

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

EVLİ BİREYLERDE RUHSAL TRAVMANIN EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Semanur KURUCAK**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ash YEŞİL**

İstanbul, 2020

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**EVLİ BİREYLERDE RUHSAL TRAVMANIN
EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Semanur KURUCAK**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aşlı YEŞİL**

İstanbul, 2020

İntihal Raporu

EVLİ BİREYLERDE RUHSAL TRAVMANIN EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ

ORJİNALLİK RAPORU

%19

BENZERLİK ENDEKSİ

%12

İNTERNET
KAYNAKLARI

%5

YAYINLAR

%18

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Istanbul Aydın University Öğrenci Ödevi	%5
2	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	%4
3	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%3
4	www.apikam.org.tr İnternet Kaynağı	%1
5	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1
6	Submitted to Recep Tayyip Erdogan University Öğrenci Ödevi	<%1
7	koutab.kocaeli.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
8	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	<%1

Tez Etik Beyannamesi

.16./07/20

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerde Ruhsal Travmanın Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna Etkisi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aslı Yeşil’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Semanur Kurucak

ÖNSÖZ

Sevmek.. Sevmekle başlar her şey. Her şeyin başı sevmekmiş, derler. Benim inanışına göre Yaradan, Hz. Muhammed için yarattı dünyayı, O'nu çok sevdiğinden. Bazı inanışlara göre ise Hz. Adem ve Hz. Havva birbirini çok sevdi, günah işledi ve ceza olarak dünyaya yollandılar. Dünya da sevgiyle ve aşkla yaratıldı ki bu kadar güzelliğin başka açıklaması olamazdı. Böyle başladı bu serüven, sevmekle. Bu tezin konusu da o sevdiğimiz, bu serüvende bize yoldaş olan insanlar..

Aynı zamanda dünyamızın acı yüzü travmalarımız. Savaşla, hastalıkla, kayıplarla gelip hayatımızın merkezine oturan, hayatımızı ve bizi çokça etkileyen travmalarımız. Beni motive eden yaşadığımız acı ve ağır travmaların sevdiğimiz, yolumuzu paylaştığımız insanlarla hayatımıza etkisini araştırmaktı. Sevginin iyileştirici gücüne hep inanan bir insandım. Ve araştırırken daha iyi öğrendim ki, seven insan iyileştirebiliyor.

Tez çalışmamın konusu hayatın en içinden olan hayatımızın yaraları travmalarımız ve kalbimizin çiçeği eşlerimiz. Bu serüvende, sevmeyi ve sevmeyi bana sevdiren aileme ve hayatıma girmiş; sevginin güzelleştiren ve iyileştiren yüzünü benden esirgemeyen tüm sevdiklerime ve sevenlerime sonsuz teşekkürü borç bilirim. Ve sevgisizliğin acı yüzünü öğreten, sevgisizliğiyle hep daha çok yaralayacak her insandan ömrümüzün sonuna kadar uzak kalmayı tüm iyi kalpli insanlar için dilerim.

Tez sürecim boyunca bilgi ve deneyimlerinden her zaman yararlanabileceğimi düşündüğüm ve yapmış olduğum araştırmanın her anında desteğini esirgemeyen, bıkmadan ve usanmadan bilmediklerimi tek tek açıklayan, güler yüzlü, çokça ilgili hocam ve tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Aslı YEŞİL'e de sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Bunların yanında araştırmamın veri toplama sürecinde bana yardımcı olan ve ölçeklerime gönüllü olarak katılarak tezimde büyük katkısı bulunan ve ismini sayamadığım emeği olan herkese teşekkürü borç bilirim.

Benim serüvenim de insanları sevmekle başladı ve belki de içimde var olan yaralar beni buraya getirdi. Dilerim bu çalışma da ilerlediğim yolumda bir basamak olur ve beni daha ileriye götürür. Sevmeyi seven tüm psikoloji çalışanlarının yolu ve yolumuz açık olsun.

İstanbul, 2020

Semanur KURUCAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Tez Etik Beyanı.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	vi
SEMBOLLER.....	vii
ÇİZELGELER.....	viii
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Problemi	6
1.3. Alt Problemler	6
1.4. Hipotezler	6
1.5. Araştırmanın Önemi.....	7
1.6. Sayıtlar	7
1.7. Sınırlılıklar.....	7
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	9
2.1. Ruhsal Travma ve Travmatik Yaşantı.....	9
2.1.1. Travmatik Olayların Sınıflandırılması.....	11
2.1.2. Travma Sonrası Ortaya Çıkacak Tepki Türleri.....	14
2.1.2.1. Akut Stres Bozukluğu (ASB)	15
2.1.2.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB).....	18
2.1.2.3. Majör Depresyon.....	24
2.1.2.4. Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğu (kTSSB)	26
2.1.3. Çocukluk Çağı Travmaları.....	27
2.2. Evlilik	30
2.2.1. Evlilik Uyumu	33

2.2.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	36
2.2.3. Evlilik Doyumu	42
2.2.4. Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	45
2.3. Ruhsal Travma, Travmatik Yaşantı ve Evlilik, Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	49
3. GEREÇ VE YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Amacı	54
3.2. Araştırma Sürecinin Belirlenmesi	54
3.2.1. Araştırmanın Tipi	54
3.2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	54
3.2.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	55
3.2.4. Araştırmanın Etiği	55
3.3. Araştırma Yöntemi	55
3.3.1. Veri Toplama Yöntemi	55
3.3.2. Veri Toplama Araçları	55
3.3.2.1. Kişisel Bilgi Formu	56
3.3.2.2. Travmatik Stres Belirti Ölçeği	56
3.3.2.3. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)	57
3.3.2.4. Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)	57
3.3.3. Verilerin Analizi	57
4. BULGULAR	59
4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	59
4.2. Katılımcılardan Bilgi Formu Kapsamında Elde Edilen Bulgular	66
4.2.1. Demografik Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması	66
4.2.2. Kişisel Sağlık Değişkenleri Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması	72
4.2.3. Travmatik Yaşantıya İlişkin Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması	78
4.2.4. Evlilikte Stres Verici Olaylara İlişkin Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması	92
4.3. Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	96

4.4. Travmatik Yaşantı Değişkeninin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenleri İle Arasındaki Yordayıcı İlişkinin İncelenmesi	97
5. TARTIŞMA.....	101
5.1. Evlilik Uyumu Değişkeninin Cinsiyet ve Gelir Durumu Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	101
5.2. Evlilik Doyumu Değişkeninin Cinsiyet ve Gelir Durumu Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	104
5.3. Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Depresyon Puanları Değişkenlerinin Travmatik Stres Belirti Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	108
5.4. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	113
5.5. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenlerinin Geçmiş Travmatik Yaşantılar Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	115
6. SONUÇLAR.....	119
7. ÖNERİLER.....	121
8. KAYNAKLAR	122
9. EKLER.....	139
10. ÖZGEÇMİŞ	148

KISALTMALAR

APA	: Amerikan Psikoloji Birliği
Ark.	: Arkadaşları
ASB	: Akut Stres Bozukluğu
Bkz.	: Bakınız
DSM III	: Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı 3
DSM IV TR	: Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı 4-TR
DSM V	: Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı 5
Ed	: Editör
EDÖ	: Evlilik Doyum Ölçeği
EUÖ	: Evlilik Uyum Ölçeği
KTSSB	: Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğu
Örn.	: Örneęin
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve dięerleri
Vs.	: Vesaire
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

SEMBOLLER

N : Evrendeki Toplam Kişi Sayısı

n : Örnekleme Alınacak Kişi Sayısı

p : Olayın Görölüş Sıklığı (olasılığı)

q : Olayın Görölmeysi Sıklığı

t : Belirli Serbestlik Derecesinde ve Saptanan Yanılma Düzeyinde t Tablo Değeri

d: Olayın Görölüş Sıklığına Göre Yapılmak İstenen $\pm$ Sapma Değeri

ÇİZELGELER

Sayfa No

Çizelge 4. 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	59
Çizelge 4. 2. Katılımcıların Sağlık Bilgilerinin Betimleyici İstatistikleri.....	61
Çizelge 4. 3. Geçmişte Travmatik Deneyimlere İlişkin Değişkenlerin Frekans Dağılımı.....	62
Çizelge 4. 4. Evlilikte Stres Verici Olaylara İlişkin Değişkenlerin Frekans Dağılımı	64
Çizelge 4. 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	65
Çizelge 4. 6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları	65
Çizelge 4. 7. Cinsiyet Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi	66
Çizelge 4. 8. Çalışma Durumu Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	67
Çizelge 4. 9. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	68
Çizelge 4. 10. Evlilik Süresi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	69
Çizelge 4. 11. Çocuk Sayısı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	70
Çizelge 4. 12. Genel Sağlık Problemi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	72
Çizelge 4. 13. Alkol-Madde-Sigara Kullanımı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi	73
Çizelge 4. 14. Alkol-Madde-Sigara Sebebiyle Daha Önce Tedavi Görmüş Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi.....	74
Çizelge 4. 15. Kendine Zarar Verme Davranışı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi	75
Çizelge 4. 16. Daha Önce Psikiyatrik Tedavi Almış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	76

Çizelge 4. 17. Ailede Psikiyatrik Öykü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	77
Çizelge 4. 18. Çocukluk Döneminde Çalışmak ve Para Kazanmak Gibi Erken Sorumluluklar Alma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi	78
Çizelge 4. 19. Çocukluk Döneminde Fiziksel İstismar Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	79
Çizelge 4. 20. Çocukluk Döneminde Ebeveyn ya da Bakım Veren Tarafından Duygusal İstismar Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi	80
Çizelge 4. 21. Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar Öyküsü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	81
Çizelge 4. 22. Daha Önce Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	82
Çizelge 4. 23. Daha Önce Sözel Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	83
Çizelge 4. 24. Daha Önce Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	84
Çizelge 4. 25. Daha Önce Trafik Kazası Geçirmiş Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	85
Çizelge 4. 26. Daha Önce Doğal Afet Yaşamış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	86
Çizelge 4. 27. Önemli Birinin Trafik Kazası Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	87
Çizelge 4. 28. Önemli Birinin İntihar Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	88
Çizelge 4. 29. Önemli Birinin Doğal Afet Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi.....	89
Çizelge 4. 30. Önemli Birinin Ölümcül Hastalık Teşhisi Alma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	90

Çizelge 4. 31. Farklı Bir Olay Sebebiyle Korku ve Dehşet Yaşamış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	91
Çizelge 4. 32. İsteğin Dışında Eşten Ayrı Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	92
Çizelge 4. 33. Geçmişte Eşten Ayrılma/Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	93
Çizelge 4. 34. Eşle Kıskançlık Sebebiyle Kavga Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi.....	94
Çizelge 4. 35. Eş Tarafından Aldatılma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi .	95
Çizelge 4. 36. Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Belirti Düzeylerinin Pearson Korelasyonu.....	96
Çizelge 4. 37. Katılımcıların Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenler, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Doğrusal Regresyon Analizi.....	97
Çizelge 4. 38. Katılımcıların Evlilik Uyumunun Geçmiş Travmatik Yaşantı Değişkenleri, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Doğrusal Regresyon Analizi	98
Çizelge 4. 39. Katılımcıların Evlilik Doyumunun Demografik Değişkenler, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Regresyon Analizi.....	99
Çizelge 4. 40. Katılımcıların Evlilik Doyumunun Geçmişteki Travmatik Yaşantılar, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Regresyon Analizi	100

ÖZET

EVLİ BİREYLERDE RUHSAL TRAVMANIN EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK DOYUMUNA ETKİSİ

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerde geçmiş travmatik öykünün ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, evlilik ilişkisinin niteliğini belirleyen evlilik uyumuna ve evlilik doyumuna etkisinin araştırılmak ve ilgili değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamaktır. Araştırmanın örneklemini 2020 yılında İstanbul ilinde ikamet eden, 18 yaş ve üzerinde olan, evrenden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen, gönüllü katılım sağlayan 384 evli birey oluşturmaktadır. Çalışma için veri toplama aracı olarak kullanılan ölçekler; Kişisel Bilgi Formu, Travmatik Stres Belirti Ölçeği, Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ) olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; cinsiyet ve algılanan gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu; erkek evli bireylerin ve algılanan gelir durumu yüksek olan evli bireylerin evlilik uyumu yüksek olarak bulunmuştur. Cinsiyet ve algılanan gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda TSSB puanları ile evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Depresyon ile evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında yüksek düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre evlilik uyumu düzeyleri daha önce şiddete uğramış olmak ve daha önce fiziksel şiddete uğramış olmak değişkenleri açısından anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Geçmişte şiddete uğramış olmak ve geçmişte fiziksel şiddete uğramış olmak düşük evlilik uyumu düzeylerini anlamlı bir şekilde açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: ruhsal travma, travmatik yaşantılar, evlilik, evlilik uyumu, evlilik doyumu

ABSTRACT

PSYCHOLOGICAL TRAUMA IN MARRIED INDIVIDUALS MARITAL ADJUSTMENT AND ITS EFFECTS ON MARITAL SATISFACTION

The aim of this study is to investigate the effects of past traumatic history on mental health in married individuals, on marital adjustment and marital satisfaction, which determines the quality of the marital relationship, and to determine whether there is a significant difference between the relevant variables. The sample of the study consists of 384 married individuals who live in Istanbul in 2020, who are 18 years old and over, who are selected by the simple random sampling method from the universe and who participate voluntarily. Scales used as data collection tool for the study; Personal Information Form was determined as Traumatic Stress Symptom Scale, Marriage Adjustment Scale (MAS), Marriage Satisfaction Scale (MSS). According to the findings obtained as a result of the research; there is a significant relationship between gender and perceived income level and marital adjustment; Marital adjustment of male married individuals and married individuals with high perceived income status was found high. No significant relationship was found between gender and perceived income level. As a result of the research, a moderate, negative and significant relationship was found between PTSD scores and marital adjustment and marital satisfaction. A moderate, negative and significant relationship was found between depression and marital adjustment and marital satisfaction. A high level, positive and significant relationship was found between marital adjustment and marital satisfaction. According to the results of the research, the levels of marital adjustment have been predicted significantly in terms of the variables of being subjected to violence before and being subjected to physical violence before. Being subjected to violence in the past and being subjected to physical violence in the past significantly signifies low levels of marital adjustment.

Keywords: psychological trauma, traumatic experiences, marriage, marital satisfaction, marital adjustment

1. GİRİŞ

Ruhsal travma, yaşanan çağ ve bulunulan konum dolayısıyla oldukça sık kullanılan bir kavram olarak insanların karşısına çıkmaktadır. İnsan eliyle gerçekleşen vahşetlerin, savaşların sık yaşandığı bu çağda ruhsal travma ve sonucunda gelişen ruhsal hastalıklar, insanların kişilerarası ilişkilerini büyük ölçüde etkileyen durumlardır. Ruhsal travma, kişi için özel bir durum sonucunda var olan tehdit edici unsurlar ile bireyin baş etme yeteneği arasında görülen dengesizlikler sonucu ortaya çıkmaktadır. Çaresiz hissetme duygularının yoğun yaşandığı, yaşanan olayların ve başkalarının merhametine kalmış olma, bireyin kendisi ve dünyaya ilişkin algısında kalıcı bir şok yaşanmasına yol açan ciddi bir yaşantıdır (Fischer and Riedesser, 1998; Ruppert, 2011). Travma, bireyin acının ve yaralanmanın tehdidini yaşadığı sırada fiziksel ve çevresel hakimiyetini kaybetmesi esnasında hissedilen çaresizliktir (Öztürk, 2017).

DSM-IV-TR tanımlamasına bakıldığında ruhsal travma; birey ciddi bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ciddi bir şekilde yara alma ya da kişinin kendisinin veya diğer kişilerin fiziki bütünlüğe bir tehdit olayını yaşamasıdır. Ayrıca, bireyin bunun gibi bir olaya tanıklık etmesi veya bunun gibi bir olay ile karşı karşıya gelmiş olması ve travmatik olaya karşı gösterilen tepkilerin içerisinde yoğun korku, çaresiz hissetmek ve dehşete düşme olmalıdır (APA, 2001; Aker, 2012). Travmatik yaşantılar, kişinin hayata dair bütünlüğünü tehdit eden ya da bozan olaylardır. Belli başlı travmatik olaylar arasında; yangın, sel, deprem gibi doğal afetler sayılabileceği gibi, cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalma, çocukluk döneminde maruz kalınan cinsel taciz ve tecavüz, savaşlar gibi insan elinden gerçekleşen travmalar sayılabilir.

Travmatik olaylar karşısında insanlar baş edilmesi çok güç acılarla yüz yüze gelmektedir. Travmaya verilen tepkiler, travma çeşidine göre farklı yoğunluk ve şiddette sorunlara yol açabilmektedir. İnsan elinden bilerek ve kasıtlı olarak çıkan

travmaların (istismar, tecavüz, saldırı vb.) daha yoğun ve ağır bir sürece neden olduğu bilinmektedir.

Ruhsal travmalar sonucu ortaya çıkan hastalıkların yaygınlığı, travmatik olayların yaşanma yaygınlığı kadar sık değildir. Araştırma kapsamında travma sonrasında en sık görülen hastalıklardan bazıları olan; ASB (Akut Stres Bozukluğu), TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) ve kTSSB'den (Karmaşık TSSB) bahsedilecektir. ASB, ruhsal travmatik olay sonrasında üç ile 30 gün arasında kendini gösteren ve arada kaybolabilen stres belirtileridir, geçici ve sağlıklı bir yanıtın göstergesidir. ASB'de yeniden yaşantılama, kaçınma ve artmış uyarılmışlık belirtileri mevcuttur. TSSB, travmatik bir yaşantıdan sonra bir aydan uzun süre devam eden yabancılaşma, kaçınma, olayı tekrar yeniden yaşantılama belirtileri ve artmış uyarılmışlık gibi özgül belirtilerin kendini göstermesi ve bireyin sosyal ve mesleki işlevselliğinde bozulmaya sebebiyet vermesi olarak tanımlanması yapılmaktadır (APA, 2013). Karmaşık TSSB, çocukluk döneminde yaşanan fiziksel ve cinsel istismar, ev içinde şiddet, enest ilişkiler, tecavüze maruz kalma, işkence, esaret gibi sürekli devam eden ve insan eliyle gerçekleştirilen travmatik yaşantılar sonucunda kendini gösteren bir bozukluktur. Uzun süreli ve sürekli devam eden travmatik olaylar, travmatik stres belirtilerinden daha farklı sıkıntılar ortaya çıkarır ve bu sıkıntıların oluşturduğu belirti topluluğu kTSSB olarak tanımlanmaktadır (Aker, 2012).

Travmatik yaşantılar sonucunda ortaya olumsuz duygular çıkmaktadır, bu duygular kişilerin kendi benliklerine olan algılarını ve bedenlerine olan izlenimlerini de olumsuz yönde değiştirmektedir. Bu olumsuz değişikliklerden etkilenen insanların davranışları agresif özellik kazanabilir, insanlarla olan ilişkileri sekteye uğrayabilir, kendi içine kapanabilir ve toplumsal ilişkilerinde bozulmalar görülebilir (Erdoğan, 2010).

İnsanın fiziksel, zihinsel ve duygusal bütünlüğünde zarara neden olan, günlük hayatına etki eden ya da ruhsal sorunlara sebep olan travmatik yaşantılar trajik olaylardır (Baltaş ve Baltaş, 1996). Herman'a (1992) göre, travmatik olaylar insanların kişilerarası ilişkilerinde de sorunlar yaratmaktadır. Travmatik olaya maruz

kalan insanların aile hayatları, arkadaşlıkları, sevgi ve toplumsal bağları kırılmaktadır. Travmaya maruz kalan birey, yabancılaşma ve kopma duygusunu en yakın aile bağlarından en geniş toplum bağlarına kadar her ilişkide yaşamaktadır. Travmalar, kişinin diğer insanlarla ilişkilerini destekleyen ve şekillendiren kendilik yapısını bozmaktadır. En temel ilişkilerden biri olan evlilik ve eş ilişkisinin de travmatik olaylardan etkilendiği düşünülmektedir.

İnsan doğumundan itibaren hem bireysel hem sosyal ihtiyaçları olan bir varlıktır. Bireysel ihtiyaçlarının yanı sıra toplum içerisinde diğer insanlarla iletişime geçmek, bağ kurmak ve sosyal çevre içerisinde yaşamak durumundadır. Sosyal olan insanın insanlar arasındaki ilişkilerde yüksek düzeylerde anlamlı bulunduğu ilişki türü ise evliliktir. Evlilik, farklı cinsiyetten iki kişinin hayatlarını paylaşmak, yaşamlarını birlikte sürdürmek, mutlu olmak ve ebeveyn olmak gibi biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarına karşılık bulmak için bir araya geldikleri toplumun onayı ile gerçekleşen iki tarafında kabul gördüğü sözleşme, iletişim ve etkileşim sistemi olarak tanımlanabilir (Ersanlı ve Kalkan, 2008; Çatal, 2019).

İlgili literatür incelendiğinde evlilik uyumu ve evlilik doyumu terimlerini bazı araştırmacılar aynı anlamlara çıktığını söylerken, bazı araştırmacılar da farklı kavramlar olduğunu söylemektedir. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu terimlerinin eş anlamlarda kullanılabildiği ancak; birbirlerinden farklı kavramların karşılığı olarak kullanıldığı görülmektedir. İki terim arasında korelasyonun yüksek bulunması kavramların aynı anlamlara çıktığı sonucunu düşündürmektedir (Yılmaz, 2001). Ancak bu durum, uyumlu çiftlerin aynı zamanda doyumlu da oldukları ile açıklanmaktadır. Fincham ve Bradbury (1987), evlilik uyumu ve evlilik doyumu terimlerinin evlilik ilişkisinin kalitesini belirlediğini düşünmektedirler.

Evlilik uyumu, evli bireylerin sürekli değişim sağlayan günlük hayat koşulları içerisinde hayata, koşullara, birbirlerine uyum sağlaması ve süreç içerisinde evli bireylerin birbirlerine uygun bir şekilde değişmesi olarak tanımlanmaktadır (Spanier, 1976). Bell'e (1971) göre, başarılı bir evliliğin sınırlarını belirleyen evli bireylerin evlilik içerisinde rollerine ve birbirlerine karşı iletişimlerine olan uyum düzeyidir (Aktaran: Kılıç, 2019). Evlilik uyumunda; bireylerin kişilik özelliklerinin, psikolojik

yapılarının ve yönelimlerinin, büyüme ve yetiştirilme şartlarının, eğitim durumlarının, mesleklerinin, evliliğe yüklenen anlamın, inanç sistemleri gibi faktörlerin etkileri bulunmaktadır.

Evlilik doyumu, Hawkins ve Johnsen (1969) göre, “bir çiftin evliliğinin mevcut tüm yönlerini göz önünde bulundururken yaşadığı mutluluk, tatmin ve zevk duygusu” olarak tanımlanmıştır. Evli bireyler arasındaki ilişkide bireylerin kendini ve eşini nasıl algıladığı, beklentileri, istekleri, kendilerini eşlerine ifade edebilmeleri, birbirlerine karşı anlayışlı olmaları, eşlerin birbirine ve kişisel özelliklerine duyduğu saygı gibi faktörler evliliklerinin niteliğini ve alınan doyumu büyük ölçüde etkilemektedir (Katz and Beach, 1997).

Bireysel ruhsal sağlık açısından olumsuz etkileri kanıtlanmış travmatik yaşantıların, evli bireylerde evlilik ilişkisinin kalitesinde belirleyici olan, evlilik uyumu ve doyumuna etkisi sorgulanmak istenmektedir. Kişilerin yaşamış oldukları travmatik olaylar, kişinin diğer insanlarla ilişkilerini destekleyen ve biçimlendiren kendilik yapılarında önemli etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü travmatik olaylar kişilerin yaşamış oldukları hayatta değişikliklere sebep olmakta ve genellikle hayatlarında kırılmaya sebep olmaktadır. Sonuç olarak, travma sonrasında kişilerin benlikleri ve hayatları travma merkezli olarak şekillenmektedir (Dodson, 1996; Oflazoğlu ve Sabah, 2016).

Evlilik ilişkisini paylaşan çiftler; sahip oldukları alışkanlıklar ve davranış kalıpları yanında, iki farklı sosyal çevrede yetişmiş iki ayrı birey olarak, geçmiş yaşantılarını da evlilik hayatlarına taşımaktadırlar. Bireyin çocukluk çağında veya geçmişinde yaşamış olduğu travmatik olayın ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, farklı geçmişe sahip iki bireyin bir araya gelmesiyle oluşan evlilik hayatını da etkileyeceği düşünülmektedir. Evlilik sonucu aile olan iki farklı bireyin ilişkisinin devamlılığı için evlilik uyumu ve evlilik doyumu en önemli değişkenlerdir. Kişilerin ruhsal ve benlik yapısı, evlilik uyumunu ve doyumunu etkileyen önemli değişkenlerdir. Bu sebeplerden dolayı kişilerde geçmişte yaşanmış travmatik olayın ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, evli bireylerin evlilik uyumuna ve evlilik doyumuna etki edeceği düşünülmektedir.

Çalışmaya destekleyeceği düşünülen evlilik ve travma üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında; İlericiler'in (2015) İstanbul'da, psikolojik destek alan 160 evli bireye, evlilik uyumu üzerine yaptığı çalışmada; evlilik uyumu düzeyleri ile genel ve ilişkisel travmatik yaşantılar negatif yönlü ilişki göstermektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında genel olarak savaş gazileri ile yapılan çalışmalara rastlanmıştır. Levin et al. (2016) tarafından yürütülen çalışmada, travma sonrasında stres belirtisi olan savaş esirlerinin eşlerinin evlilik uyum düzeyleri, travma sonrasında stres belirtisi olmayan esir eşlerine göre daha düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır.

Türkiye'de travma ve evlilik üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla çocukluk çağı travmaları üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışma evli bireylerde çocukluk dönemi de dahil olmak üzere geçmişte yaşanan travmatik olayların, evlilik uyumu ve doyumuna etkisini araştırmaktadır ve özgün bir çalışma olarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda mevcut tezin ruhsal travma ve evlilik ile ilgili araştırmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, evli bireylerde geçmiş travmatik öykünün ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, evli bireyler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen evlilik uyumuna ve evlilik doyumuna etkisinin araştırılmasıdır. Bağımsız değişken olan travmatik yaşantıların bağımlı değişken olan evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerindeki etkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Travmatik yaşantıların evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerinde etkisi var mıdır?

1.3. Alt Problemler

1. Cinsiyet ve gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Cinsiyet ve gelir düzeyi ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Travmatik stres belirti düzeyi (TSSB) arttıkça depresyon puanları, evlilik uyumu puanları ve evlilik doyumu puanları etkilenir mi?
4. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Geçmiş travmatik yaşantıların, evlilik uyumu ve doyumu üzerinde etkisi var mıdır?

1.4. Hipotezler

H1: Cinsiyet ve gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Cinsiyet ve gelir düzeyi ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Travmatik stres belirti düzeyi (TSSB) arttıkça, depresyon puanları yükselir, evlilik uyumu puanları ve evlilik doyumu puanları azalır.

H4: Evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Geçmiş travmatik yaşantıların, evlilik uyumu ve doyumunu üzerinde etkisi vardır.

1.5. Araştırmanın Önemi

İnsanlar günümüzde travmatik yaşantılarla oldukça sık karşılaşmaktadır. Çalışmada insanların travmatik yaşantılara oldukça sık maruz kalmaları sonucu oluşan ruhsal sorunlardan dolayı, evlilik kurumunun kalitesinde belirleyici olan evlilik uyumu ve evlilik doyumunu üzerinde etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizde çocukluk çağı travmatik olayları ve evlilik ile ilgili çalışmalar mevcut olmakla birlikte çocukluk çağı travmatik yaşantıları dışında kalan travmatik yaşantılar ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Çalışma evli bireylerde çocukluk çağı travmatik yaşantıları da içinde olmak üzere geçmiş dönemde yaşanan travmatik yaşantıların evlilik uyumu ve evlilik doyumunu üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın özgün bir çalışma olarak ruhsal travma ve evlilik ilgili araştırmalar literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlılar

Araştırma süreci boyunca aşağıdaki sayıtlılar dikkate alınarak ilerlenmiştir:

1. Bu çalışmada evli bireylerin Kişisel Bilgi Formu'nu ve ölçekleri en doğru şekilde ve samimiyet ile cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Çalışma için kullanılan "Kişisel Bilgi Formu", "Travmatik Stres Belirti Ölçeği", "Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)" ve "Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)" çalışma içerisinde belirlenen problem ve alt problemleri ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Çalışma için belirlenen örneklemin evreni temsil edeceği varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Çalışma ve çalışma için toplanan veriler 2020 yılında İstanbul'da ikamet eden, 18 yaş ve üzerinde olan evli bireyler ile sınırlıdır.

2. Çalışmanın kesitsel olması nedeniyle değişkenler arasında var olan ilişkinin kesinliği açısından tamamıyla objektif olacağı söylenmeyebilir.
3. Çalışmada toplanan veriler katılımcıların öznel değerlendirmeleri ile sınırlıdır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

2.1. Ruhsal Travma ve Travmatik Yaşantı

Türk Dil Kurumu tanımlamalarına bakıldığında travma kelimesi için iki tür açıklama mevcuttur. Ruh biliminde, sarsıntı; tıp biliminde ise dıştan mekanik bir tepki sonucunda bir doku veya organın yapısını, biçimini bozan yerel yara olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Travma, bireyde ruhsal ve bedensel bütünlüğe çok farklı şekillerde sarsıcı, incitici, yaralayıcı etkisi olan her türlü olayı adlandırmak için kullanılmaktadır (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Psikoloji sözlüğü travmayı, bireyin ruhsal yapısı ve kişiliği üzerinde belirli ölçülerde iz bırakmış olan, felaket niteliği taşıyan ve olağandışı yaşanan hatıraların neden olduğu rahatsızlık durumudur. Dışarı kaynaklı bir etkenin neden olduğu fiziksel ve ruhsal yaralar şeklinde tanımlanmaktadır (Budak, 2019).

Travma, kişinin hayatında alışılmış düzeninin dışına çıkan, baş etme gücünü zorlayan ve genelde beklenmedik şekilde gerçekleşen olaylara verilen addır (Erhan, 2013). Ferenczi (2018) için travma psikolojide büyük sarsıntı, şok demektir. Kişide kendini korumak amacıyla var olan duygularının, düşünme yeteneğinin, direnme yeteneğinin ve etkinliğinin yok olması durumudur (Yeşil, 2018). Herman'a (1992) göre ise travma; kişinin fiziksel, duygusal, davranışsal varlığını tehdit altında bırakan, kişinin ezici güç karşısında yoğun çaresiz duygular yaşadığı, kişilerin denetleme, güçlü iletişim kurma ve anlam duygusuna neden olan davranış düzenini karmakarışık hale getiren, normalde koordineli şekilde çalışan duygu, düşünce, davranış işlevlerini bozan olaylar yelpazesidir. Bu durumun ortaya çıkmasına neden olan olaylara da travmatik olaylar denilmektedir.

Travmanın tanımı için pek çok farklı özellik vurgulanmış olsa da üzerinde en çok uzlaşılan özellikleri; genel itibariyle ani şekilde başlaması, yaşamı tehdit eden

unsurlar barındırması, olağandışı bir duruma maruz kalma ve içerisinde kayıp barındırması gibi özelliklerdir (Aker ve Önder, 2003; Deniz, 2019).

Travmatik olaylar, genel olarak insanların karşısına ansızın ve hazırlıksız oldukları zamanda çıkarlar. Travma esnasında kişi kendini savunamadığı, çok büyük bir güç tarafından çaresiz hale gelmektedir. Çaresiz kaldığı bu durum karşısında direnememiş ve durumu kabul etmek zorunda kalmıştır. Olağanın dışında gerçekleşen, ansızın gelen, kişiye seçim hakkı tanımayan travmatik olaylar, kişilerin günlük hayatta var olan düzenli tüm sistemlerini alt üst eder (Herman, 1992; Yeşil, 2018). Travmatik olay beklenmedik şekilde gelir, kişinin olayın olumsuz etkileri ile mücadele etmesi ve yeni sürece alışması için zamanı yoktur. Kişi yaşanmış travmatik olay karşısında kendisini savunamaz ve olayı önlemek adına hiçbir şey yapamaz (Sungur and Herbert, 2011; Kaya, 2015). Ferenczi (2018) bu durumu şöyle özetler; psikolojik sarsıntı gerçekleştiğinde bu yıkım, insanın kendi öz biçimini yitirmeyi içermektedir ve insan kendine verilmiş olan bu şekli “bir un çuvalı gibi” karşılık koymadan, kolayca razı olmaktadır. Travmatik olaylar karşısında insanlar kendi güçsüzlükleri ile karşı karşıya kalmaktadır (Yeşil, 2018).

Kişiler hayatlarının birçok döneminde olumsuz pek çok olay ile karşı karşıya kalmaktadır. Ancak hayatın değişik alanlarında karşı karşıya kalınan stres durumları beklendik, sıradan, kontrol edilme durumları ve tahmin edilebilirlikleri yüksek olaylardır. Travmatik olaylar ise ani, hazırlıksız, tahmin ve kontrol edilebilirlikleri düşük olaylardır. Olumsuz yaşantıların tersine, travmatik olayların büyük bir çoğunluğunda insanların yaşamına veya fiziki olarak bütünlüğüne yönelik tehlikeli bir durumla, şiddet ve ölümle kişinin kendisinin karşılaşmasını gerektirir. Travmatik olaylar karşısında insanlar çaresizliğin uç noktalarıyla karşılaşır. Comprehensive Textbook of Psychiatry’ye göre ruhsal travmada ortak payda olarak görülen “yoğun korku, çaresizlik, kontrol kaybı ve yok olma tehdidi” hissetmektir (Aktaran: Herman, 1992).

Tehlike karşısında insanlar fiziksel ve zihinsel süreci içine alan karmaşık tepkiler vermektedir. Travmatik olaylar sırasında insanlar yoğun fizyolojik uyarılmalar hissederler, vücuda adrenalin hücumu yaşanır ve sinir sistemi tetikte

olur. Var olan tehdit, kişinin algı dünyasında değişikliklere neden olabilir. Olağan hayatında öncelik olan ihtiyaçlarına; açlık, ağrı ve halsizlik gibi durumlara aldırmayabilir. Tehdit, korku ve öfkeyi daha yoğun yaşamasına sebep olur. Yoğun uyarılma durumu, dikkat, algı ve duygu durumundaki bu değişiklikler normal ve sürece uyum sağlaması için verilen olağan tepkilerdir. Travmatik olaylar sonucunda kişilerin duygularında, bilincinde ve hafızasında kalıcı ve derin değişiklikler meydana gelebilir. Travmatik olayın etkisinde kalan insanlar, duygularını yoğun bir şekilde yaşayabilir; kendilerinin de nedenini bilmediği sürekli bir sinirlilik durumu ve tetikte olma durumu olabilir (Herman, 1992). Travmatik olaylar üstesinden gelinmesi zor deneyimlerdir. Travmatik olaylardan sonra kişilerin duygu, düşünce, davranış ve kişilerarası ilişkilerini belirleyen zihinsel yapılarda bozulmalar meydana gelmektedir ve bu yapıların yeniden inşa edilmesi için mücadele gerekmektedir.

2.1.1. Travmatik Olayların Sınıflandırılması

Travmatik olayların sınıflandırılmasına bakıldığında pek çok farklı sınıflandırmanın mevcut olduğu görülmektedir. Yaygın olarak kullanılan bir sınıflamaya bakıldığında; doğal olaylar ve afetler, insanların elinde bilerek ve isteyerek gerçekleşen olaylar ve kazalar olmak üzere üçe ayrıldığı görülmektedir. Bir diğer sınıflamaya bakıldığında; bireysel (trafik kazası) veya toplumsal (deprem, sel, savaşlar), tekil (fiziksel ya da cinsel saldırıya maruz kalmak) veya süreğen (eş şiddetine maruz kalmak) şeklinde de sınıflanabilir (Aker, 20012). Herbert (2016), tarafından yapılan bir diğer sınıflamaya bakıldığında; şiddet, suç ve terör (fiziksel ve cinsel istismar, aile içi şiddet, bıçaklanmalar, hırsızlıklar, işkence), insan kaynaklı felaketler (bisiklet, motosiklet ve trafik kazaları) ve doğal afetler (depremler, fırtınalar, volkan patlamaları) travmalar üçe ayrılmaktadır.

Travmatik yaşantılara örnek olarak; çığ, sel, deprem gibi doğal afetler, çocukluk çağında yaşanan cinsel taciz ve tecavüz olayları, çocukluk çağında ihmal ve istismar durumları, fiziksel veya cinsel saldırıya uğrama, işkenceye maruz kalma, zorla kaçırılma, trafik kazaları, savaşlar, sevilen bir yakının kayıp olması veya ölümü, yaşamı tehlikeye sokan ölüme sebep olan hastalık tanısı konulması, yaşamı son bulmuş bir vücudu veya vücut parçasını görme gibi kişinin yaşamını zorlayan ve

kişinin üstesinden gelmekte oldukça zorlandığı olaylar örnek olarak gösterilebilir. Kişiler travmatik olayları üç şekilde yaşayabilirler; kişi bu tarz olayları direkt kendisi yaşar, kişi bu tarz olaylara tanıklık eder ya da olaya maruz kalan kişilere yardımcı olur, kişi bu tarz olaylara sevdiği yakın kişilerin maruz kaldığını öğrenir (Aker, 2012).

Herbert'e (2016) göre savaş ve terör büyük kitleleri etkileyen başlıca travma kaynakları arasında sayılırken; ölümcül hastalıklar, intiharlar, tecavüz, şiddet, iş kazaları ve trafik kazaları gibi yaşantılar bir veya daha küçük kitleleri etkileyen travmalar arasındadır ve bu yaşantılar oldukça yaygındır. Bu yaşantıların yanında boşanma, diğer ailevi ve ilişkisel problemler, işsizlik, eğitim ile ilgili problemler de ortaya çıktığı bağlama ve sonuçlarına göre kişiler için oldukça travmatik olabilmektedirler. Dykshroon (2014), kişinin travmatik olarak deneyimlediği her yaşantının travmatik olay olarak tanımlanacağını belirtmektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar travmatik olayları geniş bir yelpaze içerisinde tanımlamaktadır. Bunlara örnek olarak; kazalar, doğal afetler, savaş, hastalık, kişilerarası çatışmalar, kişinin sevdiği bir yakınında zorunlu ayrılık yaşaması, güven kaybı, değer verilen bir eşyanın kaybolması, sevilen bir yakının ölümü gibi pek çok yaşam olayından bahsedilmektedir (Doğru, 2019).

İnsanlar yaşanan travmalar karşısında baş edilmesi çok güç acılarla karşı karşıya kalmaktadır. İnsanların travmaya verdikleri yanıtlar, yaşanan travmatik olayın çeşidine göre farklı şiddet ve yoğunlukta problemlere yol açabilmektedir. Travmatik olay esnasında kurban ezici bir güç tarafından çaresiz hale gelmektedir. Bu güç doğa tarafından gerçekleştiğinde, afetten söz edilmektedir. Güç kurbanı başka bir insan tarafından gerçekleştiğinde, vahşetten söz edilmektedir (Herman, 1992; Yeşil, 2018). İnsan elinden kaynaklanan travmatik olayların, suç, şiddet, terör kaynaklı travmaların atlatılması ve kabullenilmesi diğer travmalara göre görece daha zordur (Herbert, 2016). Aynı zamanda insan elinden bilerek ve kasıtlı çıkan travmalar (istismar, tecavüz, saldırı vb.) sonucu oluşan hastalıkların seyri daha zor ve süresi daha uzundur (Aker, 2012). İnsan eliyle gerçekleştirilen travmaların meydana getirdiği şiddetin etkileri, diğer travmatik olayların gerçekleştirdiği sıkıntılardan daha

sert ve yıkıcı olabilmektedir. İnsanların kişilerarası ilişkilerinde önem arz eden kendini güvende hissetme ve karşısındaki bireye güven duyma duygularında sıkıntılara sebep olabilir (Woods, 2000). İnsan kaynaklı travmaların daha ağır bir sürece ve yıkıcı etkilere sebep olmasının nedeni olarak, doğal yollardan meydana gelen travmalarda insanların kontrol edebileceği bir durum olmadığını bilmeleri ve sonuca odaklı olarak sadece meydana gelen zararı gidermek çaba sarf etmelerinin yeterli gelmesi fakat insan elinden bilerek ve isteyerek art niyetle gerçekleştirilen travmatik olaya maruz kalan kişilerin ya da kendilerinin daha farklı tepkiler verebileceğine dair ihtimallerin ve “keşke”lerin var olması gösterilebilir (Carlson and Dalenberg, 2000). Yoğun strese sebep olan yaşantıların kişide ne düzeyde etki bırakacağına yaşantının kaynağı ve doğasının yanında yaşantının süresi, şiddeti, yoğunluğu ve kontrol edilebilirliği de etkili olmaktadır (Berger, 2015; Haspolat, 2019).

Bu tez kapsamında DSM-5’ te tanımlanan travmatik olayların yanı sıra bireyin evlilik ilişkisinde travmalara neden olabilecek; evli bireyin eşi ile uzun süreli ve zorunlu ayrılık yaşaması, bireyin eşi ile ayrılma/kopma noktasına gelmesi, çiftler arası romantik kıskançlık sonucu ortaya çıkan tartışmalar ve aldatılma sonucu gerçekleşen durumlarda araştırma kapsamına alınmıştır. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalara göre aldatma da travmatik olay olarak görülmektedir. Aldatma olayını yaşayan bireyler travma sonrası stres bozukluğunun belirtilerine benzer belirtiler göstermektedir. Aldatılan eşte uykusuzluk, utanç, kaygı, depresyon, irkilme ve istenmeyen yaşantıların sık sık akla gelmesi gibi belirtiler gözlenmektedir (Glass and Wright, 1985).

Travmatik olayların yaşanma yaygınlığı oldukça yüksektir. Türkiye bulunduğu coğrafi konum, siyasi durumu ve kültürel özellikleri dolayısıyla travmatik yaşantıların yaşanma ihtimalinin yüksek olduğu bir bölgedir (Erdur Baker, 2014; Üstün, 2019). Bireylerin hayatlarının tümü boyunca en az bir kere travmatik yaşantı yaşama sıklığı %55-%90 arasında bulunmaktadır (WHO, 2013). Türkiye’de ise travmatik olay yaşama sıklığı, Karancı ve ark. (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda %84,2 olarak bulunmuştur (Aktaran: Aygün, 2019).

2.1.2. Travma Sonrası Ortaya Çıkacak Tepki Türleri

İnsanların travma karşısında vermiş oldukları tepkiler, travmatik yaşantının çeşidine göre farklı yoğunluk ve şiddette problemlere yol açabilmektedir. Aker (2012), travmatik olaya verilen yanıtları tek bir bozuklukla açıklamaktan ziyade bir durum yelpazesi olarak tanımlamaktadır. Travmaya verilen yanıtların bir ucunda kaçınma, uyarılma belirtilerinde artışın ve yeniden yaşantılamamanın olduğu ASB ve TSSB gibi tek bir olaya karşılık olarak verilen ruhsal hastalıklar, diğer ucunda ise çoğu zaman insan kaynaklı gerçekleşen travmalara (tecavüz, çocukluk çağı istismar öyküleri) maruz kalma sonucu kişinin kendiliğinde ve kişilerarası ilişkilerinde bozulmalar ile kendisini belli eden çok daha kompleks sendromlar yer almaktadır.

Travmatik olayların yaşanma sıklığı oldukça yüksektir ancak ruhsal travmalar sonucu ortaya çıkan hastalıkların yaygınlığı, travmatik olayların yaşanma yaygınlığı kadar sık değildir. Bazı risk faktörleri bu hastalıkların ortaya kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Bu risk faktörleri travma ve strese bağlı etkenler (travmatik yaşantının şiddeti, yaşamı tehdit altında bırakan olaylar, olayın uzun süre devam etmesi, insan eliyle bilerek ve kasıtlı olarak gerçekleşen olaylar, travmaya verilen şahsi tepkinin şiddeti, travmatize topluluğun bir üyesi olmak), kişisel özellikler (kadın cinsiyet, bir azınlık üyesi olmak, sosyoekonomik ve eğitim düzeyinin düşük olması, bireyin kendisi veya ailesinde psikiyatrik hastalık geçmişinin olması, çocukluk çağı ruhsal travmaları, içe dönük veya dışa dönük olmak gibi bazı kişilik özellikleri, yeterli olmayan başa çıkma mekanizmaları) ve çevresel etkenler (bireyin sosyal desteğinin yetersiz olması, az gelişmiş veya gelişmekte olan bir ülkede yaşam sürmek, göçme ya da mülteci olmak, tıbbi, psikolojik ve sosyal yardım merkezlerine ulaşımın yetersiz olması) olarak ayırmak mümkündür. Örnek verilen etkenler gibi birçok etken hastalıkların oluşmasında risk faktörü olarak görülmektedir. Ruhsal travmatik yaşantılar sonucu hastalıkların ortaya çıkmasını kolaylaştıran bu etkenler aynı zamanda hastalığın seyrinin uzamasında da kolaylaştırıcı faktörler olabilmektedir (Aker, 2012).

Travmatik yaşantılara verilen tepkiler insandan insana değişiklikler göstermektedir. Travmatik olaylar çeşitlilik gösterse de travma yaşayan kişi için

öznel bir yanı bulunmaktadır, kişi olayı kişisel olarak yaşamaktadır. Her birey için öznel olan bu deneyim sonucu verilen tepkiler kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Toplumsal travmalarda (deprem, sel, salgın vs.) herkesin aynı olayı yaşaması ancak sadece belirli kişilerin travmatik olay sonucu hastalık geliştirmesi bu duruma örnek olarak gösterilmektedir.

Ruhsal travmalar çeşitli tıbbi ve psikiyatrik rahatsızlıkların ortaya çıkmasında kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Ruhsal travmalar bazen bir hastalık için sebep, bazen ise tetikleyici faktör olabilmektedir. Ruhsal travma yaşamının gerekli olduğu ama yeterli olmadığı durumlar ve hastalıklara bakıldığında; akut stres tepkileri, akut stres bozukluğu, akut/kronik ve geç başlangıçlı travma sonrası stres bozukluğu, travmatik yas ve felaket sonrası kalıcı kişilik değişikliği olduğu görülmektedir. Ruhsal travmatik olayın tetikleyici olduğu, yaşamının gerekli olmadığı durumlar ve hastalıklara bakıldığında ise; majör depresyon, öteki anksiyete bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları, uyku bozuklukları, duygudurum bozuklukları, somatoform bozukluklar, kişilik bozuklukları, psikotik bozukluklar olduğu görülmektedir (Aker, 2012).

Bu çalışmada ruhsal travmatik olaylar sonucu en sık rastlanan ASB, TSSB, travma sonrası stres bozukluğuna en sık eşlik eden depresyon belirtilerinden ve karmaşık travma sonrası stres bozukluğundan bahsedilecektir. Aynı zamanda karmaşık travma sonrası stres bozukluğunun bir sebebi olduğu bilinen çocukluk çağı ruhsal travmalarına, kTSSB içerisinde alt başlık olarak yer verilecektir.

2.1.2.1. Akut Stres Bozukluğu (ASB)

Akut stres bozukluğu, herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığı bulunmayan bireylerde olağanın dışında bedensel ya da ruhsal travmatik yaşantı sonucu zorlanma sonucunda ortaya çıkan bir hastalıktır (Battal ve Özmenler, 1997; Kaya, 2015). Akut stres tepkileri, ruhsal travmaya karşı verilen geçici ve sağlıklı bir tepkidir. Saatler, günler, haftalar dahi sürebilen, zaman içerisinde azalıp ortadan yok olabileceği gibi fobi veya anksiyete bozukluğu olarak devam edebilen bir bozukluktur (Kocabaşoğlu, 2002; Yeşil, 2018).

Bireyin vermiş olduğu olayı yeniden yaşantılama (olay ile ilgili rüya, kabuslar), kaçınma ve artmış uyarılmışlık tepkileri (huzursuzluk, tedirginlik, tetikte olma) ruhsal yapının iyileşmesi için ortaya çıkan tepkilerdir. Travmatik yaşantıdan sonra ortaya çıkan bu gibi belirtiler kişinin olağan üstü duruma vermiş olduğu olağan tepkiler olarak görülmektedir. İlk olarak savaşa giden askerlerde görülmüştür ve “Akut stres reaksiyonu” olarak adlandırılmıştır.

DSM-5’e göre; “Akut Stres Bozukluğu:

A. Aşağıdaki yollardan biriyle (ya da birden çoğuyla), gerçek ya da göz korkutucu bir biçimde ölümle, ağır yaralanmayla karşılaşmış ya da cinsel saldırıya uğramış olma:

1. Doğrudan örseleyici olay(lar) yaşama.
2. Başkalarının başına gelen olay(lar)ı, doğrudan doğruya görme (bunlara tanıklık etme).
3. Bir aile yakınının ya da yakın bir arkadaşın başına örseleyici olay(lar) geldiğini öğrenme.
Not: Aile bireyinin ya da arkadaşının gerçek ölümü ya da ölüm olasılığı kaba güçle ya da kaza sonucu olmuş olmalıdır.
4. Örseleyici olay(lar)ın sevimsiz ayrıntılarıyla, yineleyici bir biçimde ya da aşırı bir düzeyde karşı karşıya kalma (örn: insan kalıntılarını toplayan ilk kişiler; çocuk sömürüsünün ayrıntılarıyla yeniden yeniden karşılaşan polis memurları).

Not: Böyle bir karşı karşıya gelme, işle ilgili olmadıkça, elektronik yayın ortamları, televizyon, sinema ya da görseller aracılığıyla olmuş ise bu tam ölçütü uygulanmaz.

B. Örseleyici olay(lar)dan sonra başlayan ya da kötüleşen, istençdışı gelen belirtiler, olumsuz duygudurum, çözülme, kaçınma ve uyarılmayı kapsayan aşağıdaki herhangi beş kümeden dokuz (ya da daha çok) belirtinin varlığı:

İstençdışı Gelen Belirtiler

1. Örseleyici olay(lar)ın yineleyici, istemsiz ve istençdışı gelen, sıkıntı veren anıları.
Not: Çocuklarda, örseleyici olay(lar)ın kapsadığı konuların ya da bu olay(lar)ın bir takım yönlerinin dışı vurulduğu yineleyici oyunlar ortaya çıkabilir.
2. İçeriği ve/ya da duygulanımı örseleyici olay(lar)la ilişkili, yineleyici, sıkıntı veren düşler.

Not: Çocuklar, içeriği belirsiz korkutucu düşler görüyor olabilirler.

3. Kişinin örseleyici olay(lar) yeniden oluyormuş gibi hissettiği ya da davrandığı çözülme (dissosiyasyon) tepkileri (örn: geçmişe dönüşler). (Bu tür tepkiler belirli bir görülme aralığında ortaya çıkabilirler, en uç biçimi, o sırada çevresinde olup bitenlerin tam olarak ayırdında olmamalıdır.)

Not: Çocuklar, oyun sırasında, örselenmeyle ilgili yeniden canlandırma yapabilirler.

4. Örseleyici olay(lar)ı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlara tepki olarak yoğun ya da uzun süreli bir ruhsal sıkıntı yaşama ya da fizyolojiyi ilgilendiren belirgin tepkiler gösterme.

Olumsuz Duygudurum

5. Sürekli bir biçimde, olumlu duygular yaşayamama (örn: mutluluğu, doyumunu ya da sevgi duygularını yaşayamama)

Çözülme (Dissosiyasyon) Belirtileri

6. Kişinin çevresindekilerle ya da kendisiyle ilgili olarak değişmiş bir gerçeklik duygusu (örn: Kendisini başkasının görüngesinde görme, şaşkın bir durumda olma, zamanın yavaşlaması).
7. Örseleyici olay(lar)ın önemli bir yönünü anımsayamama (özellikle unutkanlık [dissosiyatif amnezi] bağlıdır ve baş yaralanması, alkol ya da madde kullanımına bağlı değildir).

Kaçınma Belirtileri

8. Örseleyici olay(lar)la ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duygulardan uzak durma çabaları.
9. Örseleyici olay(lar)a ilgi ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duyguları uyandıran dış anımsatıcılardan uzak durma çabaları.

Uyarılma Belirtileri

10. Uyku bozukluğu (örn: uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük ya da dingin olmayan bir uyku uyuma.)

11. İnsanlara ya da nesnelere karşı sözel ya da sözel olmayan saldırganlıkla dışa vurulan, kızgın davranışlar ve öfke patlamaları (bir kıskırtma olmadan ya da çok az bir kıskırtma karşısında).
12. Her an tetikte olma.
13. Odaklanma güçlükleri.
14. Abartılı irkilme tepkisi gösterme

C. Bu bozukluğun (B tanı ölçütündeki belirtilerin) süresi, örselenmeyle karşılaştıktan sonra üç günle bir ay arasında değişir. Not: Bu belirtiler örselenmeden hemen sonra başlar, ancak tanı ölçütlerini karşılaması için en az üç gün olmak üzere, en çok bir ay sürmüş olması gerekir.

D. Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

E. Bu bozukluk, bir maddenin (örn: ilaç, alkol) ya da başka bir sağlık durumunun (örn: ağır olmayan çarpma ile beyin yaralanması) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz ve kısa psikoz bozukluğu ile daha iyi açıklanamaz)” olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013).

2.1.2.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)

Travma sonrası stres bozukluğu, kişinin bir ya da daha fazla travmatik olayı yaşaması, sevdiği bir yakının başına geldiğini öğrenmesi veya travmatik olayın ayrıntılarına tekrarlayan ve yoğun bir şekilde maruz kalması sonucu kendini gösteren yoğun belirtiler kümesini içeren bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Wastell, 2005; Haspolat, 2019). Başlıca travmatik olaylar arasında; doğal afetler, trafik kazaları, yaralanma, sevilen birinin kaybı, ölümcül hastalık teşhisi alma, çocukluk çağı ihmal ve istismar durumları, fiziksel ve cinsel şiddet gibi yaşamdan izi kolay kolay silinmeyen olaylar örnek olarak gösterilebilir.

Ruhsal travmanın insan üzerindeki etkileri eski çağlardan beri bilinmektedir. Ancak TSSB tarihi 1900’lü yılların başına rastlamaktadır. Travmatik olaylar sonucu ortaya çıkan belirtiler ilk kez DSM-III’te TSSB adı altında 1980 yılında tanımlanmıştır (Davidson and Foa, 1991).

Ruhsal travmanın günümüzdeki konuma gelmesi, travma alanında belirli araştırma ve çalışma aşamalarından geçmesi ile mümkün olmuştur. Üç ayrı araştırma alanından geçen travma çalışmalarının ilk alan; Jean-Martin Charcot ile başlayan, Janet, Freud ve Breuer ile süren kadınlar üzerinde yapılan histeri çalışmalarıdır. Bu çalışmalar sonucu histeri, psikolojik travmanın sebep olduğu bir durum olarak görülmektedir ve travmatik olaylar sonucu verilen dayanılmaz duygusal tepkiler, kişilerin bilinç durumunda değişikliklere sebep olarak histerik belirtiler ortaya çıkarmaktadır. İkinci araştırma alanına bakıldığında; Birinci Dünya Savaşı sırasında savaşa katılmış, savaşta mahsur kalmış, çaresizlik yaşayan, savaş arkadaşlarının ölümüne ve yaralanmasına şahit olan askerlerde görülen belirtilerin kadınlarda görülen histerik belirtilere benzetilmesi ile başlayan bir travmatik savaş olayları süreci bulunmaktadır. İkinci dünya savaşı sıralarında tekrar muharebe nevrozu araştırma konusu olmuştur. Vietnam savaşı sonrasında savaşa katılım sağlayan erkeklerle yapılan savaş şoku, bomba nevrozu çalışmaları travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin ana hatlarını ortaya koyan çalışmalardır. Son araştırma alanı ise; feminist eylemler sonucu, cinsel ve ev içi şiddeti üzerine yoğunlaşan çalışmalardır (Herman, 1992).

TSSB, insanların travmatik olaylar ve insan eliyle meydana gelmiş travmatik olayları yaşaması sonucu en sık ortaya çıkan psikiyatrik bozukluktur (De Jong et al., 2001). Her insanın fiziksel özellikleri, psikolojik dayanıklılığı, genetik özellikleri, olaylara güdülenme durumu, olaylarla baş etme yöntemleri farklılık göstermektedir. TSSB yaygınlığı da bu nedenle değişiklik göstermektedir. Deneysel olarak gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda, her iki kişiden birisinin hayatı boyunca en az bir kere travmatik bir olayla karşı karşıya geldiğini (Ozer et al., 2003) fakat bazı kişilerde travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin görüldüğü belirtilmiştir (Keane et al., 2006). Karancı ve ark. (2012), TSSB yaygınlık oranı için %5.6 ile %15 arasında değişen sonuçlara ulaşmışlardır. Türkiye’de yaptıkları araştırma sonucunda ise TSSB yaygınlık oranını %9.9 olarak bulmuşlardır ve bu oranın kadınlarda %11.9, erkeklerde ise %6.3 olduğu belirtilmektedir. Yapılan birçok araştırma sonucu kadınlarda TSSB yaygınlığı, erkeklere göre daha fazla olduğu bulunmuştur ve kadınlar TSBB geliştirmeye daha eğilimlidir (Sadock et al., 2016; Deniz, 2019).

Travma sonrası stres bozukluğu tanısı koyabilmek için travmatik olayı yaşamak şarttır ancak her ruhsal travmatik olaydan sonra da bu bozukluk gelişmez. TSSB'ye yatkınlık kazandıran risk faktörleri bulunmaktadır. Bu risk faktörleri; travma öncesi risk faktörleri (kişinin cinsiyeti, sosyoekonomik düzeyin düşük olması, eğitim seviyesinin düşük olması, kişilik özellikleri, ırk [azınlıklar], daha önce yaşanan travmatik olay geçmiş, ailede ruhsal hastalık geçmişinin varlığı), peritratmatik risk faktörleri (travmatik olayın şiddeti, kişinin algıladığı yaşamsal risk, travma esnasında duygu durumu, peritratmatik disosiyasyon), travma sonrasındaki risk faktörleri (kişinin sosyal ağ desteğinin yetersiz olması, travma sonrasında yaşamsal stresör durumu) olarak üçe ayrılmaktadır (Sağaltıcı, 2013). Türksoy'a (2003) göre ise TSSB gelişiminde rol oynayan faktörler; travmatik yaşantıdan etkilenen kişinin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, medeni hali, kişide ve ailesinde psikiyatrik hastalık geçmiş, kişilik özellikleri, travmanın nitelik durumu [insan veya doğa kaynaklı afet], travmanın süresi, travmanın şiddeti, travmatik olaya yüklenen anlam -kişinin olaya vermiş olduğu yanıt-, travmatik öykü geçmiş, yaşamda var olan stresli olaylar, maddi yitimler, travmatik yaşantı sonrası sosyal, toplumsal ve maddi destek görmek, travmatik olay sonrası olumsuz yaşam olayları, işlevsel olmayan baş etme yöntemleri gibi faktörlerdir (Kılıç, 2003; Yeşil, 2018).

Travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, travmatik yaşantıdan sonra herhangi bir dönemde kendini gösterebilir. Bazı durumlarda bu dönem bir hafta kadar kısa sürede görülebildiği gibi, bazı durumlarda da 30 yıl gibi uzun bir sürede de görülebilir (Sadock et al., 2016; Deniz, 2019). TSSB uzun yıllar sürebilen, kronik olarak seyredebilen, yeti yitimine neden olabilecek ciddi bir hastalıktır (Aker, 2012). TSSB belirtileri, travmatik olay yaşandıktan 3 gün ile dört hafta arasında kendini gösterebileceği (Akut Stres Bozukluğu) gibi olaydan altı ay sonrasında (gecikmeli dışavurum gösteren) kendini gösterebilir. Belirtiler zaman zaman dalgalanmalar gösterebilir ve yaşamın stresli dönemlerinde yoğun seyredebilir. DSM-V TSSB'nin belirtilerini dört ana başlık altında toplamaktadır; yeniden yaşantılama, uyarılardan kaçınma, bilişler ve duygudurumda olumsuz değişiklikler, uyarılma ve genel tepkilerde belirgin değişiklik olması şeklinde sınıflamıştır.

DSM-5'e göre; "Travma Sonrası Stres Bozukluğu:

A. Aşağıdaki yollardan biriyle (ya da birden çoğuyla), gerçek ya da göz korkutucu bir biçimde ölümlle, ağır yaralanmayla karşılaşmış ya da cinsel saldırıya uğramış olma:

1. Doğrudan örseleyici olay(lar) yaşama.
2. Başkalarının başına gelen olay(lar)ı, doğrudan doğruya görme (bunlara tanıklık etme).
3. Bir aile yakınının ya da yakın bir arkadaşın başına örseleyici olay(lar) geldiğini öğrenme.

Not: Aile bireyinin ya da arkadaşının gerçek ölümü ya da ölüm olasılığı kaba güçle ya da kaza sonucu olmuş olmalıdır

4. Örseleyici olay(lar)ın sevimsiz ayrıntılarıyla, yineleyici bir biçimde ya da aşırı bir düzeyde karşı karşıya kalma (örn: insan kalıntılarını toplayan ilk kişiler; çocuk sömürüsünün ayrıntılarıyla yeniden yeniden karşılaşan polis memurları).

Not: Böyle bir karşı karşıya gelme, işle ilgili olmadıkça, elektronik yayım ortamları, televizyon, sinema ya da görseller aracılığıyla olmuş ise A4 tanı ölçütü uygulanmaz.

B. Örseleyici olay(lar)dan sonra başlayan, örseleyici olay(lar)a ilişkin, istenç dışı gelen aşağıdaki belirtilerin birini (ya da daha çoğunun) varlığı:

1. Örseleyici olay(lar)ın yineleyici, istemsiz ve istençdışı gelen, sıkıntı veren anıları
Not: Altı yaşından büyük çocuklarda, örseleyici olay(lar)ın kapsadığı konuların ya da bu olay(lar)ın birtakım yönlerinin dışı vurulduğu yineleyici oyunlarla ortaya çıkabilir.

2. İçeriği ve/ya da duygulanımı örseleyici olay(lar)la ilişkili, yineleyici sıkıntı veren düşler.
Not: Çocuklar, içeriği belirsiz korkutucu düşler görüyor olabilirler.

3. Kişinin örseleyici olay(lar) yeniden oluyormuş gibi hissettiği ya da davrandığı çözülme (dissosiyasyon) tepkileri (örn: geçmişe dönüşler). (Bu tür tepkiler, belirli bir görülme aralığında ortaya çıkabilirler; en uç biçimi, o sırada çevresinde olup bitenlerin tam olarak ayırdında olmalıdır.)

Not: Çocuklar, oyun sırasında, örselemeyle ilgili yeniden canlandırma yapabilirler.

4. Örseleyici olay(lar)ı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlarla karşılaşınca yoğun ya da uzun süreli bir ruhsal sıkıntı yaşama.

5. Örseleyici olay(lar)ı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlara karşı fizyolojiyle ilgili belirgin tepkiler gösterme.

C. Aşağıdakilerden birinin ya da her ikisinin birlikte olmasıyla belirli, örseleyici olay(lar)dan sonra ortaya çıkan, örseleyici olay(lar)a ilişkin uyaranlardan sürekli bir biçimde kaçınma:

1. Örseleyici olay(lar)la ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duygulardan kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları.
2. Örseleyici olay(lar)a ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duyguları uyandıran dış anımsatıcılardan (insanlar, yerler, konuşmalar, etkinlikler, nesneler, durumlar) kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları.

D. Aşağıdakilerden ikisinin (ya da daha çoğunun) olmasıyla belirli, örseleyici olay(lar)ın ortaya çıkmasından sonra başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olay(lar)a ilişkin bilişlerden ve duygudurumda olumsuz değişiklikler olması:

1. Örseleyici olay(lar)ın önemli bir yönünü anımsayamama (özellikle unutkanlık çözülmesine [dissosiyatif amnezi] bağlıdır ve baş yaralanması alkol ya da madde kullanımına bağlı değildir.)
2. Kendisi, başkaları ya da dünya ile ilgili olarak, sürekli ve abartılı olumsuz iannışlar ya da beklentiler (örn: "Ben kötüyüm", "Kimseye güvenilmez", "Dünya tümüyle tehlikeli bir yerdir", "Bütün sinir sistemim kalıcı olarak bozuldu").
3. Örseleyici olay(lar)ın nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak, kişinin kendisini ya da başkalarını suçlamasına yol açan, süreklilik gösteren, çarpık bilişler.
4. Süreklilik gösteren olumsuz duygusal durum(örn: korku, dehşet, öfke, suçluluk ya da utanç).
5. Önemli etkinliklere karşı duyulan ilgide ya da katılımında belirgin azalma.
6. Başkalarından uzaklaşma ya da başkalarına yabancılaşma duyguları
7. Sürekli bir biçimde, olumlu duygular yaşayamama (örn: mutluluğu, doyumu ya da sevgi duygularını yaşayamama).

E. Aşağıdakilerden ikisi (ya da daha çoğu) ile belirli, örseleyici olay(lar)ın ortaya çıkmasıyla başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olay(lar)la ilintili, uyarılma ve tepki gösterme biçiminde belirgin değişiklikler olması:

1. İnsanlara ya da nesnelere karşı sözel ya da sözel olmayan saldırganlıkla dışa vurulan, kızgın davranışlar ve öfke patlamaları (bir kıskırtma olmadan ya da çok az bir kıskırtma karşısında).
2. Sakınmaksızın davranma ya da kendine zarar veren davranışlarda bulunma.
3. Her an tetikte olma
4. Abartılı irkilme tepkileri gösterme
5. Odaklanma güçlükleri
6. Uyku bozukluğu (örn: uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük ya da dingin olmayan bir uyku uyuma).

F. Bu bozukluğun süresi (B, C, D ve E tanı ölçütleri) bir aydan daha uzundur.

G. Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında, işlevsellikte düşmeye neden olur.

H. Bu bozukluk, bir maddenin (örn: ilaç, alkol) ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanmaz.

Olup olmadığını belirtiniz:

Çözülme belirtileri (dissosiyatif belirtiler) gösteren: Kişinin belirtileri örselenme sonrası gerginlik bozukluğunun tanı ölçütlerini karşılamaktadır, ayrıca kişi, tetikleyici etkene tepki olarak aşağıdakilerden birinin belirtilerini sürekli ya da yineleyici olarak yaşamaktadır:

1. **Kendine yabancılaşma (depersonalizasyon):** Kişinin, zihinsel süreçlerinde ya da vücudundan koptuğu duygumunu yaşadığı, sanki bunlara dışarıdan bir gözlemciymiş gibi baktığı, sürekli ya da yineleyici yaşantılar (örn: sanki bir düş içindeymiş gibi olduğu duygumu; kendisinin ya da vücudunun gerçekdışı olduğu ya da zamanın yavaş aktığı duygumu).
2. **Gerçekdışılık (derealizasyon):** Çevredekilerin gerçekdışı olduğuna ilişkin, sürekli ya da yineleyici yaşantılar (örn: kişinin çevresindeki dünya gerçekdışı, düşsel, uzak ya da çarpık olarak yaşanır).

Not: Bu alttürün kullanılabilmesi için, çözülme belirtilerinin, bir maddenin örn: bilinç kararmaları, alkol esriktiği sırasındaki davranışlar) ya da başka bir sağlık durumunun (örn: kompleks parsiyel katılmalar) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamıyor olması gerekir.

Varsa belirtiniz: Gecikmeli dışavurum gösteren: Olaylardan sonra en az altı ay geçmeden tanı ölçütleri tam olarak karşılanmıyorsa (kimi belirtiler kısa bir süre içinde başlasa da)” olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013).

2.1.2.3. Majör Depresyon

Majör depresyon, kişide büyük bir üzüntü, kaygı, kendini suçlu ve değersiz hissetme, uyku ihtiyacında azalma, iştahın azalması, diğer insanlardan uzaklaşma, cinsel istekte azalma veya her zaman yapılan etkinliklere karşı ilgi kaybı ile kendini belli eden duygu durumudur (Davison and Neale, 2004; Serin, 2016). Görülen bu belirtilerin yanı sıra kişilerde; kendini güçsüz ve yorgun hissetme, karamsar duygu ve düşünceler, konuşma, hareket ve fiziksel hareketlerde yavaşlama, kişinin benlik saygısında düşme, kendine olan saygı ve özgüveninde azalma görülebilir.

Depresyon oldukça sık görülen bir hastalık olarak kendini göstermektedir. Depresyonun kişilerde görülme oranı % 9-20 arasında değişmektedir (Öztürk, 2002; Yeşil, 2018). Yetişkinlerle yapılan bir tarama sonucunda kadınlarda majör depresyon ve distiminin erkeklere oranla 1.9 kat daha fazla görüldüğü bulunmuştur (Seedat et al., 2009). Kadınlarda erkeklerden çok görülmesinin nedeni tam olarak bilinmese de hormonal farklılıklar, doğurgan olma, psikolojik ve sosyal yüklemelerin farklı olması, öğrenilmiş çaresizlik gibi faktörler öne atılan görüşler arasında yer almaktadır (Sadock and Kaplan, 2004; Yeşil, 2018).

TSSB'nin diğer psikiyatrik bozukluklarla görülme oranı oldukça yüksektir. TSSB ile beraber görülen en sık psikiyatrik rahatsızlıklar arasında majör depresyon gelmektedir, travmatik olaylardan sonra oldukça sık bir şekilde ortaya çıkan bir rahatsızlıktır (Aker, 2012).

DSM-5'e göre “*Majör Depresyon:*

A. Aynı iki haftalık dönem boyunca, aşağıdaki belirtilerden beşi (ya da daha çoğu) bulunmuştur ve önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olmuştur; bu belirtilerden en az biri ya (1) çökkün duygudurum ya da (2) ilgisini yitirme ya da zevk almamadır.

Not: Açıkça başka bir sağlık durumuna bağlı belirtileri kapsamayın.

1. *Çökkün duygudurum, nerdeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur ve bu durumu ya kişinin kendisi bildirir (örn: üzüntülüdür, kendini boşlukta hisseder ya da umutsuzdur) ya da bu durum başkalarınca gözlenir (örn: ağlamaklı görünür). (Not: Çocuklarda ve ergenlerde kolay kızan bir duygudurum olabilir.)*
2. *Bütün ya da neredeyse bütün etkinliklere karşı ilgide belirgin azalma ya da bunlardan zevk alamama durumu, neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur. (öznel anlatıma göre ya da gözlemle belirlenir)*
3. *Kilo vermeye çalışmıyorken (diyet yapmıyorken) çok kilo verme ya da kilo alma (örn: bir ay içinde ağırlığın %5'inden daha çok olan bir değişiklik) ya da neredeyse her gün, yeme isteğinde azalma ya da artma. (Not: Çocuklarda beklenen kilo alımını sağlayamama göz önünde bulundurulmalıdır.)*
4. *Neredeyse her gün, uykusuzluk çekme ya da aşırı uyuma.*
5. *Neredeyse her gün, psikodevinimsel kışkırtma (ajitasyon) ya da yavaşlama (başkalarınca gözlenebilir; yalnızca, öznel, dinginlik sağlayamama ya da yavaşladığı duygusu taşıma olarak değil).*
6. *Neredeyse her gün, bitkinlik ya da içsel gücün kalmaması (enerji düşüklüğü)*
7. *Neredeyse her gün, değersizlik ya da aşırı ya da uygunsuz suçluluk duyguları (sanrısız olabilir) (yalnızca hasta olduğundan ötürü kendini kınama ya da suçluluk duyma olarak değil)*
8. *Neredeyse her gün, düşünmekte ya da odaklanmakta güçlük çekme ya da kararsızlık yaşama (öznel anlatıma göre ya da başkalarınca gözlenir).*
9. *Yineleyici ölüm düşünceleri (yalnızca ölüm korkusu değil), özel eylem tasarlamaksızın yineleyici kendini öldürme (intihar) düşünceleri ya da kendini öldürme girişimi ya da kendini öldürmek üzere özel bir eylem tasarlama.*

B. Bu belirtiler klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

C. Bu dönem, bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

Not: A-C tanı ölçütleri bir yeğin depresyon dönemini oluşturur.

Not: Önemli bir yitim (kayıp) (örn. Yas, batınlık [parasal çöküntü], doğal bir yıkım sonucu yitirilen önemli bir hastalık ya da yetiyitimi) karşısında gösterilen tepkiler arasında, A tanı ölçütünde belirtilen, yoğun bir üzüntü duygusu yaşama, yitimle ilgili düşünüp durma,

uykusuzluk çekme, yeme isteğinde azalma ve kilo verme gibi belirtiler olabilir ve bunlarda bir depresyon dönemini andırabilir. Bu gibi belirtiler anlaşılabilir ya da yaşanan yitime göre uygun bulunabilirse de, önemli bir yitime olağan tepkinin yanı sıra bir yeğin depresyon döneminin de olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu karar, kişiden alınan öykünün ve yitim bağlamında yaşanan acının kültürel ölçülere göre dışavurumunun değerlendirilmesini gerektirir.

D. Yeğin depresyon döneminin ortaya çıkışı şizoduygulanımsal bozukluk, şizofreni, şizofrenimsi bozukluk, sanrılı bozukluk ya da şizofreni açılımı kapsamında ve psikozla giden tanımlanmış ya da tanımlanmamış diğer bozukluklarla daha iyi açıklanamaz.

E. Hiçbir zaman bir mani dönemi ya da bir hipomani dönemi geçirilmemiştir.

Not: Mani benzeri ya da hipomani benzeri dönemler maddenin yol açtığı dönemlerse ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojisiyle ilgili etkilerine bağlanabiliyorsa bu dışlama uygulanmaz” olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013).

2.1.2.4. Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğu (KTSSB)

TSSB, genellikle belli başlı bir travmatik olaylar ya da tek bir travmatik olay sonrasında gelişen sınırlı akıl ve ruh sağlığı patolojik belirtilerini ele almaktadır (Van Der Kolk et al., 2005). Ancak uzun süre devam eden ve sürekli tekrar eden çok sayıda travmatik olayla karşı karşıya kalan insanlarda ortaya çıkan belirtiler ve sorunlar, yalnızca bir ya da belli bir travmatik yaşantı sonrasında ortaya çıkan belirti ve sorunlardan daha farklı ve karmaşık olduğu görülmüştür. Uzun süreli devam eden ve sürekli tekrar eden travmalar sonucu ortaya çıkan farklı ve karmaşık belirti kümesine “Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğu”, “Yoğun Stres Bozuklukları” veya “Başka Türli Adlandırılmayan Yoğun Stres Bozuklukları” şeklinde adlandırılmıştır (Aker, 2012).

Tutsaklık, savaşta esir düşmek, insan ticareti mağduru olmak veya mülteci olmak, aile içinde şiddet, çocukluk çağında fiziksel/cinsel istismar ya da ihmal öyküleri, planlanmış cinsel sömürü kurbanı olmak gibi uzun süren ve sürekli tekrar eden travmatik yaşantılar sonucu ortaya çıkan belirtiler ve psikolojik patolojiler çok daha karmaşıktır (Van Der Kolk et al., 2005). Evin içerisinde şiddet, çocukluk

çağında yaşanan fiziksel/cinsel istismar durumları, enstest ilişkiler, tecavüz, işkence altında kalma, esir düşme gibi uzun süre devam eden ya da ne zaman sonlanacağı belli olmayan ve insan eliyle kasıtlı olarak meydana gelen travmatik yaşantılar sonucu kTSSB ortaya çıkmaktadır (Aker, 2012).

“Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğu belirtilerine bakıldığında;

- 1. Öfke kontrolünde zorluk ve kendini yaralama davranışı ile sonuçlanabilen duygusal patlama ya da dengesizlikler,*
- 2. Amnezi, dissosiyasyon ve depersonalizasyona neden olan bilinç ve dikkat değişiklikleri,*
- 3. Süreğen sorumluluk ve suçluluk duygusu, utanç gibi kişinin kendisini değerlendirmesinde değişiklikler,*
- 4. Güvensizlik, yakınlık kuramama, toplumdan uzaklaşma, yabancılaşıma gibi başkalarıyla olan ilişkilerde değişiklikler,*
- 5. Tıbbi bir nedenle açıklanamayan somatik yakınmalar,*
- 6. Yaşamını ve dünyayı anlamlandırmada değişiklikler”* olarak altı başlık altında toplanmaktadır (Aker, 2012).

Bu belirtilerin yanı sıra umutsuzluğa düşme, düşmanlık besleme, boşlukta hissetme, sinirlilik halinin süreklilik göstermesi gibi belirtiler de gözlenmektedir (Aker, 2012).

2.1.3. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşam olayları, çocuklara bakmakla, çocukları korumakla, eğitmekle yükümlü kişiler, çocukların anne ve babaları ya da tanıdık olmayan kişiler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşam olayları bu kişiler tarafından gerçekleşen, çocukların sağlık durumlarına zarar veren; duygusal, zihinsel, fiziksel veya sosyal gelişimlerini önleyen davranışlar (Bayraktar, 2016). Çocukluk çağı travmaları, çocukluk dönemi istismarı (duygusal, fiziksel ve cinsel istismar) ve ihmali olarak iki bölümden oluşmaktadır. İstismar ve ihmali arasındaki en önemli ayırt edici özellik; istismarın aktif, ihmalin ise pasif olmasıdır (Polat, 2007).

Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar, kişinin hem kendisinde hem de ilişkilerinde kalıcı ve büyük etkiler bırakmaktadır aynı zamanda bireylerin dünyayı ve kişiliklerini tanımlama şekillerini geri döndüremez şekilde değiştirmektedir (Nyguyen et al., 2016; Paradis and Boucher, 2010).

İnsanların yetişkin yaşamında yaşadığı tekrarlayıcı travmatik olaylar, kişiliğin daha önceden şekillenmiş yapısına zarar verir ancak çocukluk döneminde tekrarlayıcı travmatik olaylar bireyin kişiliğinin şekillenmesine zarar verir ve kişiliğin sağlıklı gelişmesine engel olur. Çocukluk çağında istismar edilen ve istismarcı çevrede yetişen çocuk, uyum sağlama sürecinde çok zor görevlerle karşı karşıya kalmaktadır (Herman, 1992; Yeşil, 2018).

Çocukluk çağında yaşanan travmatik olaylar kişilerin ilerleyen dönem ilişkilerinde; fiziksel yakınlık, duygularını ifade etme, güven duyamama, cinsel beraberlik, romantik ilişkilerde yakın olmaktan korkma ve karar verememe gibi pek çok sıkıntı meydana getirebilmekte ve bireylerin iletişim ve etkileşim kurma sistemlerinde zorluklar çıkarabilmektedir (Nasim and Nadan, 2013; Whisman, 2014).

Çocukluk Çağı İhmali

Çocukluk çağı ihmali, çocuğun fiziksel ihtiyaçları olan beslenme, güvenlik, eğitim, tıbbi tedavi gibi ihtiyaçların karşılanmaması ve çocuğun duygusal ihtiyaçları olan bağlanma, ilgi, sevgi, duygusallık, destek gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması durumudur (Tozan, 2019). İhmal, fiziksel ve duygusal olarak ikiye ayrılmaktadır. Fiziksel ihmal; çocuğun yalnız bırakılması, çocuğu bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına izin vermemeye, eksik verme veya geç verme; yemek, beslenme, temizlik, giyim ihtiyaçlarını gidermemeye, okula kayıt yaptırmama, süreklilik gösteren okul devamsızlığına izin verme vb. gibi durumlardır. Duygusal ihmal ise; çocuğa sevgi, ilgi şefkat göstermemeye, çocuğun duygusal ilişki ihtiyaçlarını karşılamama, çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını görmezden gelme, sosyal gelişimi ve sosyal kurallar için destek sağlamama vb. durumlardır (Kaplan, 2002; Tozan, 2019).

Çocukluk Çağı İstismarı

Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğun bakımı ile sorumlu kişi veya kişiler tarafından çocuğun bedeninde hasar bırakacak ve sağlığına zarar verecek şekilde davranılmasıdır. Çocuğun bedenine yönelik ileri düzeyde cezalandırmalar, çocuğu bağlamalar ve çocuğun kapalı bir yerde kilitli bırakılması fiziksel istismara örnek gösterilebilir (Brown and Anderson, 1991). Çocukluk çağı istismar türleri arasında en kolay fark edilebilen türdür. Fiziksel istismarda çocuğun kaza dışı yaralanması gerçekleşmektedir ve en sık kullanılan fiziksel istismar yöntemi dövmedir (Polat, 2007). Çocuklar fazlasıyla kaza ve yaralanma durumu yaşayabilirler ancak burada kazanın nasıl, ne amaçla ve kim tarafından gerçekleştiği önemlidir.

Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğa bakım veren kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Çocuğun duygusal ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyen lakap takma, çocukla alay etme, çocuğu aşağılama, çocuğa sözel tehditte bulunma, çocuğu reddetme gibi tutum ve davranışlar duygusal istismar olarak tanımlanır (Yurdakök ve İnce, 2010). Duygusal istismar çocuğa; değersiz hissettirilmesi, sevilmediğini düşünmesi, hakaret edilmesi, çocuğu yok saymak, onu küçük düşürmek, çocuğu tehdit etmek, çocukla alay etmek, çocuktan çocuğun yapabileceğinden daha fazlası beklemek gibi sözel şiddet ve duygusal hasarlar bırakmayı kapsar. Duygusal istismarda elle tutulur somut bulgular yoktur, genellikle fiziksel ve cinsel istismarla birlikte görülmektedir (Polat, 2007).

Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocukla alakadar yetişkin bir kişinin cinsel yakınlık kurmak amacıyla 18 yaşından küçük bir çocuğa yaklaşmasıdır. Bu yetişkin kişinin çocuktan en azıyla 2 yaş büyük aile üyelerinden birisi veya çocuktan 5 yaş daha büyük erişkin birisi olması gerekmektedir (Brown and Anderson, 1991). Cinsel istismar, 18 yaşından küçük olan, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimini henüz tamamlanmamış olan

çocukların, yetişkin olan birisi tarafından cinsel tatmin amaçlı kullanılmasıdır. Çocukluk çağından uygulanan cinsel istismarlara bakıldığında; cinsel içerikli sözlü ifadelerde bulunma, çocuğun genital bölgelerine dokunma, göstermecilik, gözetlemecilik, pornografi, ensest tutumlar, tecavüz, cinsel ilişkiyi izlemek zorunda kalma sayılabilmektedir (Polat, 2007). Gerçekleşen cinsel istismarlar genellikle gizli olarak meydana gelmektedir ve ortaya çıktığında ruhsal yıkımları çok büyük olmaktadır. Bu sebeple cinsel istismar saklanır ve tespit edilmesi en zor istismar türüdür. En travmatik, en acılı ve en az verilere sahip istismar türüdür (Page, 2004).

2.2. Evlilik

Evlilik, her kültürde ve toplumda farklı özelliklere sahip olan aynı zamanda bazı ortak özellikleri de içerisinde barındıran, her toplum için özel ve önemli bir kurumdur. Evlilik her toplumda resmi olarak kabul gören tek birlikteliktir. Toplumlara güç veren, onları ayakta tutan en önemli güçlerden birisi evlilik birlikteliğidir (Tarhan, 2019).

Evliliğin özel ve önemli olmasının bir nedeni de toplumun temel yapı taşı olan aile kurumu için atılan ilk adımlardan biri olmasıdır. Farklı iki aile içerisinde yetişen iki insan bir araya gelerek yeni bir aile oluşturmak için evlilik sözleşmesi ile adım atmaktadırlar. Evli bireyler, toplumun çekirdeği olan ailenin alt düzenini oluşturmaktadır (Glick et al., 1987; Tutarel Kışlak, 1999). Aileler toplumlar için önemlidir, aile bireyleri kendi içerisinde ne derecede mutlu olurlarsa toplum da o derecede mutlu olmaktadır. Aile bireylerinin kendi içlerinde mutsuz olması ve sağlıklı ilişkilerle sahip olması önemli bir toplumsal sorun haline dönüşebilmektedir.

Evli bireyler arasındaki ilişki, bireyler ve toplum açısından önemli sonuçları olan, birçok birey tarafından kişilerarası ilişkilerde önemli olduğu kabul edilen insan hayatının en önemli bağlarından birisi olarak kabul edilmektedir (Berscheid et al., 1989).

Evlilik; birbirlerini tanımayan, farklı hayatlardan gelen iki kişinin, birbirinden değişik motivasyonlarla birleştiği ve kendiliklerini yeniden şekillendirdikleri, sosyal

bir birlikteliktir (Ateş, 2019). Farklı hayatlardan gelen iki kişi bir araya gelerek eski yaşam şekillerini değiştirmeye ve yeni etkileşim sistemleri oluşturmaya başlamaktadır. Bu etkileşim sistemleri ile çift yeni bir psikolojik düzen oluşturmaktadır. Oluşan bu düzen içerisinde evli bireyler psikolojik ve sosyal hayatları arasındaki ilişkiyi yeniden inşa etmektedirler (Gülerce, 1996).

Evlilik, iki ayrı bireyin toplumun kabul gördüğü değerler, gelenek, görenekler ve kanunların izin verdiği şekilde bir araya gelmesidir (Ersanlı, 1990). Fowers'a (1993) göre evlilik, kişinin kendini mutlu hissettiği, kişisel gelişimine olanak sağlayan ve kişinin kendi benliğini başka bir benlik ile birleştirerek yeni bir alan oluşturma olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre evlilik, toplum tarafından kabul gören cinsel birleşme olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 2006).

Evlilik süreci içerisinde üç temel motivasyon olduğu düşünülmektedir. Bunların ilkinin biyolojik motivasyon; evli bireylerin nesillerini devam ettirme ve ilişkiden alınan hazzı muhafaza etme olarak görülmektedir. İkinci olarak psikolojik motivasyon; evli bireylerin birbirini sevmeye, sevilme, beğenilme gibi ruhsal ihtiyaçlar üzerinedir. Üçüncü olarak sosyal motivasyon; toplum tarafından benimsenmiş beklentiler, değerler ve kurallara uygun hayatını sürdürme sonucu elde edilen haz ve saygınlıkla alakalıdır. Bu motivasyonlar evliliği beslemektedir (Boran, 2003; Tabakçı ve Parlar, 2018).

Evlilik tanımlarına bakıldığında evlilik; iki farklı aileden, hayattan, anılardan ve geçmişten gelen iki insanın yeni bir gelecek kurması için bir araya geldiği, biyolojik, duygusal, davranışsal, psikolojik, cinsel, sosyal ve hukuki birçok yönü olan bir sistemler bütünüdür. Bunların yanı sıra kişilerin gelişimine engel olmayan, onları mutlu eden, aile olmasını sağlayan, toplumun kabul ettiği değerler ve kurallar çerçevesinde gerçekleşen, kültüre göre farklılıklar gösteren önemli ve özel bir kurumdur.

Evlilik, aile olmak için atılan ilk adımlardan birisidir. Aileler ise toplumsal hayatın temel yapı taşıdır. Toplumlar ise kendi kabul gördüğü değerler üzerine yapılan evlenme biçimlerini kabul eder ve desteklerler. Ancak toplum kabul

görmediği değerler üzerine olan ve toplum yapısına uygun olmayan evlenme biçimlerini istemez ve karşı çıkarlar. Oldukça çeşitli evlenme şekilleri bulunmaktadır. Aile yapısına uyum gösteren, sevginin, saygının, el birliği ile hareket etmenin ve yardım anlayışının var olduğu evlilikler her aile içinde bulunması gereken özel değerler olarak gösterilebilir (Tezcan, 2000).

Oldukça çeşitlilik gösteren evlenme şekillerine bakıldığında; beşik kertmesi, başlık parası karşılığı evlenme, kız kaçırma, görücü usulü evlenme, flört ederek evlenme gibi pek çok çeşit sayılabilmektedir. Özgüven'e (2012) göre toplumumuzda evlilikler ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel olarak görülen "görücü usulü" evlenme biçimi ve zamanla değişim göstererek ortaya çıkan "tanışıp anlaşılarak" evlenme biçimi olarak ikiye ayırmaktadır.

Evlenecek kişiler pek çok beklenti ve umut ile hayatlarını birleştirmek için evlenme kararı alırlar. Kişilerin kendilerine özgü beklentileri ve umutları göz önüne alındığında yapılan evliliklerin amacı kişiden kişiye değişebilir ve kişinin beklentilerine göre değişkenlik gösterebilmektedir (Ceylan, 1994). İnsanlar kendi kişilik özelliklerini, algılayış biçimlerini ve tutumlarını evliliklerine aktarırlar. Kişiler geçmiş hayatından getirdiği tercihler, alışkanlıklar, deneyimler ve davranış şekillerini evlilik süreci içerisinde de sürekliliğini sağlama eğilimi içerisine girmektedirler (Bradbury and Karney, 2004).

Evlilik üzerine bugüne kadar pek çok araştırma yapılmıştır. Evlilik üzerine yapılan bu araştırmalarda evliliği etkileyen etmenler üzerine çalışmalar yer almaktadır. Çalışmalar sonucu ortaya pek çok sınıflandırma ortaya çıkmıştır ve bu sınıflandırmalar sonucu iki temel yaklaşım bulunmuştur. Birinci yaklaşım olarak evlilik uyumu terimidir. Bu yaklaşım evlilikte bireyler arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. İkinci yaklaşımda ise evlilik doyumu terimidir. Bu yaklaşım evli bireylerin içsel dünyasındaki hislere odaklanmaktadır (Kılıç, 2019).

Tutarel ve Çabukça'ya (2002) göre evlilik uyumu, evli bireylerden her iki tarafında iyi bir ilişkiyi devam ettirme yeteneği olarak açıklanırken; Azizoğlu'na

(2000) göre evlilik doyumu, şahsi bir yargıyı ifade etmekte ve kişisel mutluluğu açıklamaktır (Aktaran: Erbek ve ark., 2005).

2.2.1. Evlilik Uyumunu

Evlilik uyumu, evlilik için çok önemli olan, evli bireyler arasındaki ilişkinin mutlu ve sağlıklı bir şekilde devam etmesini ifade eden kavramlardan birisidir. Sağlıklı bir aile ortamı için evlilik içerisinde bireylerin birbirileri ile uyumlu şarttır (Erbek ve ark., 2005). Evlilik uyumu, evli bireylerin birbirleri ile uyumlu olmasının sonucu olarak evlilik yaşantılarında memnuniyet ve hoşnutluk olmasıdır (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Uyumlu evlilikler, evli bireylerin kendi aralarında iyi iletişimin sağlandığı, anlaşma sağlanamadığında her iki tarafı da mutlu eden ortak bir çıkış yolu bulunan ve hayatın mühim alanlarında anlaşma sağlanan evliliklerdir (Sabatelli, 1988).

Evlilik uyumu terimi, evlilik hayatının ilk zamanlarından başlayıp evlilik süresi boyunca devam etmesi gereken süreci kapsar (Goel et al., 2013). Başarılı bir aile hayatı için evlilik içerisinde uyum olması gerekir. Uyumlu bir evlilik için ise; evli bireylerin birlikte planlı bir şekilde hareket etmeleri, karşılıklı çaba sarf etmeleri, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri, anlaşma ve paylaşım yapmayı bilmeleri gerekmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Evlilik uyumu, evlilikten alınan mutluluk, evli bireyler arasında olumlu yönde iletişim, karşılıklı cinsel doyum ve yeniden evlenenecek olsa tekrar aynı kişi ile evlenme arzusu gibi özellikler ile açıklamaktadır (Collins and Coltrane, 1991; Yalçın, 2014). Evlilik uyumu Burgess ve Cotrell'e (1998) göre ise, birbirinden farklı hayatları ve kişilikleri olan iki insanın, evlilik süreci içerisinde mutlu olmak ve ortak kararlaştırılmış amaçlara ulaşmak için, birbirlerine uyum sağlama ve bir bütün olma sürecidir (Aktaran: Yılmazçoban, 2011). Mutlu ve dengeli bir evlilik için evli bireylerin karşılıklı iletişim süreçlerinde, psikolojik, cinsel ve sosyal dünyalarında, tutum ve davranış sistemlerinde birbirileri ile uyum içerinden davranarak birbirlerini tamamlamalıdır (Özügürlü, 2013).

Evlilik uyumu Locke ve Williamson (1958) tarafından, evli bireylerin evlilik süreci ve eşleri ile alakalı doyum duygusunun olması, evlilik ile alakalı beklentilerin yerine getirilmesi, ortak ilgilenilen alanlar ve faaliyetler olması ve evlilik süreci içerisinde ortaya çıkabilecek çatışmalardan kaçınılması ya da çıkan çatışmaların çözüme kavuşturulması gibi özelliklerin evlilikte bulunması olarak tanımlamışlardır. Evlilik, bireylerin birlikte öğreneceği ve değişeceği bir süreç olarak düşünülmelidir. Bu süreç içerisinde uyumu olumsuz etkileyecek sağlıklı ya da sağlıklı olmayan kavgalar fark edilmeli ve sorunların mantık çerçevesinde halledilmesi faydalı olacaktır (Çelik, 2009).

Dünyada son yıllar içerisinde sürekli değişim içerisinde olan parasal, sosyal ve kültürel kavramların evlilik kurumunu etkilemesi de kaçınılmaz olmuştur. Evlilikler içerisinde problemler ve karmaşalar eskiye oranla giderek artmış ve evli bireyler arasında uyum problemleri daha önemli hale gelmiştir (Şener ve Terzioğlu, 2008). Özellikle sanayileşmenin giderek hız kazanması ve toplumsal düzenin giderek değişmesi evliliklerde de bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Evli bireylerinde sağlıklı bir ilişki için hayatın sürekli değişen koşullarına uyum sağlaması gerekmektedir (Çelik, 2006).

Evlilikleri uyumlu olan insanlar kendilerini aynı zamanda mutlu ve doyumlu da hissetmektedir; bu durum insanların hayatlarını ve ruhsal durumlarını da pozitif yönde etkilemektedir. Evlilik süreci içerisinde uyumsuzluk yaşayan çiftlerin hem kendilerinin hem de çocuklarının hayatları ve ruhsal durumlarında bunalımlar meydana gelmektedir. Giderek problem haline gelen sosyal ve ekonomik sıkıntılar karşısında evliliğin uyumlu olmasının, evli bireylerin psikolojisini korumakta pozitif yönde etkileri bulunmaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilik uyumu, evli bireyler arasındaki ilişkinin pek çok alanını etkileyen bir kavramdır. Evlilik süreci içerisinde gerçekleşen olumlu ya da olumsuz olaylar bir denge elemanı olarak görev görmekte ve evlilik sürecinin devam etmesinde ya da bozulmasında rol oynamaktadırlar. Evlilik süreci içerisinde denge durumları şahsi, sosyal, kültürel ve ekonomik tabanda bazı bozucu faktörler sebebiyle kolay kırılabilir hale gelebilirler (Gülsün ve ark., 2009).

Evli bireylerin evlilik içerisinde karşılıklı olarak yaşamış oldukları problem ve sıkıntılar ruhsal sorunlara sebep olabilirler. Evlilik süreci içerisinde uyumsuzluk problemi yaşayan evli bireyler, genel olarak negatif duygular göstermekte, beklentiler gerçekleşmediği takdirde anlayışsız davranış sergilemekte ve depresif duyguduruma daha yatkın olmaktadır. Bu sebeplerden ötürü eşe yansıtılan duygusal tepkilerde olumlu aktarmanın evlilik uyumuna faydalı bir yaklaşım olduğu söylenmektedir (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012).

Mutlu, doyumlu, memnun olunan bir evlilik için evlilik uyumu ve onu etkileyen değişkenler oldukça önemlidir. Evlilik uyumuna etki eden; evlenirken eş seçimi, evli bireylerin davranışları, evli bireylerin birbirlerinden beklentileri, sorun çözme becerileri, evli bireylerin yaşanan sıkıntılara yükledikleri anlamlar ve evlilik dışı inançları gibi konular üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur (Bradbury and Fincham, 1990).

Özgüven'e (2017) göre evlilik uyumunu etkileyen faktörleri üç ana grupta toplanmıştır. Birinci grup olarak bireylerin yaşı, cinsiyeti, evlenme yaşı gibi bireysel etmenler, ikinci grup olarak evli bireyler arasındaki yaş farkı, evlenme şekilleri, cinsel doyumları, çocuk sayıları gibi ailevi etmenler, üçüncü grup ise meslekler, eğitim durumları, gelir durumları gibi sosyoekonomik etmenlerdir. Evlilik içerisinde uyumsuzluğa etki eden faktörler ise; eşler arasındaki duygusal problemler, cinsel sorunlar, ekonomik problemler, eş aileleriyle alakalı problemler, aldatma durumları, inanç ve siyasi konularda anlaşamama, maddenin kötüye kullanımı gibi değişkenler olarak açıklanmaktadır.

Evlilik uyumuna etki eden faktörlerden birisi de iletişimdir. Evli bireylerin kendi aralarındaki iletişimin iyi olması evlilikte uyumu olumlu yönde etki eder ve mutluluk düzeyini de etkilemektedir (Yalçın, 2014). Sağlıklı bir şekilde devam eden evliliklerde iletişim sistemleri doğru kullanıldığı takdirde, evli bireyler arası çatışmalarda azalma ve evlilik uyumunda artış olduğu düşünülmektedir (Acat, 2012). Evli bireylerin birbirleri arasındaki iletişimin iyi olması, evlilik konusu hakkında ortak karar içinde olmaları, ortaya çıkan problemlerin iki tarafı da memnun edecek şekilde olumlu yönde çözülmesi evlilik uyumunu artırıcı faktörlerdir. Evlilik

içerisinde uyumun yüksek olduğu çiftlerde beraber daha fazla zaman geçirme, çeşitli aktiviteler yapma ve karşılıklı hoşgörülü davrandıkları görülmektedir. Birbirleri ile iyi anlaşılan evli bireylerin evlilik uyumunun yüksek olması beklenir bir durumdur (Erbek ve ark., 2005).

Evlilik uyumunu etkileyen bir diğer önemli faktör cinselliktir. Cinsel uyum genel olarak evlilik süreci içerisinde zamanla oluşan bir durumdur. Evli bireyler arasındaki iletişim sıkıntıları ve ekonomik problemler cinsellikle alakalı sorunlar oluşturabilmektedir. Evli bireyler arasında iletişimin iyi olması cinsel uyumu olumlu yönde etkilemektedir. Evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemek adına evli bireylerin iletişimlerinin artırılması ve cinsellikle alakalı yetersiz bilgilerin giderilmesi gerekmektedir (Sprecher, 2002). Evli bireyler arasındaki iletişimin kuvvetli olması aslında evlilik uyumunu etkileyen en önemli faktörlerden birisidir çünkü dolaylı yoldan uyumu etkileyen diğer faktörlere de etki etmektedir.

Bireylerin yetiştiği çevre üzerinde hakim olan kültür çiftlerin evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden birisidir. Kültürel farklılıklar bireylerin evlilik ve toplumsal açıdan beklentilerini etkileyerek evlilik uyumu konusunda ciddi sıkıntılara yol açabilmektedir. Bu sebeplerden ötürü bireylerin yetiştiği toplum içerisinde rolleri, ahlak anlayışları ve sorumluluk seviyelerindeki farklılıklar evlilik uyumunu negatif yönde etkilemektedir (Baltaş ve ark., 2008).

Evlilik uyumuna etki eden bir diğer faktör de çalışma hayatıdır. Çalışma hayatı olan evli kadınlar hem iş hem ev görevlerini ikisi bir arada götürmekte zorlanmaktadırlar. Çalışma ve evlilik hayatı arasında denge kurma mücadelesi kadının evliliğine dair uyum sağlama sürecini olumsuz etkilemektedir (Yeşilyaprak, 2005; Özgen, 2019).

2.2.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında gerek ülke içerisinde gerekse ülke dışında çok çeşitli konular ve değişkenlerle farklı gruplar üzerinde araştırmalar mevcuttur. Bu kısımda çalışmaya konusu ve içeriği açısından benzer veya yakın olduğu düşünülen araştırmalara yer verilecektir.

Yıldırım (1993), farklı sosyoekonomik düzeye sahip evli bireylerin evlilik uyumu düzeylerini incelemiştir. Ankara ilinde farklı sosyoekonomik düzeyde 559 kadın ve 541 erkek evli bireyin katıldığı çalışmada, çiftlerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça, evlilik uyumunda da artış olduğu görülmüştür. Alt, orta ve üst sosyoekonomik düzey ayrı ayrı değerlendirmesi yapıldığında ise kadın eşlerin evlilik uyum düzeylerinin erkek eşlere göre daha düşük olduğu bulgulanmıştır.

Kastro (1998), evli bireylerde evlilik uyumunun depresyon ile ilişkisini araştırmıştır. Çiftlerden herhangi birinde var olan depresyon ile her ikisinde de depresyon olmayan çiftleri araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda evli çiftlerin evlilik uyum puanları ile depresyon puanları arasında anlamlı olan bir ilişki bulgulanmıştır.

Fışiloğlu'nun (2001) yaptığı çalışmada evlilik uyumu ile akraba evliliği arasındaki ilişkiye incelemiş ve aynı zamanda genişletilmiş aile ilişkilerini de araştırmıştır. 150 evli çiftin katıldığı çalışma sonuçlarına göre akraba evliliğinde bulunan evli bireylerin evlilik uyumu, akraba evliliğinde bulunmayan evli bireylerin evlilik uyumuna göre daha düşük çıkmıştır.

Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002), tarafından yürütülen çalışmada evli bireylerde evlilik uyumunun, empati ve demografik değişkenler ile arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda empati puanlarının cinsiyetlere göre değişim gösterip göstermediği araştırmışlardır. 75 erkek 75 kadın toplamda 150 evli birey ile yapılan çalışmanın sonucunda, demografik değişkenlerin evlilik uyumunu etki etmediği, cinsiyet değişkenine göre empati puanları arasında fark olmadığı ve empati ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

Kudiaki (2002), tarafından yapılan araştırmada evli bireylerde evlilikte uyumu ve cinsel doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek istemiştir. Araştırmada evli kalınan süre ve eğitim düzeyi gibi sosyodemografik değişkenlerin cinsel doyumu etkilediğini bulmuştur. Aynı zamanda evli bireylerde evlilik uyum düzeyi arttıkça cinsel doyum düzeylerinin de arttığı bulunmuştur.

Gürsoy (2004) tarafından yapılan çalışmada kaygı düzeyleri ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi araştırılmıştır. 100 evli çiftin katıldığı

çalışmada verileri toplamak için Beck anksiyete envanteri ve evlilikte uyum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, kadınlarda eğitim seviyesi arttıkça evlilik uyum düzeyinin arttığı bulunmuştur. Erkeklerde ise çalışmayan erkeklerin evlilik uyumu çalışan erkeklerin evlilik uyumuna göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca her iki taraf içinde kaygı düzeyinin artması evlilik uyumu düzeyini azaltmaktadır.

Demiray'ın (2006) yapmış olduğu araştırmada evli çiftlerin evlilik uyumu düzeyleri demografik değişkenler açısından incelenmiştir. 51 evli çift ile yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında evlilik uyumu ile bireylerin yaşı, evli kaldıkları süre ve aile ile görüşme sıklıkları arasında önemli ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Kadın evli bireylerde yaş, evli kalınan süre ve ebeveynler ile görüşme sıklıkları önem arz ederken; erkek evli bireylerde yaş ve ebeveynler ile görüşme sıklığının önem arz ettiği bulgulanmıştır.

Polat (2006), evli çiftlerin çatışmaya ve aldatmaya eğilimi ve evliliklerindeki uyum arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmaya katılan 204 evli bireye verileri toplamak için çatışma eğilimi ölçeği, aldatma eğilimi ölçeği ve evlilik uyum ölçeği tercih edilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucu olarak; evlilikte uyumu yüksek olan evli bireylerin çatışma eğilimi düzeyinin ve aldatma eğilimi düzeyinin de az olduğu bulunmuştur. Ayrıca kadınların sosyoekonomik seviyeleri yüksek olduğunda evlilik uyumunun yüksek olduğu da bulunmuştur.

Şener ve Terzioğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerde demografik ve sosyoekonomik değişkenlerin evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelemiştir. Ankara ilinde, 413 evli eş ile yapılan bu çalışmada çiftler uyum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin genel evlilik uyum puanı kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Evlilik uyum puanlarının öğrenim durumu, gelir miktarı ve evlenme yaşı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda çalışmada, evli bireyler arasındaki iletişim söz konusu olduğunda, paylaşım ve memnuniyet arttıkça ve eşler arasında anlaşma sıkıntısı yaşanmadığında evlilik uyumunun arttığı bulunmuştur.

Şendil ve Korkut (2008) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin uyumları ve evlilik içerisindeki çatışmaları sosyodemografik değişkenler açısından araştırılmıştır. 112 kadın 59 erkek evli bireyin katıldığı bu çalışmada veriler toplanırken evlilik çatışması ölçeği ve çift uyum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında; eğitim ve ekonomik seviyeleri düşük olan evli bireylerin evlilik uyumunun da düşük olduğu ve görücü usulü evlenen evli bireylerin evlilik uyumunun anlaşarak evlenen bireylerin evlilik uyumundan daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) yaptıkları çalışmada evlilikte uyumu ve demografik değişkenler, empati, duygu dışı vurumu, depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 102 kadın 65 erkek evli kişi katılım sağlamıştır. Araştırmada evli bireylerde yaş, cinsiyet, evli kalınan süre, evlenilen yaş, evlenme türü, gelir düzeyi, öğrenim durumu ve çocuk sayısı gibi demografik değişkenler evlilik uyumu ile ilişkili bulunmamıştır. Evlilik uyum düzeyleri yüksek olan evli bireylerin depresyon puanları düşmektedir. Aynı zamanda evliliklerinde uyum olmayan çiftlerin olumsuz duyguları daha çok yansıttıkları, beklentileri gerçekleşmediği zaman hoşgörü ile yaklaşmadıkları ve depresif oldukları incelenmiştir.

Şafak Öztürk ve Akar (2014), evli çiftlerin evlilikleri içerisindeki uyum ve cinsel doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 18-55 yaş arasındaki 100 evli çiftin katıldığı çalışmada verileri toplamak Glombok-Rust cinsel doyum ölçeği ve çift uyum ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak evli bireylerde karşılıklı olarak evlilik uyum düzeyleri azaldıkça cinsel doyum düzeyleri de azalmaktadır. Vajinismus ve evlilikte uyum arasında da herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Evli çiftlerin her ikisinde de bağlılık azaldıkça iletişim problemleri artmaktadır.

Çoşgun (2019), evli bireylerde evlilik içi uyumun çalışan performansına etkisini araştırmıştır. İstanbul'da, 355 evli çift katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda; evli bireylerde evlilik uyumu artarken çalışan performans düzeylerinin de arttığı bulunmuştur. Erkek katılımcıların çalışan performans düzeyleri ve evlilik uyumu kadın katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur.

Ülkemizde evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen pek çok değişken bulunmaktadır. Ülkemizde evlilik uyumunun; mükemmeliyetçilik (Koydemir ve ark., 2005), bağlanma stilleri (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006), mizah tarzı ve kaygı düzeyi (Fidanoğlu, 2006), somatizasyon düzeyleri (Fidanoğlu, 2007), iletişim şekilleri (Malkoç, 2011), yaşam doyumu (Çelik ve Tümkeya, 2012), baş etme yöntemleri (Babaoğlu-Akdeniz, 2012), duygusal zeka düzeyleri (Durmuş ve Baba, 2014), kişilik özellikleri ve kişilerarası ilişki tarzları (Solmaz, 2019) gibi birçok değişkenle ilişkisi incelenmiştir.

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; Birtchnell ve Kennard (1983) tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikiyatrik tanısı olan hasta kadınların evlilik uyum düzeyleri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarında ise ruhsal olarak hastalığı olmayan kadınların ruhsal hastalığı olan kadınlara göre evlilik uyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda evlilik uyum düzeyi yüksek olan kadınların bedensel ve ruhsal sağlık açısından daha iyi olduğu bulunmuştur. Evlilik uyumu düşük olan evli kadınların nörotik depresyon ve suicide meyili arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Crowther (1985) yaptığı çalışmada evli bireylerin evlilikte uyumu ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma depresif olan ve depresif olmayan hastalar ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarında, depresif olan evli hasta grubunun evlilik uyumu daha düşük bulunmuştur. Ayrıca depresif erkeklere göre depresif kadınlar evliliklerinde kendilerini daha uyumsuz bulmaktadırlar.

Wilcoxon ve Hovestadt (1985), tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin evlilik uyumu ve aile deneyimlerinde algılanan benzerlik ile ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda evli bireylerin birbirlerinden farklı aile ortamlarında büyümenin, evliliklerinin ilk zamanlarında evlilik içerisinde uyumu olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Lauer ve Lauer (1986), yaptığı çalışmada uzun süren evlilikleri etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırmaya 15 yıl ve üzerinde evlilik süresi olan 351 evli çift katılmıştır. Araştırmada evli bireyler arasında kuvvetli bağlılığın olduğu, eşlerin

arkadaşlık ilişkilerini devam ettirdiği, stresli zamanların mizah ile yumuşatıldığı, iki tarafı da memnun eden ortak kararların birlikte verildiği, evli bireylerin birbirlerinin kişilik özelliklerinden hoşnut olduğu, uyumun sağlanamadığı durumlarda işlevsel çözüm yollarının kullanıldığı evlilikler içerisinde evlilik uyum düzeylerinin yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Bradbury et al. (2000) yaptıkları çalışmada evli bireylerde evlilik içi uyumun yapısını ve evlilik uyumunu belirleyen faktörleri araştırmışlardır. Makale içerisine 1990 yıllarında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmayı yapan kişiler evlilik uyumu ile evlilik uyumu üzerinde belirleyici olduğu düşünülen faktörlerin evli bireylerin ekonomik düzeyleri, evlilik süreleri ve çocuk sayısı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Scott ve Cordova (2002), yaptıkları çalışmada evli bireylerde evlilik uyumu ve depresyon arasındaki ilişkinin bağlanma stilleri üzerinde etkili olup olmadığını incelemişlerdir. Bu araştırma sonucunda güvensiz ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip evli kadınların evlilik içerisinde olan sorunlarda kendilerini daha fazla suçlu bulduklarını ve kaygılı/kararsız bağlanma gösteren hastaların depresif belirtilerinin evlilik uyumu düzeylerinde negatif etki gösterdiği bulunmuştur.

Batool ve Khalid (2012), yaptıkları çalışmada Pakistanlı evli çiftlerde duygusal zeka ve sosyodemografik değişkenlerin evlilik içerisindeki uyuma etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucu ulaşılan bulgulara göre evli bireylerde çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun düştüğü gözlenmektedir. Ulaşılan sonucun sebebinin, çocuk sayısı arttığı zaman çocukların ihtiyaçlarından dolayı ekonomik güçlükler ortaya çıkması, evli bireylerin birbirlerine karşı ayırdıkları zamanın yetersiz kalması ve görev paylaşımının eşit olmamasından dolayı tartışmalara neden olması olarak gösterilmektedir. Bir diğer sonuç ise evlilik uyum ve duygusal zeka arasında anlamlı ilişki bulunmasıdır. Evli bireylerin kişilik özellikler evlilik uyumunda önemli faktörlerden birisidir. Evli bireylerin kendini kontrol edebilme yeteneği ve empati yeteneklerinin evlilikte uyumu sağlamak için önemli faktörler olduğu bulunmuştur.

Yurt dışında da evlilik uyumu ile ilişkisinin incelendiği birçok değişken bulunmaktadır. Evlilik uyumunun; bağlanma stilleri (Eiden et al., 1995), sosyal uyum (Kitamura et al., 1998), kişilik özellikleri (Nemechek and Olson, 1999), mizaç (Blum and Mehrabian, 1999), kişilik rolleri (Chen et al., 2007), kaygı düzeyleri (Dehle and Weiss, 2002), cinsiyet rolleri (Isaac and Shah, 2004) gibi pek çok değişkenle ilişkisi incelenmiştir.

2.2.3. Evlilik Doyumu

Evlilik, insanların hayatlarında attığı en önemli adımlardan birisidir. Aynı zamanda evli bireyler arasındaki ilişki sosyal bir varlık olan insanın en önemli hayat bağlarından birisidir. İnsanlar evlendikleri zaman evliliklerinin sağlıklı olması durumunda doyumu daha yüksek ve mutlu bir hayat yaşamaktadırlar. Bu sebeplerden dolayı, evliliğin insanların hayatına olumlu anlamda etki edebilmesini etkileyen en önemli faktörlerden birisi evlilik doyumu kavramıdır (Çağ ve Yıldırım, 2013). Aynı zamanda evlilik doyumu yüksek olan, mutlu evli çiftlerin olduğu sağlıklı aile miktarı arttıkça, sosyal olarak da sağlık seviyesi yüksek toplumlar var olacaktır (Bradbury et al., 2000).

Evlilik doyumu, evli bireylerin evlilik süreci içerisinde bireylerin beraber hissettikleri bir mutluluk değil, kişisel olarak hissedilen mutluluk olarak tanımlanmaktadır (Hawkins and Boot, 2005). Evlilik doyumu, evli bireylerin evlilikleri hakkında duyguları, kişisel görüşleri ve algılama biçimi olarak tanımlanmaktadır (Kirby, 2005; Bozyel, 2019). Evlilik doyumu, evlilik ilişkisinde daha çok algılanan öznel mutluluğa, bireysel olarak hissedilen duygulara karşılık gelmektedir. Evli bireylerin ilişki sürecinin her boyutunda yaşanan memnuniyet ve mutluluk gibi duyguların bireylerdeki kişisel yorumuna karşılık gelmektedir.

Evlilik doyumu, evli bireylerin her birinin evlilik ilişkisinden kendi ihtiyaç duyduğu istekleri ve gereksinimleri karşılayabilme düzeyine yönelik görüşü olarak açıklanmaktadır. Evli bireylerin kendi evlilik ilişkilerini algılama ve yorumlama şekli olarak da tanımlanabilmektedir (Tezer, 1986; Bozyel, 2019). Evlilik doyumu; iletişim kurma, kişisel bakım, cinsel doyum alma vb. gibi kişilerin temelde ihtiyaç

duyduğu isteklere bağlıdır. Evlilik süreci içerisinde evli bireylerin ilişkisinde doyum olması; eşin diğer eşe, temelde ihtiyaç duyduğu isteklerini karşılaması konusunda güven duyması ile alakalı bir durumdur (Hazan and Shaver, 1994).

Evlilik doyumu, evli bireyler arasındaki ilişkinin niteliğinin, ilişki içerisindeki uyumun ve ilişkiden alınan mutluluğun evlilik süreci içerisinde belli bir uyum ve ahenk içerisinde sürdürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Heyman et al., 1994).

Evlilik doyumu, evli bireylerin evlilik süreci içerisinde bireysel (evli bireylerin birbirlerine gösterdikleri sevgiye dair tutumlar, karşılıklı iletişim biçimleri, karşılıklı birbirlerine kendilerini anlatabilmeleri, cinsel açıdan tatmin olmaları) ve çevresel (evli bireylerin karar verirken eşit tutum sergilemeleri, evli bireylerin baskın olması, çalışma durumu, kazanç, sorunları paylaşabilmek vs.) etmenlerden her iki tarafında kazandığı psikolojik doyumdur (Sokolski and Hendrick, 1999).

Evlilik süreci içerisinde karşılaşılan iletişim, çatışmayı idare etme, cinsel doyum, evlilik doyumu, yaşam doyumu gibi faktörler aktif bir şekilde aileleri etkisi altına alan önemli etmenlerdir (Greeff, 2000). Evlilik süreci içerisinde doyumun yüksek olması, evli bireyler arasındaki iletişimin etkin bir şekilde, sağlıklı, canlı ve yeterli düzeyde olması ile alakalıdır. Doyumu yüksek olan bir evlilik için; evli bireylerin yaşamlarının her alanında karşılıklı maddi ve manevi doyumunu sağlamaları ile mümkün olabilir (Özügürlü, 2013).

Sağlıklı evliliklere sahip ailelerin, evlilik içerisinde uyum ve doyum düzeyleri yüksektir. Evli bireyler arasında kurulan aktif iletişimin, karşılıklı destek ve onay vermenin, ev içi görev paylaşımlarının yerine getirmenin, çocuklar ile ilgili olmanın, her iki tarafında saygı ve kıymet vermesinin, boş vakitleri beraber geçirmenin, sorunlarla birlikte baş etmenin, her iki eşinde ekonomiye katkıda bulunmasının ve bir mesleğe sahip olmalarının evlilik süreci içerisinde ruhsal tatmine etkiye bulunduğu savunulmaktadır (Terry and Kate, 1995; Çelik ve İnanc, 2009).

L'abate (1994) evlilik doyumu açısından aile üyelerinin her birinin birbirinden beklenti, talep ve ihtiyaç duyulan gereksinimlerin karşılanması gibi etkenlerin önemli faktörler olduğunu söylemektedir. Geline ailenin kökleri,

inançları, cinsiyet rolleri, öğrenim durumları ve sosyoekonomik durumları gibi etmenler de evlilik doyumunu olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek faktörlerdendir (Bozyel, 2019). Olumsuz olay veya davranışların ortaya çıkması evliliklerin doyumsuz olmasını, evlilikte herhangi bir sorunun olmaması ise evliliklerin doyumlu olması olarak açıklanmaktadır (Bradbury et al., 2000).

Evlilik doyumu, evli bireyler arasındaki evlilik ilişkisi içerisinde bireylerin kendi yetiştiği kültür ve sosyal çevreden getirdiği beklenti ve sorumlulukları ne kadarını gerçekleştirdiği ile ilgili bir durumdur. Bunların yanı sıra bireydeki sevgi, bağlılık ve kıskançlık gibi önemli kavramlar bireyin yetiştiği kültürel çevrenin özellikleri ile birlikte evlilik doyumu düzeyine etki etmektedir. Bunların sonucu olarak düşünüldüğünde evlilik doyumu sosyokültürel faktörlerden etkilenmektedir (Rebello et al., 2014).

Çelik'e (2006) göre evlilik doyumunu etkileyen faktörler aile, cinsellik ve benlik başlıkları altında üçe ayrılmaktadır. Evlilik doyumunun etkileyen ilk faktör aile kavramıdır. Aile kavramı evli bireylerden herhangi birisinin anne, babasını ve aile içerisindeki çocukları içermektedir. Aileler her kültürde farklı özellikler göstermektedir ve toplumun en küçük çekirdeğini oluşturmaktadır. İkinci faktör olan cinsellik; evli bireyler arasındaki ilişkinin niteliğinin belirlenmesinde cinsel doyum düzeylerinin önemli olduğu açıklanmaktadır (Oggins et al., 1993). Hem fizyolojik hem psikolojik tatmin ile ilişkisinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Üçüncü faktör olan benlik evlilik doyumu düzeylerine etki eden önemli etmenlerden birisidir. Evli bireyler arasındaki benlik uyumu, her eşin diğerinin benliğinden razı olması, benlik bütünlüğünü kabul etmeleri evlilik ilişkisi için çok önemlidir ve çiftlerin mutluluğuna katkı sağlamaktadır (Schafer, 1996; Çelik, 2006). Aynı zamanda evli bireyler birbirlerine benlikleri hakkında olumlu bildirimlerde bulunmadıklarında depresif belirtilerin arttığı gözlenmiştir (Katz and Beach, 1997).

Evlilik doyumunu etkileyen faktörler arasında evli bireylerin cinsiyet, mesleki durum, öğrenim durumu, ekonomik durum, kişilik özellikleri, kültürel özellikler, evlenme biçimi, evlilikten beklentiler, sorunları çözüm şekilleri gibi etmenler sayılmaktadır. Kişilerin evlilik doyum düzeyinin yüksek olması, kişiyi

yaşamında mutlu etmekte ve hedeflerini gerçekleştirmesi için motive etmektedir. Ancak doyumu düşük olan evlilikler negatif duyguları beraberinde getirmekte ve kişiyi umutsuzluğa düşürmektedir. Evlilik doyumu düzeyi yüksek olan evlilikler kişilerin hayatında olumlu etkiler bırakırken, doyumu düzeyi düşük evlilikler çiftlerin kendilerini ve birbirlerini olumsuz etkilemekte ve yıpratmaktadır (Çapkın, 2012).

2.2.4. Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Evlilik doyumu ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalara bakıldığında hem yurt içi hem yurt dışında çok çeşitli konular ve değişkenlerle, farklı gruplar üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Bu kısımda çalışmaya konusu ve içeriği açısından benzer veya yakın olduğu düşünülen çalışmalara yer verilecektir.

Tezer (1994), yaptığı çalışmada evli bireyler arasındaki çatışmalar ve bazı demografik değişkenlerin evlilik doyumuна etkisini incelemiştir. 103 evli çiftin katılım gösterdiği çalışmada; evli bireylerin yaşı, iş doyumu, birbirleri ile çatışma sıklığı, çıkan çatışmanın verdiği gerginlik evlilik doyumuна yordayan değişkenler olarak bulunmuştur. Çatışmalar ve ortaya çıkan gerginlik azaldıkça, yaş ve iş doyumu düzeyi arttıkça evlilik doyumu düzeyi de artmaktadır.

Vural Batık ve Kalkan (2007) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumu ve evlilik içerisinde bireylerin algıladığı sorun çözme becerileri incelenmiştir. Araştırmaya 187 evli birey katılmıştır. Evli bireylerin algıladıkları ekonomik durumları, evlilik süreleri ve evlilik içerisinde problem çözme değişkenler evlilik doyumuна anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu çalışmada aynı zamanda cinsiyet ve çocuk sayısı gibi değişkenler ile evlilik doyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Çağ ve Yıldırım (2013) çalışmalarında evlilik doyumuна kişisel ve ilişkisel olarak yordayan değişkenleri incelemişlerdir. Çalışma Ankara ilinde, 448 evli kadın 363 evli erkek toplamda 811 birey ile yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; evlilik doyumuна yordayan değişkenler evli bireylerin birbirine desteği, cinsel hayattan memnuniyet ve eğitim durumu olarak bulunmuştur. Aynı zamanda evli bireylerin cinsiyeti, çiftler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, evlilik süreleri, ailenin ekonomik

durumu ve ev içerisinde görev paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumu ile anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır.

Taşköprü (2013) yaptığı çalışmada evlilik doyumunu bazı değişkenler ile incelenmiştir. Çalışmaya Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 183 kadın 140 erkek evli birey katılmıştır. Evlilik doyumu ile evli bireylerde yaş, gelir durumu, çocuk sahibi olma, evlilik içerisinde yaşanan travmatik olaylar, evlilik süresi, stresle başa çıkma ve problemi çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yücel ve Koydemir (2015) yaptıkları çalışmada evlilik memnuniyetini belirleyen etkenler araştırılmıştır. Bu çalışmada evli bireylerin birbirleri ile iletişiminin iyi olması, ev içi sorumlulukları paylaşmak ve cinsel doyum değişkenleri evlilik doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Evli bireyler arasında iletişim zayıf olması, sözel ve fiziksel saldırganlık evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Denli (2016) çalışmasında evli bireylerde çiftler arasında algıladıkları kişilik benzerliği ile evlilikte uyumu ve evlilik doyumu ilişkisini incelemiştir. Aynı zamanda belirli demografik değişkenleri ile ilişkileri de incelenmiştir. Araştırmaya 78 kadın 71 erkek olmak üzere 149 evli birey katılım sağlamıştır. Araştırma sonucuna göre çocuğu olmayan evli çiftlerin evlilikte uyumu ve evlilik doyumu çocuğu olan evli çiftlere göre daha yüksek bulunmuştur. Aynı çalışmada evlilik doyumu ve evlilik uyumu ile evli bireylerin cinsiyet, yaş, evlenme şekli ve evlenme süresi arasında herhangi bir ilişki bulgulanamamıştır.

Sancaktar (2016), çalışmasında evliliği yeni olan ve uzun süredir evli olan evli bireyleri incelemiştir. Yaptığı çalışmada evlilik içerisinde problemleri çözme yetenekleri, kişisel iyi oluşları ve evlilik doyumu düzeylerinin evlilik süresine göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemiştir. 100 evli bireyin katıldığı çalışmanın sonuçlarına göre yeni evlenmiş evli bireylerin evlilik doyum puanları uzun zamandır evli olan evli çiftlerin evlilik doyum puanlarına göre daha yüksek bulmuştur. Bu çalışmada aynı zamanda evlilik doyumu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yiğit (2018) tarafından yapılan çalışmada evli kadınların evlilik doyumu, aile içi şiddet ve psikolojik iyi oluşluluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bodrum ilçesinde yaşayan 100 evli kadının katıldığı çalışmada verileri toplamak için evlilik doyum ölçeği, aile içi şiddet ölçeği ve psikolojik iyi oluş ölçeği kullanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik doyum düzeyleri evlilik süresine, çocuk sayısına ve yaşanan yere göre anlamlı farklılık göstermektedir. Aynı çalışmada evlilik doyum düzeylerinin yaş, öğrenim durumu, evlenmeden önce tanışık olma süresi, evlenme şekli ve çocuğu olma durumuna göre anlamlı bir ilişki göstermediği bulunmuştur.

Kılbitmez (2018) yaptığı çalışmada çalışan evli kadınların evlilik doyumunu incelemiştir. Çalışmada evlilik doyumunun demografik değişkenler ve ev içi görev paylaşımı gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya 296 çalışan çocuk sahibi olan kadın katılım sağlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, eğitim seviyesi üniversite ve üzeri olan kadın eşlerin evlilikte doyumları daha yüksek bulunmuştur. Erkek eşlerin öğrenim durumu yükseldikçe kadın evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri de artmaktadır. Aynı zamanda evli çiftlerin evlilik süresi ile evlilik doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli bireylerde evli kalınan süre açısından evlilik doyum düzeyleri en yüksek olanlar, beş yıl ve daha az süre evli olan kadınlardır. Çalışmada bulunan diğer bir bulgu ise çocuk sayısı arttıkça evlilik doyum azalmaktadır.

Kanburoğlu (2019) yaptığı çalışmada evli kadınların evlenme yaşı ve evlilik şeklinin evlilikte doyum düzeyi ve depresyon düzeyi üzerine etkisini incelemiştir. Araştırmaya katılan evli bireyler 18 yaş altında evlilik yapan ve 18 yaş üzerinde evlilik yapan 250 kadından oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre evlenme yaşı ve evlilik doyumu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Evlenme yaşı arttıkça evlilikte doyum da artmaktadır. Evlenme şekli ise depresyon ve evlilikte doyum üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Evlilik doyum ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Depresyon düzeyi arttığında evlilikte doyum düzeyleri düşmektedir.

Ülkemizde evlilik doyumu ile ilişkisi araştırılan pek çok değişken bulunmaktadır. Ülkemizde evlilik doyumunun; iletişim çatışmaları (Curun, 2006), duygusal zeka düzeyleri (Üncü, 2007), bağlanma stilleri (Sığırcı, 2010), aldatma eğilimi (Kubat, 2012), kıskançlık düzeyi (Zeytinoglu, 2013), çatışma çöme stilleri (Yücel, 2013), merhamet düzeyleri (Erdoğan, 2018), bilinçli farkındalık düzeyleri ve problem çözme becerileri (Boylu, 2018), öznel mutluluk ve ilişkisel mutluluk (Koyuncu, 2019) gibi çok çeşitli değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; Xiaohe ve Whyte (1990) tarafından gerçekleştirilen çalışmada severek ve görücü usulü evlenen kadınlar incelenmiştir. Araştırmaya Çin’ de, 586 evli kadın katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre görücü usulüyle evlenen kadın bireylerin evlilik doyumu severek evlilik yapan kadınların evlilik doyumundan daha düşük bulunmuştur.

Fowers (1991) yaptığı çalışmada evlilik doyumu ve cinsiyet farklılıklarını araştırmıştır. Araştırmaya 7261 evli birey katılım sağlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre erkek eşlerin evlilikte doyum düzeyi kadın eşlerin evlilikte doyum düzeyine göre daha yüksek bulunmuştur.

Shek (1995) tarafından yapılan çalışmada evlilik uyumu ve doyumunun cinsiyet farklılıkları üzerinde etkisi incelenmiştir. Yaptığı çalışmaya Çin’ de 738 evli erkek 761 evli kadın katılım sağlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre uzun süren evliliklerde kadınların evlilik uyumu ve evlilik doyumu erkeklere göre daha düşük bulunmuştur.

Fincham et al. (1997) depresyon ve evlilikte doyum arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınlarda evlilik doyumunun düşük olmasının depresyona neden olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda depresyonun erkeklerde evlilik doyumunu etkilediği tespit edilmiştir.

Kurdek (1999) evlilik doyumunun yıllar içerisindeki değişimini incelemek amaçlı bir çalışma yapmıştır. 10 yıl boyunca süren araştırmada, ilk beş yıl boyunca evlilik doyumu her yıl bir miktar azalmakta olduğunu bulmuştur. Beş ve yedinci yıllar arasında erkek ve kadın olmaya bağlı olarak çok az farklılık olduğu ancak

düşüşte duraklama olduğu bulunmuştur. Sekizinci yıldan sonra ise tekrar evlilik doyumunda düşüşe geçildiği bulgulanmıştır.

Twenge et al. (2003) evlilik doyumu ve ebeveynlik üzerine bir meta analiz çalışmasında bulunmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre evli bireylerde ilk çocuğun doğmasından itibaren evlilik doyum düzeyi düşmeye başlamaktadır.

Litzinger ve Gordon (2005) tarafından yapılan çalışmada evli bireyler arasındaki iletişim, cinsel doyum ve evlilikte doyum arasındaki ilişki incelemiştir. Bu çalışmaya 387 evli birey katılım sağlamıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre iletişimi etkin bir şekilde kurabilen çiftlerin cinsel doyumdan bağımsız olarak evlilik doyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda evli bireyler arasındaki iletişim iyi olmasa da cinsel doyumları yüksek ise evlilik doyum düzeyleri de yüksek bulunmuştur.

Jose ve Alfons (2007) tarafından yapılan çalışmada bazı demografik değişkenleri evlilik doyumuna etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya yaşları 21-60 yaş arasında değişen 787 evli birey katılım sağlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre yaş ve evlilikte doyum arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Yurt dışında da evlilik doyumu ile ilişkisinin incelendiği pek çok değişken bulunmaktadır. Evlilik doyumunun; evlilik içi arkadaşlık ve düşmanlık (Hawkins and Johnsen, 1969), kendini açma eğilimi (Hendrick, 1981), evlilik çatışması (Faulkner et al., 2005), bağlanma stilleri (Hirschberger et al., 2009), stresin etkisi (Randall and Bodenmann, 2009), kişilik özellikleri (Claxton et al., 2011) gibi çok farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

2.3. Ruhsal Travma, Travmatik Yaşantı ve Evlilik, Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırma kapsamında bu bölümde ruhsal travma, travmatik yaşantı, evlilik, evlilik uyumu ve evlilik doyumu konularını kapsayan araştırmalara yer verilecektir. Literatür incelendiğinde ruhsal travmanın evlilik, evlilik uyumu ve evlilik doyumunu inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Mevcut araştırmaların özellikle savaş

gazileri ile yapılan TSSB ve evlilik olduğu, az sayıda çalışmanın geçmiş travmatik yaşantıların evlilik uyumunu ve evlilik doyumunu incelediği tespit edilmiştir.

Burgess ve Holmstrom (1979), tecavüze uğramış insanlarla araştırma yürütmüşlerdir. Bu çalışma sonuçlarına göre tecavüze uğrayan kişilerin iyileşmesi için gerekli olan zamanın uzamasının ya da kısalmasının yakın çevresinde kurduğu ilişkilerin kalitesinin belirlediğini tespit etmişlerdir. Evli olan ve eşiyle düzenli yakın ilişkisi olan kadınların, eşi ile yakın ilişkisi olmayan kadınlara göre iyileşmelerinin daha hızlı olduğu bulunmuştur (Herman, 1992).

Card (1983), Vietnam gazilerinin savaş sonrası yaşamları üzerine bir kitap yayınlamıştır. Card (1983), Vietnam gazilerinin duygusal açıdan yakın olduğu kişiler (eşleri, kız arkadaşları veya duygusal yakınlık kurduğu diğer kişiler) ile genel anlamda sıkıntılar yaşadığını tespit etmiştir. (Herman, 1992).

Keane et al. (1985), Vietnam gazileri, sosyal destek ve TSSB ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, savaşa giden insanların yaşamlarında onlar için önemli olan bağlardan bazılarını kaybettiğini incelemiştir. Savaştan gelen ve travma sonrası stres bozukluğu geliştirmeyen askerlerin sosyal destek ağlarını aşamalı olarak yeniden düzelttiklerini gözlemlemiştir. Ancak savaştan dönen ve kalıcı travma sonrası stres belirtileri gösteren askerlerin sosyal destek ağlarını yeniden kuramadıklarını ve bu sosyal ağların zaman geçtikçe daha kötü hale geldiğini tespit edilmiştir.

Klaric et al. (2012), yaptıkları çalışmada Bosna savaşına katılım sağlamış ve klinikte tedavi gören askerlerin evlilikleri ve TSSB arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 409 evli asker katılım göstermiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre savaş sonrası travma sonrası stres bozukluğu geliştiren askerlerin evlilik uyumu, savaş sonrasında travma sonrası stres bozukluğu geliştirmeyen askerlere oranla daha düşük bulunmuştur.

Riggs (2014), travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, evlilik uyumu ve çiftlerde yakınlık kurma konusunda huzursuzluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmaya Vietnam savaş gazisi olan 50 erkek evli birey ve eşleri katılım sağlamıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin, evlilik ilişkisinde her iki taraf için de sıkıntı verici olduğu bulunmuş, aynı zamanda yakınlık kurma konusunda huzursuz olmanın, evlilik uyumu ile TSSB arasındaki ilişkide aracı rol olduğu bulgulanmıştır.

İlericiler'in (2015) yaptığı çalışmada evlilik uyumunu açıklamada bağlanma, şemalar ve psikolojik travmanın etkisini incelemiştir. Araştırma İstanbul'da, psikolojik destek alan 160 evli birey ile gerçekleştirilmiştir. Evlilik uyumu ile genel travma ve ilişkisel travma arasında anlamlı olan ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu, evlilik uyumu alt ölçeklerinden çift doyumu ve fikir birliği ile genel ve ilişkisel travmatik yaşantılar arasında negatif yönü olan bir ilişki bulunmuştur.

Levin et al. (2016) savaşta esaret yaşamış askerlerde travma sonrası stres bozukluğu ve evlilik uyumu üzerine incelemelerde bulunmuşlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gözlenen esirlerin eşlerinin evlilik uyum düzeyleri, travma sonrası stres bozukluğu gözlenmeyen eşlerin evlilik uyum düzeyine göre daha düşük olarak bulunmuştur. Araştırmada gözlenen evlilik uyumu düzeyinin düşük olmasının sebebi olarakta, evlilik uyumu ile askerin yaşadığı esaretin arasındaki ilişkide yaşanan esaret sonucu travma sonrası stres belirtilerinin aracı bir rolü olduğu saptanmıştır. Bunların yanı sıra kronikleşmiş TSSB'si olan esirlik yaşayan askerlerin eşlerinin evlilik uyum düzeyi, kendini daha hızlı toparlayan esirlik yaşayan askerlerin eşlerinin evlilik uyum düzeyinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Itzhaky et al. (2017) TSSB belirtileri ve evlilik uyumu ilişkilerini, yalnızlık ve bağlanma rolü değişkenleri ile incelemişlerdir. Bu çalışmayı Lübnan Savaşı'na katılım sağlayan İsrailli 504 tane savaş gazisi ile yürütmüşlerdir. Araştırmada TSSB belirti ve bulguları arttıkça evlilik uyum düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmada anlamlı çıkan evlilik uyumu ve TSSB belirtileri arasındaki ilişkide; yalnızlık değişkeninin dolaylı yoldan, bağlanma yönelimi değişkeninin ise doğrudan düzenleyici rolünün olduğu bulunmuştur.

Zerach et al. (2017) yaptıkları boylamsal çalışmada eskiden savaş esiri olan askerleri, evlilik uyumunu ve eşlerde intihar düşüncelerini incelemiştir. Savaştan otuz ve otuz beş yıl sonra, 223 İsrailli çift ile veri toplanmıştır. Araştırmada savaş tutsağı olan bir grup ve karşılaştırma grubu mevcuttur. Bu araştırmanın sonucuna göre, evli bireylerde her iki taraf içinde evlilik uyum düzeyi arttıkça, intihar etme düşüncelerinde düşüş meydana geldiği görülmüştür. Aynı zamanda çalışmada kontrol grubundaki çiftlerde, kadın eş için intihar etme düşünceleri ve TSSB belirtileri arasındaki ilişkide erkek eşin evlilik uyumu düzeyinin aracı rol oynadığı bulunmuştur (Arz., 2018).

Çalışmalar geçmiş travmatik yaşantıların evlilik ilişkisinin kalitesini belirleyen evlilik uyumu ve evlilik doyumunu etkilediğini destekler niteliktedir. Çalışma kapsamında çocukluk çağı travmatik yaşantılarının, evlilikte uyumu ve evlilikte doyumu etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle çocukluk çağı travmatik yaşantıları, evlilikte uyum ve evlilikte doyum ile alakalı literatürde bulunan araştırmalara kısaca değinilecektir.

Nelson ve Wampler (2000) tarafından yapılan çalışmada çocuklukta istismar öyküsü olan ve olmayan çiftler üzerinden evlilik uyum düzeylerini incelenmiştir. Araştırmaya çiftlerden birinde ya da ikisinde de bulunan fiziksel ve cinsel istismar öyküsü olan 69 çift ve her iki eşin de istismar öyküsü olmadığı 65 çift katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda çiftlerin birinde ya da her ikisinde de istismar öyküsü olan eşlerin evlilik uyumunun, istismar öyküsü olmayan eşlerin evlilik uyumlarına göre daha düşük olduğu bulgulanmıştır.

Abalı (2017) yaptığı çalışma sonuçlarına göre evlilik uyumu ile çocukluk çağı travmatik yaşantıları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları yükseldikçe evlilik uyumu düzeylerinin düştüğü bulunmuştur.

Arz (2018) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre evlilikte uyum düzeyleri ile çocukluk çağı ruhsal travma düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Çelebi (2019) yapmış olduğu çalışmada çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların, psikolojik iyi oluşun ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu üzerinde etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre evlilikte doyum ve travmatik yaşantılar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağında yaşanan olumsuz yaşantıların ilerleyen zamanlarda evlilik hayatında doyumsuzluğa neden olabileceği tespit edilmiştir.

Tozan (2019) tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre çocukluk çağı travmatik olaylarının evlilikte uyum ve evlilikte doyuma etki ettiği bulunmuştur. Çocukluk çağı travmatik yaşantı sıklığı fazla olan bireylerin evlilik uyumunun da yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Tozan (2019) bu sonucu istismara uğrayan çocukların güvenli bir çocukluk geçiremedikleri için yeni kurulan bağları kuvvetli hale getirerek kendilerine güvenli alan oluşturmayı istemeleri ile açıklamıştır. Çalışmada aynı zamanda çocukluk çağı travmatik yaşantı genel düzeyi ile evlilikte doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerde geçmiş travmatik öykünün ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, evli bireyler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen evlilik uyumuna ve evlilik doyumuna etkisinin araştırılmasıdır.

3.2. Araştırma Sürecinin Belirlenmesi

3.2.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimleyici ve kesitsel nitelikte nicel bir çalışmadır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri travmatik yaşantılar iken bağımlı değişkenleri evlilik uyumu ve evlilik doyumu olarak belirlenmiştir.

3.2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini, 2020 yılında İstanbul ilinin farklı ilçelerinde ikamet eden, 18 yaş ve üzerinde olan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, evrenden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Sonuç olarak örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında, $\pm\%5$ düzeyinde örnekleme hatası baz alınarak, gönüllü katılımcı olan 384 evli birey olarak hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken Borg ve Gall'ın (1979) belirli bir evren büyüklüğü için örneklem büyüklüğü veren tablosundan yararlanılmıştır. (Aktaran: Erkuş, 2013). Örneklem seçimine katılma kriteri; İstanbul ilinde ikamet etmek, 18 yaş ve üzerinde olmak ve evli olmak; dışlanma kriteri ise katılımcının İstanbul ilinde ikamet etmemesi, 18 yaşının altında olması ve evli olmaması şeklinde belirlenmiştir.

3.2.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Bu çalışma, İstanbul ilinde, 18 yaş ve üzerinde evli olan bireylere Ocak - Mayıs 2020 tarihleri arasında uygulanmıştır.

3.2.4. Araştırmanın Etiği

Haliç Üniversitesi Etik Kurul'u tarafından 29.11.2019 tarihli, 218 sayılı Etik Kurul İzin Belgesi ve kullanılacak ölçekler için ölçeği geliştiren kişilerden gerekli izinler alındıktan sonra araştırmaya başlanmıştır. Bunun yanı sıra veri toplama basamağına geçilmeden önce, araştırmaya katılım sağlayacak kişiler çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden evli bireylerden gönüllü onamları alınmıştır.

3.3. Araştırma Yöntemi

3.3.1. Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada, üç adet ölçek ve otuz yedi sorudan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada, online ve yüz yüze iletişim metodu tercih edilerek veri toplanmıştır. Online metod, katılımcıların evlilik hakkındaki (cinsellik vb.) sorulara daha rahat cevap vermesi amacıyla ve Covid-19 süreci nedeni ile tercih edilmesi gerekmiştir.

3.3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından evli bireylerin tanınması, sosyo-demografik özelliklerinin öğrenilmesi ve travma öykülerinin tespit edilmesi amacıyla oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu", travmatik stres belirti düzeylerini ölçmek amacıyla "Travmatik Stres Belirti Ölçeği", evli bireylerin evlilik uyumlarını ölçmek amacıyla "Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)", evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek amacıyla "Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)" kullanılmıştır.

3.3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya gönüllülük esasına dayanarak katılan evli bireylerin, demografik özelliklerini ölçmek, evli bireyleri tanımak ve travma öykülerini almak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form soruları hazırlanırken, konu ile ilgili güncel alan yazın bilgileri ele alınarak özenli bir yaklaşım benimsenmiştir. Kişisel bilgi formu toplam 37 sorudan oluşmaktadır. Formda katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi, çalışma durumu, algılanan ekonomik durum, anne baba birlikteliği, kardeş sayısı gibi demografik bilgileri tespit etmek amacıyla toplamda 10 tane soru sorulmuştur. Aynı zamanda hazırlanan bu formda evli bireyleri tanımaya yönelik evliliklerine dair sorular (evlilik süresi, evlenme biçimi, evlilik sayısı, eş ile yaş farkı, çocuk sayısı) yer almaktadır. Bireyde ruhsal sorunlara yol açabilecek evliliğine ve eşine dair evlilikte stres verici olaylara ilişkin sorular (eş ile istemsiz uzak kalma, eş ile ayrılma noktasına gelme, kıskançlık, aldatılma) yer almaktadır. Bireyi tıbbi açıdan tanımaya yönelik (genel sağlık problemi, alkol/sigara kullanımı, ruhsal hastalık geçmişi, ailenin ruhsal hastalık geçmişi, kendine zarar verici davranış girişi) ve bireyin geçmiş travmatik öyküsünü tespit etmeye yönelik belirli sorularda formda yer almaktadır. Formda travma listesi oluşturulurken Yeşil'in (2018) doktora tezinden yararlanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu Ek 1'de yer almaktadır.

3.3.2.2. Travmatik Stres Belirti Ölçeği

Ölçek, Başoğlu ve ark. (2001) tarafından geliştirilmiştir, geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek bir öz bildirim değerlendirmesidir ve 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ilk 17 madde DSM-IV-TR ölçütlerinde yer alan Travma Sonrası Stres Bozukluğu belirtilerinin, diğer 6 maddesi ise depresyon belirtilerinin sorgulandığı sorulardır. Dörtlü likert tipinden oluşan bir ölçektir. Katılımcıların her bir madde için, "Hiç rahatsız etmiyor = 0" ve "Çok rahatsız ediyor = 3" arasında değişen 4 basamaklı bir çizelge üzerinden değerlendirmeleri gerekmektedir. Ölçek katılımcıların geçmişte yaşamış oldukları travmatik öykülerinden dolayı halihazırda var olan travmatik stres belirti düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Travmatik Stres Belirti Ölçeği Ek 2'de yer almaktadır.

3.3.2.3. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilik Uyum Ölçeği, 15 maddelik bir ölçek olup Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Evlilik niteliğini ölçmek için geliştirilmiş bu ölçeğin ayırt edici ve en temel sorulardan oluşturulduğu düşünülmektedir. Ölçeğin içeriğine bakıldığında; genel evlilik uyumu ve özellikleri, aile bütçesi, hayata bakış açıları, cinsellik gibi konularda eşlerin anlaşma ve anlaşmama becerileri, çatışma çözümü gibi alanlarda çiftlerin ilişki tarzları değerlendirilmektedir. Türkiye’de geçerlilik ve güvenirlik çalışması 1999 yılında Tutarel-Kışlak tarafından yapılmıştır. Bu çalışmaya göre ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) 0.84, kesme noktası ise 43 olarak tespit edilmiştir. Toplam puanın yüksek olması evlilikte uyumun yüksek olduğunu göstermektedir (Tutarel-Kışlak, 1999). Evlilik Uyum Ölçeği Ek 3’de yer almaktadır.

3.3.2.4. Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)

Evlilik Doyum Ölçeği, Çelik ve İnanc (2009) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek evli bireylerin evliliklerinden sağlamış oldukları doyumu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek totalde 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin maddeleri 5’li likert tipinden oluşmaktadır (1=Bana hiç uygun değil, 5=Bana tamamen uygun). Ölçek içerisinde ters puanlanan 7 adet madde (1., 2., 5., 8., 11., 12., 13.) bulunmaktadır. Ölçek üzerinden alınacak en yüksek puan 65 olmakla birlikte, alınacak en düşük puan ise 13 olmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan evlilik doyumunun yüksek olduğuna işaret eder. Aile, cinsellik ve benlik olmak üzere üç tane alt faktörü bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) 0.79 olarak tespit edilmiştir. Evlilik Doyum Ölçeği Ek 4’de yer almaktadır.

3.3.3. Verilerin Analizi

Ölçeklerden toplanan verilerin analizinin yapılabilmesi için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 25) paket programından yararlanılmıştır. Bu araştırmanın bağımsız değişkenleri travmatik yaşantılar, cinsiyet, gelir düzeyi iken bağımlı değişkenleri ise evlilik uyumu ve evlilik doyumunu olarak belirlenmiştir. Parametrik yöntemlerde beklenen, normal dağılım varsayımı koşullarının uygun

olması halinde verilerin analizinde; Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi, Bağımsız Örneklem T-testi ve Pearson Korelasyon tekniği kullanılmıştır. Normal dağılım koşullarına uygunluk göstermeyen ve parametrik teknik kullanımına elverişli olmayan veriler için ise Mann-Whitney U Testi ve Pearson korelasyonu uygulanmıştır. Söz konusu araştırmada, ikiden fazla yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin etkisine bakılması için Çoklu Regresyon analizinden yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2002). Bulguların yorumlanması, %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyi esas alınarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu kısımda, araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ve bulgular yer almaktadır.

4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik değişkenlerin frekans dağılımları Çizelge 4.1’de verilmiştir:

Çizelge 4. 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	192	50,0
	Erkek	192	50,0
Eğitim	İlköğretim	38	9,9
	Lise	101	26,3
	Üniversite	245	63,8
Çalışma Durumu	Evet	259	67,4
	Hayır	125	32,6
Gelir Düzeyi	Düşük	35	9,1
	Orta	279	72,7
	Yüksek	70	18,2
Kiminle Yaşıyorsunuz	Eşim ve ben	122	31,8
	Eşim, ben ve çocuk	230	59,9
	Diğer	32	8,3
Anneniz Hayatta mı?	Sağ	342	89,1
	Sağ değil	42	10,9
Babanız Hayatta mı?	Sağ	307	79,9
	Sağ değil	77	20,1

Anne-Baba Birliktelik	Berberler	281	73,2
	Boşandılar/Ayrılar	19	4,9
	Vefat	84	21,9
Kardeş Sayısı	1	17	4,4
	2	88	22,9
	3	108	28,1
	4	75	19,5
	5 ve üzeri	96	25,0
Evlilik Süresi	1 yıldan az	50	13,0
	1-2 yıl arası	50	13,0
	2-5 yıl arası	95	24,7
	5-10 yıl arası	73	19,0
	10 yıl ve daha fazlası	116	30,2
Evlenme Biçiminiz	İsteyerek, görücü usulü	135	35,2
	İstemeyerek, görücü usulü	2	,5
	Flört	238	62,0
	Kaçarak	9	2,3
Çocuk Sayısı	Çocuğum yok	109	28,4
	1	118	30,7
	2	112	29,2
	3 ve üzeri	45	11,7

Çizelge 1’de demografik değişkenlerin frekans dağılımlarına göre kadın ve erkek sayısı eşittir (192 kişi). Eğitim düzeyi değişkenine göre, ilköğretim mezunları %9,9 (38 kişi), lise mezunları %26,3 (101 kişi) ve üniversite mezunu %63,8 (245 kişi) oranındadır. Çalışan katılımcıların oranı %67,4’tür (259 kişi). Gelir düzeyi düşük olanlar %9,1 (35 kişi), orta olanlar %72,7 (279 kişi) ve yüksek olanlar %18,2 (70 kişi) oranındadır. Eşi ile birlikte yaşayanlar %31,8 (122 kişi), eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşayanlar %59,9 (230 kişi), diğer yanıtını verenler ise %8,3 (32 kişi) oranındadır. Annesi hayatta olmayanların oranı %10,9 (42 kişi)’dir. Babası hayatta olmayanların oranı %20,1 (77 kişi)’dir. Anne-babası birlikte olanlar %73,2 (281 kişi), boşanmış veya ayrı olanlar %4,9 (19 kişi) ve vefat edenler %21,9 (84 kişi)

oranındadır. Kardeş sayısı değişkenine göre tek çocuk olanlar %4,4 (17 kişi), iki kardeş olanlar %22,9 (88 kişi), üç kardeş %28,1 (108 kişi), dört kardeş olanlar %19,5 (75 kişi) ve beş ve üzeri olanlar %25 (96 kişi) oranındadır. Evlilik süresi değişkenine göre 1 yıldan az süredir evli olanlar %13 (50 kişi), 1-2 yıl arası evli olanlar %13 (50 kişi), 2-5 yıl arası evli olanlar %24,7 (95 kişi) ve 5-10 yıl arası evli olanlar %19 (73 kişi) ve 10 yıl ve daha fazla evli olanlar %30,2 (116 kişi) oranındadır. İsteyerek ve görücü usulü evlenenler %35,2 (135 kişi), istemeyerek görücü usulü evlenenler %0,5 (2 kişi), flört ederek evlenenler %62 (238 kişi) ve kaçarak evlenenler %2,3 (9 kişi) oranındadır.

Katılımcıların sağlık bilgilerinin betimleyici istatistikleri Çizelge 4.2'de verilmiştir:

Çizelge 4. 2. Katılımcıların Sağlık Bilgilerinin Betimleyici İstatistikleri

Değişken	Grup	n	%
Genel Sağlık Problemi	Evet	53	13,8
	Hayır	331	86,2
Alkol-sigara kullanımı	Evet	136	35,4
	Hayır	243	63,3
Alkol-sigara kullanımı için tedavi	Evet	26	6,8
	Hayır	357	93,0
Geçmişte kendinize zarar verici davranışlarınız oldu mu? (bedeninize, kollarınıza kesiler atmak, hayatınızı sonlandırmak gibi).	Evet	59	15,4
	Hayır	325	84,6
Psikiyatrik tedavi	Evet	80	20,8
	Hayır	304	79,2
Ailede psikiyatrik tedavi	Evet	71	18,5
	Hayır	313	81,5
Toplam		384	100,0

Çizelge 2’de Genel sağlık problemi olan katılımcıların oranı %13,8 (53 kişi)’dir. Alkol-sigara ya da madde kullanımı olan katılımcıların oranı %35,4 (136 kişi)’dir. Alkol-madde-sigara kullanımı sebebiyle daha önce tedavi aldığını belirten katılımcıların oranı %6,8 (26 kişi)’dir. Geçmişte kendine zarar verdiğini belirten katılımcıların oranı %15,4 (59 kişi)’dir. Daha önce psikiyatrik tedavi gördüğünü belirten katılımcıların oranı %20,8 (80 kişi)’dir. Ailesinde daha önce psikiyatrik tedavi alan olduğunu belirtenlerin oranı %18,5 (71 kişi)’dir.

Katılımcıların geçmişteki travmatik deneyimlere ilişkin değişkenlerinin frekans dağılımı Çizelge 4.3’de verilmiştir:

Çizelge 4. 3. Geçmişte Travmatik Deneyimlere İlişkin Değişkenlerin Frekans Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Çocuk olduğunuz zamanlarda kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar üstlendiniz mi?	Evet	157	40,9
	Hayır	227	59,1
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size sürekli tokat attı, dövdü ya da başka biçimde saldırdı veya zarar verdi mi?	Evet	79	20,6
	Hayır	305	79,4
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size aşağılayıcı, küçümseyici, onur kırıcı, tehdit edici tarzda davrandı mı?	Evet	103	26,8
	Hayır	281	73,2
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da sizden en az 5 yaş büyük başka birisinin size cinsel amaçla dokunduğunu ya da kendisine dokunmasını istediği oldu mu?	Evet	59	15,4
	Hayır	325	84,6
Şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	148	38,5
	Hayır	236	61,5
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Evet	98	25,5
	Hayır	286	74,5
Fiziksel Şiddete Maruz kalma	Evet	89	23,2
	Hayır	295	76,8
Cinsel şiddete maruz kalma	Evet	13	3,4
	Hayır	371	96,6

Trafik Kazası (araba, tren, gemi vb.) geçirdiniz mi?	Evet	119	31,0
	Hayır	265	69,0
Doğal felaket (deprem, sel vb.) yaşadınız mı?	Evet	222	57,8
	Hayır	162	42,2
Sizin için önemli bir kişi kaza, trafik kazası gibi bir nedenle öldü mü?	Evet	80	20,8
	Hayır	304	79,2
Sizin için önemli bir kişi intihar sonucu öldü mü?	Evet	38	9,9
	Hayır	346	90,1
Sizin için önemli bir kişi deprem, sel, yangın gibi afet/afetler sonucu öldü mü?	Evet	24	6,3
	Hayır	360	93,8
Sizin için önemli bir kişi ölümcül bir hastalık teşhisi aldı mı?	Evet	153	39,8
	Hayır	231	60,2
Yukarıda ki olaylar dışında sizi korkutan, dehşete düşüren herhangi bir olay yaşadınız mı?	Evet	61	15,9
	Hayır	323	84,1
Toplam		384	100,0

Çizelge 3'te geçmişte travmatik yaşantılar değişkenlerinin frekans dağılımları incelendiğinde, Çocukken kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluk alan kişilerin oranı %40,9 (157 kişi)'dir. Çocuklukta ebeveyn, bakıcı ya da başka birisi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin oranı %20,6 (79 kişi)'dir. Çocuklukta ebeveyn, bakıcı ya da başka birisi tarafından aşağılayıcı, küçümseyici, onur kırıcı, tehdit edici tarzda davranışlara maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı %26,8 (103 kişi)'dir. Çocuklukta ebeveyn, bakıcı ya da başka birisi tarafından cinsel tacize maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı %15,4 (59 kişi)'dir. Şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı %38,5 (148 kişi)'dir. Sözel şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranı %25,5 (98 kişi)'dir. Fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı %23,2 (89 kişi)'dir. Cinsel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların oranı %3,4 (13 kişi)'dir. Daha önce trafik kazası geçirdiğini belirten katılımcıların oranı %31 (119 kişi)'dir. Daha önce doğal afet yaşadığını belirten

katılımcıların oranı %57,8 (222 kişi)'dir. Hayatındaki önemli bir kişinin trafik kazası sebebiyle hayatını kaybettiğini belirten katılımcıların oranı %20,8 (80 kişi)'dir. Hayatındaki önemli bir kişinin intihar sebebiyle hayatını kaybettiğini belirten katılımcıların oranı %9,9 (38 kişi)'dir. Hayatındaki önemli bir kişinin doğal afet sebebiyle hayatını kaybettiğini belirten katılımcıların oranı %6,3 (24 kişi)'dir. Hayatındaki önemli bir kişinin ölümcül bir rahatsızlık tanısı aldığını belirten katılımcıların oranı %39,8 (153 kişi)'dir. Yukarıda belirten stres verici olaylar dışında farklı bir olaya maruz kalmış ya da yaşamış olduğunu belirten katılımcıların oranı %15,9 (61 kişi)'dir.

Katılımcıların evlilikte stres verici olaylara ilişkin değişkenlerinin frekans dağılımı Çizelge 4.4'de verilmiştir.

Çizelge 4. 4. Evlilikte Stres Verici Olaylara İlişkin Değişkenlerin Frekans Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
İsteğiniz dışında eşinizle uzun süre ayrılık yaşamak zorunda kaldınız mı?	Evet	59	15,4
	Hayır	325	84,6
Geçmişte eşinizden ayrılma/kopma noktasına geldiniz mi?	Evet	150	39,1
	Hayır	234	60,9
Eşinizle kıskançlık yüzünden kavga ettiğiniz oldu mu?	Evet	214	55,7
	Hayır	170	44,3
Eşiniz tarafından aldatıldınız mı?	Evet	21	5,5
	Hayır	363	94,5
	Toplam	384	100,0

Çizelge 4'te evlilikte stres verici olaylara ilişkin değişkenlerin dağılımı incelendiğinde, isteği dışında eşinden ayrı kalmak durumunda kalmış katılımcıların oranı %15,4 (59 kişi)'dir. Geçmişte eşiyile ayrılma/kopma noktasına gelmiş katılımcıların oranı %39,1 (150 kişi)'dir. Eşiyile kıskançlık yüzünden kavga ettiğini belirten katılımcıların oranı %55,7 (214 kişi)'dir. Eşi tarafından aldatıldığını belirten katılımcıların oranı %5,5 (21 kişi)'dir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin puan ortalamaları, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri Çizelge 4.5'te verilmiştir:

Çizelge 4. 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler	$\bar{X}$	N	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Evlilik Uyumu	45,18	384	8,573	-,776	1,006
Evlilik Doyumu	50,02	384	9,590	-,471	-,354
TSSB	13,56	384	10,935	,816	,031
Depresyon	3,90	384	3,880	1,136	,956

Çizelge 5'te araştırmada kullanılan veri ölçüm araçlarının puan ortalamaları, standart sapma değerleri, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağıldığını gösteren -1,5 ile +1,5 aralığında yer aldığı görülmektedir (Tabachnick and Fidell, 2007).

Araştırmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları Çizelge 4.6'da verilmiştir:

Çizelge 4. 6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçekler	Cronbach's Alpha	N	Madde sayısı
Evlilik Uyumu	0,821	384	15
Evlilik Doyumu	0,832	367	13
Depresyon	0,850	384	6
TSSB	0,939	384	17

Çizelge 6'da, araştırmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde, Evlilik Uyumu Ölçeği için 0,82; Evlilik Doyumu için 0,83 ve Travmatik Stres Belirti Ölçeği TSSB alt boyutu için 0,93 ve depresyon 0,85 olarak bulunmuştur.

4.2. Katılımcılardan Bilgi Formu Kapsamında Elde Edilen Bulgular

4.2.1. Demografik Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması

Katılımcıların, demografik değişkenleri (cinsiyet, gelir düzeyi, çalışma durumu gibi) bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerini incelemek için karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Kullanılan analizler, ikili gruplar için Bağımsız Örneklem t Testi ve Mann Whitney U Testi; ikiden fazla gruplu demografik değişkenlerin karşılaştırılması için ise Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri 0,05 düzeyinde alınmıştır.

Katılımcıların cinsiyet değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.7’de verilmiştir:

Çizelge 4. 7. Cinsiyet Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Kadın	192	43,98	9,080	-2,768	,006**
	Erkek	192	46,39	7,876		
Evlilik Doyumu	Kadın	192	49,34	9,547	-1,385	,167
	Erkek	192	50,69	9,610		
TSSB	Kadın	192	16,33	11,747	5,117	,000***
	Erkek	192	10,80	9,295		
Depresyon	Kadın	192	4,29	4,072	1,967	,050
	Erkek	192	3,51	3,648		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 7’de cinsiyet değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -2,768$; $p < 0,01$) ve TSSB ($t = 5,117$; $p < 0,001$) puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde

farklılaşmaktadır. Bulgulara göre, erkeklerin evlilik uyumu puanları kadınlara göre daha yüksek; TSSB puanları ise kadınlarda erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların çalışma durumu değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.8’de verilmiştir:

Çizelge 4. 8. Çalışma Durumu Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	259	45,66	8,182	1,554	,121
	Hayır	125	44,21	9,290		
Evlilik Doyumu	Evet	259	50,41	9,540	1,170	,243
	Hayır	125	49,19	9,680		
TSSB	Evet	259	11,96	9,836	-4,220	,000***
	Hayır	125	16,88	12,311		
Depresyon	Evet	259	3,45	3,623	-3,288	,001**
	Hayır	125	4,82	4,233		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 8’de çalışma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, depresyon ($t = -3,288$; $p < 0,01$) ve TSSB ($t = -4,220$; $p < 0,001$) puanları çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Katılımcıların gelir düzeyi değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin tek yönlü varyans analizi bulguları Çizelge 4.9'da verilmiştir:

Çizelge 4. 9. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçekler	Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	F	sd	p	Post-hoc
Evlilik Uyumu	Düşük	35	40,97	10,153				
	Orta	279	45,44	8,414	5,005	2/381	,007**	3>1
	Yüksek	70	46,26	7,844				
	Toplam	384	45,18	8,573				
Evlilik Doyumu	Düşük	35	47,77	11,233				
	Orta	279	50,09	9,519	1,237	2/381	,291	
	Yüksek	70	50,86	8,940				
	Toplam	384	50,02	9,590				
TSSB	Düşük	35	22,71	11,719				
	Orta	279	12,35	10,329	14,998	2/381	,000***	1>3
	Yüksek	70	13,80	10,850				
	Toplam	384	13,56	10,935				
Depresyon	Düşük	35	6,91	4,025				
	Orta	279	3,55	3,716	12,419	2/381	,001***	1>3
	Yüksek	70	3,77	3,853				
	Toplam	384	3,90	3,880				

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 9'da gelir düzeyi değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu [$F(2/381)=5,005$; $p < 0,01$], TSSB [$f(2/381)=14,998$; $p < 0,001$] ve depresyon [$F(2/381)=12,419$; $p < 0,01$] puanları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını

saptamak için yapılan Post Hoc Scheffe Testi bulguları doğrultusunda, yüksek gelir düzeyine sahip katılımcılarda evlilik uyumu yüksek; düşük gelir düzeyine sahip katılımcılarda ise TSSB ve depresyon boyutları anlamlı düzeyde en yüksektir.

Katılımcıların evlilik süresi değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin tek yönlü varyans analizi bulguları Çizelge 4.10' de verilmiştir:

Çizelge 4. 10. Evlilik Süresi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçekler	Evlilik Süresi	N	$\bar{X}$	ss	F	sd	p	Post-hoc
Evlilik Uyumu	1 yıldan az	50	47,88	7,868				
	1-2 yıl arası	50	46,66	8,128	3,024	4/379	,018*	1>4
	2-5 yıl arası	95	44,15	7,289				
	5-10 yıl arası	73	43,21	10,094				
	10 yıl ve daha fazlası	116	45,48	8,687				
	Toplam	384	45,18	8,573				
Evlilik Doyumu	1 yıldan az	50	52,62	8,124				
	1-2 yıl arası	50	51,64	9,389				
	2-5 yıl arası	95	47,83	10,628	2,563	4/379	,038*	1>3
	5-10 yıl arası	73	50,16	9,944				
	10 yıl ve daha fazlası	116	49,89	8,849				
	Toplam	384	50,02	9,590				
TSSB	1 yıldan az	50	13,54	10,371				
	1-2 yıl arası	50	15,30	11,566				
	2-5 yıl arası	95	15,43	11,039	3,623	4/379	,007**	3<1
	5-10 yıl arası	73	14,82	11,971				
	10 yıl ve daha fazlası	116	10,50	9,559				
	Toplam	384	13,56	10,935				
Depresyon	1 yıldan az	50	4,00	3,631				
	1-2 yıl arası	50	4,06	4,123				

2-5 yıl arası	95	4,45	4,143	2,073	4/379	,084
5-10 yıl arası	73	4,32	4,428			
10 yıl ve daha fazlası	116	3,07	3,148			
Toplam	384	3,90	3,880			

*** $p<0,001$

** $p<0,01$

* $p<0,05$

Çizelge 10'de evlilik süresi değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu [$F(4/379)=3,024$; $p<0,05$], evlilik doyumu [$F(4/379)=2,563$; $p<0,05$] ve TSSB [$F(4/379)=2,073$; $p<0,01$] puanları evlilik süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Scheffe Testi bulguları doğrultusunda, 1 yıldan az süredir evli olan katılımcılarda evlilik uyumu ve doyumu puanları en yüksektir.

Katılımcıların çocuk sayısı değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin tek yönlü varyans analizi bulguları Çizelge 4.11'de verilmiştir:

Çizelge 4. 11. Çocuk Sayısı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçekler	Çocuk Sayısı	N	$\bar{X}$	ss	F	sd	p	Post-hoc
Evlilik Uyumu	Çocuğum yok	109	47,56	7,203				
	1	118	43,03	8,436				
	2	112	44,94	9,619	5,537	3/380	,001**	1>4
	3 ve üzeri	45	45,69	7,937				
	Toplam	384	45,18	8,573				
Evlilik Doyumu	Çocuğum yok	109	52,68	8,607				
	1	118	47,07	9,881				
	2	112	49,91	9,614	7,248	3/380	,000***	1>4
	3 ve üzeri	45	51,56	9,089				
	Toplam	384	50,02	9,590				

TSSB	Çocuğum yok	109	12,66	10,134			
	1	118	15,14	10,948			
	2	112	14,13	11,906	2,620	3/380	,051
	3 ve üzeri	45	10,20	9,555			
	Toplam	384	13,56	10,935			
Depresyon	Çocuğum yok	109	3,80	3,628			
	1	118	4,27	3,997			
	2	112	4,05	4,212	1,707	3/380	,165
	3 ve üzeri	45	2,78	3,125			
	Toplam	384	3,90	3,880			

*** $p<0,001$ ** $p<0,01$

Çizelge 11’de çocuk sayısı değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu [$F(3/380)=5,537$; $p<0,01$] ve evlilik doyumu [$F(3/380)=7,248$; $p<0,001$] puanları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını saptamak için yapılan Post Hoc Scheffe Testi bulguları doğrultusunda, çocuk sahibi olmayan katılımcılarda evlilik uyumu ve doyumu puanları en yüksektir.

4.2.2. Kişisel Sağlık Değişkenleri Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması

Katılımcıların, kişisel sağlık değişkenleri bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerini incelemek için karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Kullanılan analizler, ikili gruplar için Bağımsız Örneklem t Testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri 0,05 düzeyinde alınmıştır.

Katılımcıların genel sağlık problemi değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.12’de verilmiştir:

Çizelge 4. 12. Genel Sağlık Problemi Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Genel Sağlık Problemi	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	53	42,51	9,327	-2,463	,014*
	Hayır	331	45,61	8,382		
Evlilik Doyumu	Evet	53	47,79	10,251	-1,823	,069
	Hayır	331	50,37	9,448		
TSSB	Evet	53	17,66	12,844	2,968	,003**
	Hayır	331	12,91	10,471		
Depresyon	Evet	53	5,58	4,546	3,456	,001**
	Hayır	331	3,63	3,700		

** $p < 0,01$ * $p < 0,05$

Çizelge 12’de genel sağlık problemi değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, Evlilik uyumu ($t = -2,463$; $p < 0,01$), TSSB ($t = 2,968$; $p < 0,05$) ve depresyon ($t = 3,456$; $p < 0,01$) genel sağlık problemine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre, genel sağlık sorunu olmayan katılımcılarda evlilik uyumu yüksek bulunmuştur. TSSB ve depresyon puanları ise genel sağlık problemi olan katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımı değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.13’de verilmiştir:

Çizelge 4. 13. Alkol-Madde-Sigara Kullanımı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Alkol-Madde-Sigara Kullanımı	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	136	44,50	8,468	-1,119	,264
	Hayır	243	45,52	8,570		
Evlilik Doyumu	Evet	136	50,25	9,163	,451	,652
	Hayır	243	49,79	9,840		
TSSB	Evet	136	15,19	10,839	2,174	,030*
	Hayır	243	12,65	10,955		
Depresyon	Evet	136	4,44	3,904	2,011	,045*
	Hayır	243	3,60	3,871		

* $p < 0,05$

Çizelge 13’te alkol-sigara-madde kullanımı değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, TSSB ($t=2,174$; $p<0,05$) ve depresyon ($t=2,011$; $p<0,01$) alkol, sigara veya madde kullandığını belirten katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların alkol-madde-sigara sebebiyle daha önce tedavi görmüş olma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin Mann Whitney U Testi bulguları Çizelge 4.14’de verilmiştir:

Çizelge 4. 14. Alkol-Madde-Sigara Sebebiyle Daha Önce Tedavi Görmüş Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi

Alkol veya sigara gibi bağımlılık yapan maddeleri bırakmak amacıyla herhangi bir tedavi girişiminiz oldu mu?		N	$\bar{X}$ Sırası	Sıralar Toplamı	U	p
Evlilik Uyumu	Evet	26	170,81	4441,00	4090,000	,312
	Hayır	357	193,54	69095,00		
	Toplam	383				
Evlilik Doyumu	Evet	26	174,21	4529,50	4178,500	,396
	Hayır	357	193,30	69006,50		
	Toplam	383				
TSSB	Evet	26	250,92	6524,00	3109,000	,005**
	Hayır	357	187,71	67012,00		
	Toplam	383				
Depresyon	Evet	26	240,71	6258,50	3374,500	,019*
	Hayır	357	188,45	67277,50		
	Toplam	383				

** $p < 0,01$

* $p < 0,05$

Çizelge 14’te alkol-sigara-madde kullanımı sebebiyle daha önce tedavi almış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U Testi bulguları doğrultusunda, TSSB ($U=3109,000$; $p < 0,01$) ve depresyon ($U=3374,500$ $p < 0,05$) alkol, sigara veya madde kullanımı sebebiyle tedavi aldığını belirten katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların kendine zarar verme davranışı değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.15’de verilmiştir:

Çizelge 4. 15. Kendine Zarar Verme Davranışı Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Geçmişte kendinize zarar verici davranışlarınız oldu mu? (bedeninize, kollarınıza kesiler atmak, hayatınızı sonlandırmak gibi).	Evlilik Uyumu	Evet	59	41,12	9,023	-4,038	,000***
		Hayır	325	45,92	8,292		
	Evlilik Doyumu	Evet	59	44,97	10,264	-4,506	,000***
		Hayır	325	50,93	9,185		
	TSSB	Evet	59	23,64	11,394	8,362	,000***
		Hayır	325	11,73	9,810		
	Depresyon	Evet	59	6,71	4,613	6,357	,000***
		Hayır	325	3,39	3,505		

*** $p < 0,001$

Çizelge 15’de kendine zarar vermiş olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -4,038$ $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -4,506$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 8,362$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 6,357$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, kendine zarar verme davranışları olduğunu belirten kişilerin Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların daha önce psikiyatrik tedavi almış olma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.16'da verilmiştir:

Çizelge 4. 16. Daha Önce Psikiyatrik Tedavi Almış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Daha Önce Psikiyatrik Tedavi	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	80	43,49	8,260	-1,998	,046*
	Hayır	304	45,63	8,611		
Evlilik Doyumu	Evet	80	48,86	9,903	-1,209	,227
	Hayır	304	50,32	9,499		
TSSB	Evet	80	19,59	11,920	5,767	,000***
	Hayır	304	11,98	10,099		
Depresyon	Evet	80	5,90	4,621	5,370	,000***
	Hayır	304	3,37	3,483		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ * $p < 0,05$

Çizelge 16'da daha önce psikiyatrik tedavi alma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -1,998$; $p < 0,05$) psikiyatrik tedavi aldığı belirten katılımcılarda düşük; TSSB ($t = 5,767$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 5,370$; $p < 0,001$) daha önce psikiyatrik tedavi almış katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksektir.

Katılımcıların ailede psikiyatrik öykü değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.17’de verilmiştir:

Çizelge 4. 17. Ailede Psikiyatrik Öykü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Ailede Psikiyatri Öyküsü	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	71	43,90	8,372	-1,399	,163
	Hayır	313	45,48	8,605		
Evlilik Doyumu	Evet	71	48,07	10,606	-1,900	,058
	Hayır	313	50,46	9,306		
TSSB	Evet	71	16,72	11,074	2,716	,007**
	Hayır	313	12,85	10,793		
Depresyon	Evet	71	5,18	4,530	3,125	,002**
	Hayır	313	3,61	3,663		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 17’de ailede psikiyatrik öykü değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, TSSB ($t=2,716$; $p<0,01$) ve depresyon ($t=3,125$; $p<0,01$) ailesinde psikiyatrik öyküsü bulunan katılımcılarda anlamlı düzeyde yüksektir.

4.2.3. Travmatik Yaşantıya İlişkin Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması

Katılımcıların, travmatik yaşantıya ilişkin değişkenleri bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerini incelemek için karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Kullanılan analizler, ikili gruplar için Bağımsız Örneklem t Testi ve Mann Whitney U Testi; ikiden fazla gruplu değişkenlerin karşılaştırılması için ise Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri 0,05 düzeyinde alınmıştır.

Katılımcıların çocukluk döneminde çalışmak ve para kazanmak gibi erken sorumluluklar alma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.18'de verilmiştir:

Çizelge 4. 18. Çocukluk Döneminde Çalışmak ve Para Kazanmak Gibi Erken Sorumluluklar Alma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Çocuk olduğunuz zamanlarda kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar üstlendiniz mi?	Evlilik Uyumu	Evet	157	43,69	9,524	-2,872	,004**
		Hayır	227	46,22	7,701		
	Evlilik Doyumu	Evet	157	49,02	10,283	-1,698	,090
		Hayır	227	50,70	9,039		
	TSSB	Evet	157	16,08	11,518	3,812	,000***
		Hayır	227	11,82	10,180		
	Depresyon	Evet	157	4,89	4,328	4,235	,000***
		Hayır	227	3,22	3,383		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 18'de Çocuk olduğunuz zamanlarda kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve

travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t=-2,872$; $p<0,01$), TSSB ($t=3,812$; $p<0,001$) ve depresyon ($t=4,235$; $p<0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, çocukluk döneminde çalışmak ve para kazanmak için erken dönemde sorumluluk aldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların çocukluk döneminde fiziksel istismar değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.19'da verilmiştir:

Çizelge 4. 19. Çocukluk Döneminde Fiziksel İstismar Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size sürekli tokat attı, dövdü ya da başka biçimde saldırdı veya zarar verdi mi?	Evlilik Uyumu	Evet	79	41,91	8,243	-3,877	,000***
		Hayır	305	46,03	8,465		
	Evlilik Doyumu	Evet	79	45,68	10,124	-4,623	,000***
		Hayır	305	51,14	9,134		
	TSSB	Evet	79	21,28	12,462	7,532	,000***
		Hayır	305	11,56	9,556		
	Depresyon	Evet	79	6,25	4,542	6,356	,000***
		Hayır	305	3,29	3,444		

*** $p<0,001$

Çizelge 19'da çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t=-3,877$; $p<0,001$), evlilik doyumu ($t=-4,623$; $p<0,001$) TSSB ($t=7,532$; $p<0,001$) ve depresyon ($t=6,356$; $p<0,001$) puanlarının

anlamalı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, çocukluk döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamalı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveyn ya da bakım veren tarafından duygusal istismar değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.20’de verilmiştir:

Çizelge 4. 20. Çocukluk Döneminde Ebeveyn ya da Bakım Veren Tarafından Duygusal İstismar Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size aşağılayıcı, küçümseyici, onur kırıcı, tehdit edici tarzda davrandı mı?	Evlilik Uyumu	Evet	103	41,87	8,044	-4,707	,000***
		Hayır	281	46,40	8,453		
	Evlilik Doyumu	Evet	103	46,43	9,614	-4,552	,000***
		Hayır	281	51,33	9,255		
	TSSB	Evet	103	19,43	12,001	6,720	,000***
		Hayır	281	11,41	9,685		
	Depresyon	Evet	103	5,82	4,370	6,135	,000***
		Hayır	281	3,20	3,434		

*** $p < 0,001$

Çizelge 20’de çocukluk döneminde ebeveyni ya da bakım vereni tarafından duygusal istismara maruz kalma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -4,707$; $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -4,552$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 6,720$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 6,135$; $p < 0,001$) puanlarının anlamalı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, çocukluk döneminde ebeveyni ya da bakım vereni tarafından duygusal şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres

TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların çocukluk döneminde cinsel istismar öyküsü değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.21’de verilmiştir:

Çizelge 4. 21. Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar Öyküsü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da sizden en az 5 yaş büyük başka birisinin size cinsel amaçla dokunduğunu ya da kendisine dokunmasını istediği oldu mu?	Evlilik Uyumu	Evet	59	41,86	8,023	-3,275	,001**
		Hayır	325	45,79	8,543		
	Evlilik Doyumu	Evet	59	46,75	10,392	-2,874	,004**
		Hayır	325	50,61	9,332		
	TSSB	Evet	59	21,47	12,289	6,343	,000***
		Hayır	325	12,13	10,042		
	Depresyon	Evet	59	6,68	4,625	6,273	,000***
		Hayır	325	3,39	3,508		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 21’de çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -3,275$; $p < 0,01$), evlilik doyumu ($t = -2,874$; $p < 0,01$) TSSB ($t = 6,343$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 6,273$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, çocukluk döneminde cinsel tacize maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların daha önce şiddete maruz kalma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.22’de verilmiştir:

Çizelge 4. 22. Daha Önce Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Şiddete Maruz Kaldınız mı?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	148	41,17	9,109	-7,819	,000***
	Hayır	236	47,70	7,166		
Evlilik Doyumu	Evet	148	46,52	9,841	-5,900	,000***
	Hayır	236	52,21	8,763		
TSSB	Evet	148	19,69	11,737	9,693	,000***
	Hayır	236	9,72	8,381		
Depresyon	Evet	148	5,98	4,349	9,184	,000***
	Hayır	236	2,59	2,875		

*** $p < 0,001$

Çizelge 22’te daha önce şiddete maruz kalmış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -7,819$; $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -5,900$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 9,693$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 9,184$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, daha önce şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların daha önce sözel şiddete maruz kalma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.23’de verilmiştir:

Çizelge 4. 23. Daha Önce Sözel Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Sözel şiddete Maruz Kalma	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	98	40,26	9,147	-6,997	,000***
	Hayır	286	46,87	7,686		
Evlilik Doyumu	Evet	98	46,34	9,691	-4,510	,000***
	Hayır	286	51,28	9,240		
TSSB	Evet	98	19,29	11,808	6,300	,000***
	Hayır	286	11,60	9,905		
Depresyon	Evet	98	5,94	4,453	6,332	,000***
	Hayır	286	3,20	3,401		

*** $p < 0,001$

Çizelge 23’de daha önce sözel şiddete maruz kalmış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -6,997$; $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -4,510$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 6,300$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 6,332$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, daha önce sözel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların daha önce fiziksel şiddete maruz kalma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.24’de verilmiştir:

Çizelge 4. 24. Daha Önce Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Fiziksel şiddete Maruz Kalma	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	89	42,55	8,214	-3,351	,001**
	Hayır	295	45,98	8,533		
Evlilik Doyumu	Evet	89	46,73	10,033	-3,750	,000***
	Hayır	295	51,01	9,243		
TSSB	Evet	89	19,72	12,409	6,365	,000***
	Hayır	295	11,71	9,733		
Depresyon	Evet	89	5,94	4,519	5,920	,000***
	Hayır	295	3,28	3,443		

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Çizelge 24’de daha önce fiziksel şiddete maruz kalmış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -3,351$; $p < 0,01$), evlilik doyumu ($t = -3,750$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 6,365$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 5,920$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, daha önce fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Katılımcıların daha önce trafik kazası geçirmiş olma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.25’de verilmiştir:

Çizelge 4. 25. Daha Önce Trafik Kazası Geçirmiş Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Trafik kazası (araba, tren, gemi, uçak) geçirdiniz mi?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	119	45,95	7,417	1,172	1,172
	Hayır	265	44,84	9,036		
Evlilik Doyumu	Evet	119	50,42	9,468	,553	,553
	Hayır	265	49,83	9,657		
TSSB	Evet	119	13,66	10,607	,111	,111
	Hayır	265	13,52	11,098		
Depresyon	Evet	119	4,09	4,241	,656	,656
	Hayır	265	3,81	3,712		

Çizelge 25’de daha önce trafik kazası geçirmiş olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda daha önce trafik kazası geçirme durumuna göre katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların daha önce doğal afet yaşamış olma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.26'da verilmiştir:

Çizelge 4. 26. Daha Önce Doğal Afet Yaşamış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Doğal felaket (deprem, sel vb.) yaşadınız mı?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	222	45,04	7,981	-,398	,691
	Hayır	162	45,39	9,345		
Evlilik Doyumu	Evet	222	49,91	9,824	-,263	,792
	Hayır	162	50,17	9,287		
TSSB	Evet	222	13,80	10,802	,502	,616
	Hayır	162	13,23	11,139		
Depresyon	Evet	222	3,99	3,925	,520	,603
	Hayır	162	3,78	3,827		

Çizelge 26'da daha önce doğal afet yaşamış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, daha önce doğal afet yaşamış olma durumuna göre katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların önemli birinin trafik kazası sebebiyle ölümü değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.27’de verilmiştir:

Çizelge 4. 27. Önemli Birinin Trafik Kazası Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Sizin için önemli bir kişi kaza, trafik kazası gibi bir nedenle öldü mü?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	80	45,20	9,267	,018	,986
	Hayır	304	45,18	8,397		
Evlilik Doyumu	Evet	80	50,44	9,364	,442	,659
	Hayır	304	49,90	9,661		
TSSB	Evet	80	13,05	11,349	-,471	,638
	Hayır	304	13,70	10,838		
Depresyon	Evet	80	3,89	4,204	-,028	,977
	Hayır	304	3,90	3,798		

Çizelge 27’de katılımcıların hayatındaki önemli birinin kaza sebebiyle ölümü değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, önemli birinin kaza sebebiyle kaybı bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların önemli birinin intihar sebebiyle ölümü değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.28’de verilmiştir:

Çizelge 4. 28. Önemli Birinin İntihar Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Sizin için önemli bir kişi intihar sonucu öldü mü?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	38	45,24	8,713	,039	,969
	Hayır	346	45,18	8,570		
Evlilik Doyumu	Evet	38	49,55	10,255	-,313	,754
	Hayır	346	50,07	9,529		
TSSB	Evet	38	10,79	9,603	-1,651	,100
	Hayır	346	13,87	11,041		
Depresyon	Evet	38	3,03	3,817	-1,462	,145
	Hayır	346	3,99	3,881		

Çizelge 28’de katılımcıların hayatındaki önemli birinin intihar sebebiyle ölümü değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, önemli birinin intihar sebebiyle kaybı bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların önemli birinin doğal afet sebebiyle ölümü değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin Mann Whitney U Testi bulguları Çizelge 4.29'da verilmiştir:

Çizelge 4. 29. Önemli Birinin Doğal Afet Sebebiyle Ölümü Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi

Ölçekler	Sizin için önemli bir kişi deprem, sel, yangın gibi afet/afetler sonucu öldü mü?	N	$\bar{X}$ Sırası	U	p
Evlilik Uyumu	Evet	24	207,77	3953,500	,486
	Hayır	360	191,48		
	Toplam	384			
Evlilik Doyumu	Evet	24	199,60	4149,500	,746
	Hayır	360	192,03		
	Toplam	384			
TSSB	Evet	24	185,71		
	Hayır	360	192,95	4157,000	,757
	Toplam	384			
Depresyon	Evet	24	182,50	4080,000	,645
	Hayır	360	193,17		
	Toplam	384			

Çizelge 29'da katılımcıların hayatındaki önemli birinin doğal afet sebebiyle ölümü değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U Testi bulguları doğrultusunda, önemli birinin doğal afet sebebiyle kaybı bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların önemli birinin ölümcül hastalık teşhisi alma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.30'da verilmiştir:

Çizelge 4. 30. Önemli Birinin Ölümcül Hastalık Teşhisi Alma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Ölçekler	Sizin için önemli bir kişi ölümcül bir hastalık teşhisi aldı mı?	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Evet	153	45,01	8,350	-,319	,750
	Hayır	231	45,30	8,734		
Evlilik Doyumu	Evet	153	49,16	9,879	-1,419	,157
	Hayır	231	50,58	9,373		
TSSB	Evet	153	13,34	10,376	-,324	,746
	Hayır	231	13,71	11,309		
Depresyon	Evet	153	3,88	3,768	-,093	,926
	Hayır	231	3,91	3,961		

Çizelge 30'da katılımcıların hayatındaki önemli birinin ölümcül hastalık tanısı almış olması değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, önemli birinin ölümcül hastalık teşhisi almış olması bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu, TSSB ve depresyon puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların farklı bir olay sebebiyle korku ve dehşet yaşamış olma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.31’de verilmiştir:

Çizelge 4. 31. Farklı Bir Olay Sebebiyle Korku ve Dehşet Yaşamış Olma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Yukarıda ki olaylar dışında sizi korkutan, dehşete düşüren herhangi bir olay yaşadınız mı?	Evlilik Uyumu	Evet	61	42,26	8,322	-2,932	,004**
		Hayır	323	45,74	8,520		
	Evlilik Doyumu	Evet	61	47,13	9,905	-2,580	,010*
		Hayır	323	50,56	9,446		
	TSSB	Evet	61	20,02	12,312	5,194	,000***
		Hayır	323	12,34	10,227		
	Depresyon	Evet	61	5,89	4,652	4,467	,000***
		Hayır	323	3,52	3,604		

*** $p < 0,001$ * $p < 0,01$

Çizelge 31’de yukarıda ki olaylar dışında bireyi korkutan, dehşete düşüren herhangi bir olay yaşamış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -2,932$ $p < 0,01$), evlilik doyumu ($t = -2,580$; $p < 0,001$) TSSB ($t = 5,194$; $p < 0,001$) ve depresyon ($t = 4,467$; $p < 0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, kişiyi korkutan ya da dehşete düşüren farklı bir olay kişilerin Travmatik stres TSSB ve depresyon puanları yüksek; evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları ise anlamlı düzeyde daha düşüktür.

4.2.4. Evlilikte Stres Verici Olaylara İlişkin Değişkenler Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Karşılaştırılması

Katılımcıların, evlilikte stres verici olaylara ilişkin değişkenleri bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerini incelemek için karşılaştırma analizleri yapılmıştır. Kullanılan analizler, ikili gruplar için Bağımsız Örneklem t Testi ve Mann Whitney U Testi; ikiden fazla gruplu değişkenlerin karşılaştırılması için ise Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri 0,05 düzeyinde alınmıştır.

Katılımcıların isteğin dışında eşten ayrı kalma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.32’de verilmiştir:

Çizelge 4. 32. İsteğin Dışında Eşten Ayrı Kalma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
İsteğiniz dışında eşinizle uzun süre ayrılık yaşamak zorunda kaldınız mı?	Evlilik Uyumu	Evet	59	41,47	9,583	-3,672	,000***
		Hayır	325	45,86	8,215		
	Evlilik Doyumu	Evet	59	46,25	10,039	-3,317	,001**
		Hayır	325	50,70	9,361		
	TSSB	Evet	59	17,71	12,170	3,206	,001**
		Hayır	325	12,81	10,542		
	Depresyon	Evet	59	5,08	4,591	2,571	,011*
		Hayır	325	3,68	3,705		

*** $p < 0,001$

** $p < 0,01$

* $p < 0,05$

Çizelge 32’de isteği dışında eşinden ayrı kalmış olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -3,672$; $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -3,317$; $p < 0,01$) TSSB

($t=3,206$; $p<0,01$) ve depresyon ($t=2,571$; $p<0,05$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların geçmişte eşten ayrılma/kopma noktasına gelme değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.33'de verilmiştir:

Çizelge 4. 33. Geçmişte Eşten Ayrılma/Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Geçmişte eşinizden ayrılma/kopma noktasına geldiniz mi?	Evlilik Uyumu	Evet	150	40,26	8,608	-10,140	,000***
		Hayır	234	48,34	6,914		
	Evlilik Doyumu	Evet	150	45,09	9,437	-8,824	,000***
		Hayır	234	53,17	8,284		
	TSSB	Evet	150	18,79	11,481	8,116	,000***
		Hayır	234	10,21	9,130		
	Depresyon	Evet	150	5,54	4,317	7,046	,000***
		Hayır	234	2,85	3,160		

*** $p<0,001$

Çizelge 33'te geçmişte eşten ayrılma/kopma noktasına gelmiş olma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t=-10,140$; $p<0,001$), evlilik doyumu ($t=-8,824$; $p<0,001$) TSSB ($t=8,116$; $p<0,01$) ve depresyon ($t=7,046$; $p<0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eşle kıskançlık sebebiyle kavga değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin bağımsız örneklem t testi bulguları Çizelge 4.34’de verilmiştir:

Çizelge 4. 34. Eşle Kıskançlık Sebebiyle Kavga Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t Testi

Değişken	Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Eşinizle kıskançlık yüzünden kavga ettiğiniz oldu mu?	Evlilik Uyumu	Evet	214	43,76	9,083	-3,723	,000***
		Hayır	170	46,98	7,533		
	Evlilik Doyumu	Evet	214	48,67	10,087	-3,124	,002**
		Hayır	170	51,71	8,660		
	TSSB	Evet	214	15,18	11,132	3,299	,001**
		Hayır	170	11,52	10,358		
	Depresyon	Evet	214	4,28	4,113	2,175	,030*
		Hayır	170	3,42	3,519		

*** $p < 0,001$

** $p < 0,01$

* $p < 0,05$

Çizelge 34’te daha önce eşiyile kıskançlık sebebiyle kavga etme değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($t = -3,723$; $p < 0,001$), evlilik doyumu ($t = -3,124$; $p < 0,01$) TSSB ($t = 3,299$; $p < 0,01$) ve depresyon ($t = 2,175$; $p < 0,05$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eş tarafından aldatılma değişkeni bakımından evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeylerinin Mann Whitney U Testi bulguları Çizelge 4.35’de verilmiştir:

Çizelge 4. 35. Eş Tarafından Aldatılma Değişkeni Bakımından Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Düzeylerinin Mann Whitney U Testi

Ölçekler	Eşiniz tarafından aldatıldınız mı?	N	$\bar{X}$ Sırası	U	p
Evlilik Uyumu	Evet	21	88,07	1618,500	,000***
	Hayır	363	198,54		
	Toplam	384			
Evlilik Doyumu	Evet	21	103,62	1945,000	,000***
	Hayır	363	197,64		
	Toplam	384			
TSSB	Evet	21	306,45	1418,500	,000***
	Hayır	363	185,91		
	Toplam	384			
Depresyon	Evet	21	275,88	2060,500	,000***
	Hayır	363	187,68		
	Toplam	384			

*** $p < 0,001$

Çizelge 35’de daha önce eşi tarafından aldatılma değişkeni bakımından katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres belirtilerinin karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U Testi bulguları doğrultusunda, evlilik uyumu ($U=1618,500$; $p<0,001$), evlilik doyumu ($U=1945,000$; $p<0,001$) TSSB ($U=1418,500$; $p<0,001$) ve depresyon ($U=2060,500$; $p<0,001$) puanlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür.

4.3. Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada, katılımcıların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve travmatik stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Korelasyonu yapılmıştır. Analize ilişkin bulgular Çizelge 4.36'da verilmiştir.

Çizelge 4. 36. Katılımcıların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Travmatik Stres Belirti Düzeylerinin Pearson Korelasyonu

		Evlilik Uyumu	Evlilik Doyumu	TSSB	Depresyon
Evlilik uyumu	R	1			
	P				
	N	384			
Evlilik doyumu	R	,631**	1		
	P	,000			
	N	384	384		
TSSB	R	-,413**	-,409**	1	
	P	,000	,000		
	N	384	384	384	
Depresyon	R	-,369**	-,425**	,819**	1
	P	,000	,000	,000	
	N	384	384	384	384

**p<0,01

Çizelge 36'daki korelasyon bulguları doğrultusunda,

Evlilik uyumu ile evlilik doyumu ($r=,613$; $p<0,01$) yüksek düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Evlilik uyumu ile TSSB ($r=-,413$; $p<0,01$) ve depresyon ($r=-,369$; $p<0,01$) orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişkilidir.

Evlilik doyumu ile TSSB ($r=-,409$; $p<0,01$) ve depresyon ($r=-,425$; $p<0,01$) orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişkilidir.

4.4. Travmatik Yaşantı Değişkeninin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenleri İle Arasındaki Yordayıcı İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların evlilik uyumunun demografik değişkenler, tssb ve depresyon düzeyleriyle yordayıcı doğrusal regresyon analizi bulguları Çizelge 4.37’de verilmiştir:

Çizelge 4. 37. Katılımcıların Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenler, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Doğrusal Regresyon Analizi

Model	B	SH	β	t	p	F
(Sabit)	47,972	1,580		30,367	,000	
Çocuk Sayısı	2,971	,879	,156	3,378	,001**	
¹ Gelir Düzeyi	1,016	1,426	,034	,712	,477	17,368**
Cinsiyet	-1,038	,830	-,061	-1,250	,212	
TSSB	-,219	,066	-,280	-3,306	,001**	
Depresyon	-,271	,181	-,123	-1,502	,134	
	$R^2=0,202$	Düzeltilmiş $R^2=0,192$				

Bağımlı Değişken: Evlilik Uyumu

** $p<0,01$

*** $p<0,001$

Çizelge 37’de evlilik uyumunun demografik değişkenler, TSSB ve depresyon düzeyleriyle regresyon analizi bulguları doğrultusunda, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur [$F(5/378)=17,368$; $p<0,01$]. Modelde, bağımlı değişken olan evlilik uyumu, çocuk sahibi olma durumu ($\beta=0,15$; $p<0,01$) ve TSSB ($\beta=-0,28$; $p<0,01$) tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Bulgulara göre, çocuk sahibi olmamak ve TSSB puanlarının düşük olması yüksek evlilik uyumunu anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Açıklayıcılığın oranı %19 olarak saptanmıştır. Depresyon düzeyi, cinsiyet ve gelir düzeyi değişkenlerinin yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların evlilik uyumunun geçmiş travmatik yaşantı değişkenleri, tssb ve depresyon düzeyleriyle yordayıcı doğrusal regresyon analizi bulguları Çizelge 4.38'de verilmiştir:

Çizelge 4. 38. Katılımcıların Evlilik Uyumunun Geçmiş Travmatik Yaşantı Değişkenleri, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Doğrusal Regresyon Analizi

Model	B	SH	β	t	p	F
(Sabit)	50,275	,667		75,368	,000	
TSSB	-,211	,064	-,269	-3,308	,001**	
1 Depresyon	-,095	,176	-,043	-,540	,590	
Çocuklukta erken yaşta sorumluluk alma	-,753	,828	-,043	-,910	,364	
Çocuklukta fiziksel istismar öyküsü	-,973	1,286	-,046	-,756	,450	14,375**
Çocuklukta duygusal istismar öyküsü	-,069	1,166	-,004	-,059	,953	
Çocuklukta cinsel istismar öyküsü	,765	1,180	,032	,648	,517	
Şiddete maruz kalma	-4,685	1,901	-,266	-2,464	,014*	
Sözel şiddete maruz kalma	-1,660	1,528	-,085	-1,086	,278	
Fiziksel şiddete maruz kalma	3,340	1,574	-,165	-2,123	,034*	
	$R^2=0,237$	Düzeltilmiş $R^2=0,219$				

Bağımlı Değişken: Evlilik Uyum

** $p<0,01$

*** $p<0,001$

Çizelge 38'de evlilik uyumunun geçmiş travmatik yaşantılarla ilgili değişkenler, TSSB ve depresyon düzeyleriyle regresyon analizi bulguları doğrultusunda, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur [$F(8/375)=14,375$; $p<0.01$]. Modelde, bağımlı değişken olan evlilik uyumu, TSSB ($\beta=-0,26$; $p<0,01$), daha önce şiddete maruz kalmış olmak ($\beta=-0,26$; $p<0,05$) ve fiziksel şiddete maruz kalma ($\beta=-0,16$; $p<0,01$) değişkenleri tarafından anlamlı

düzeyde yordanmaktadır. Bulgulara göre, yüksek TSSB puanı, daha önce şiddete maruz kalmak ve fiziksel şiddete maruz kalmak düşük evlilik uyumu görülmesini anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Açıklayıcılığın oranı %22 olarak saptanmıştır. Çocukluk döneminde erken sorumluluk alma, çocukken fiziksel, duygusal ve cinsel istismar öyküsünün bulunması ve sözel şiddete maruz kalmış olma değişkenlerinin bu modelde evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır.

Katılımcıların evlilik doyumunun demografik değişkenler, tssb ve depresyon düzeyleriyle yordayıcı doğrusal regresyon analizi bulguları Çizelge 4.39'da verilmiştir:

Çizelge 4. 39. Katılımcıların Evlilik Doyumunun Demografik Değişkenler, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Regresyon Analizi

Model	B	SH	β	t	p	F
(Sabit)	54,390	1,767		30,783	,000	
1 TSSB	-,147	,070	-,168	-2,113	,035*	
Depresyon	-,706	,196	-,286	-3,610	,000***	24,906**
Çocuk sayısı	3,172	1,188	,149	2,670	,008**	
Evlilik süresi	-,607	1,588	-,021	-,382	,702	
	$R^2=0,219$	Düzeltilmiş $R^2=0,202$				

Bağımlı Değişken: Evlilik Doyumu

** $p<0,01$

*** $p<0,001$

Çizelge 39'da evlilik doyumunun demografik değişkenler, TSSB ve depresyon düzeyleriyle regresyon analizi bulguları doğrultusunda, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur [$F(4/379)=24,906$; $p<.01$]. Modelde, bağımlı değişken olan evlilik doyumu, TSSB ($\beta=-0,16$; $p<0,01$), depresyon ($\beta=-0,28$; $p<0,001$) ve çocuk sahibi olma durumu ($\beta=0,14$; $p<0,01$) ve tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Bulgulara göre, çocuk sahibi olmamak, TSSB ve depresyon puanlarının düşük olması evlilik doyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Saptanan anlamlı yordayıcı ilişkinin açıklayıcılığın oranı %20 olarak saptanmıştır. Depresyon düzeyi, cinsiyet ve gelir düzeyi değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların evlilik doyumunun geçmişteki travmatik yaşantılar, tssb ve depresyon düzeyleriyle yordayıcı doğrusal regresyon analizi bulguları Çizelge 4.40'da verilmiştir:

Çizelge 4. 40. Katılımcıların Evlilik Doyumunun Geçmişteki Travmatik Yaşantılar, TSSB ve Depresyon Düzeyleriyle Yordayıcı Regresyon Analizi

Model	F	R ²	β	t	p	F
(Sabit)	55,149	,713		77,315	,000	
TSSB	-,121	,072	-,138	-1,669	,096	
1 Depresyon	-,628	,200	-,254	-3,145	,002**	
Çocuklukta erken yaşta sorumluluk alma	-1,810	1,453	-,076	-1,246	,214	11,048**
Çocuklukta fiziksel istismar öyküsü	-,670	1,325	-,031	-,506	,613	
Çocuklukta duygusal istismar öyküsü	,789	1,342	,030	,588	,557	
Çocuklukta cinsel istismar öyküsü	-1,770	2,162	-,090	-,819	,414	
Şiddete maruz kalma	-,789	1,738	-,036	-,454	,650	
Sözel şiddete maruz kalma	1,152	1,785	,051	,645	,519	
R ² =0,209 Düzeltilmiş R ² =0,192						
Bağımlı Değişken: Evlilik Doyumu **p<0,01 ***p<0,001						

Çizelge 40'da evlilik doyumunun geçmişteki travmatik yaşantılar, TSSB ve depresyon düzeyleriyle regresyon analizi bulguları doğrultusunda, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur [F(9/374)=11,048; p<.01]. Modelde, bağımlı değişken olan evlilik doyumu, depresyon (β =-0,25; p<0,001) tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Bulgulara göre, bu modelde, geçmişteki travmatik yaşantıların evlilik doyumunu yordayıcı etkisi saptanmamış; ancak yüksek depresyon düzeylerinin evlilik doyumunu anlamlı düzeyde etkilediği sonucu elde edilmiştir. Saptanan anlamlı yordayıcı ilişkinin açıklayıcılığın oranı %19 olarak saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın temel amacı, geçmiş travmatik yaşam olayların ruh sağlığı üzerinde etkilerinin, evliliğin kalitesini belirleyen evlilik uyumu ve evlilik doyumuna etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında belirlenen hipotezler dahilinde yapılan analizlerin sonuçları, ilgili literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir.

5.1. Evlilik Uyumu Değişkeninin Cinsiyet ve Gelir Durumu Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya 192 erkek evli birey, 192 kadın evli birey toplamda 384 evli birey katılım sağlamıştır. Bu çalışmada, evlilik uyumu puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Bkz., Çizelge 7). Bu araştırmada bulgulara göre, erkek evli bireylerin evlilik uyumu puanları, kadın evli bireylerin evlilik uyumu puanlarından yüksek olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde evlilik uyumu ve cinsiyet değişkeni açısından; evli erkek bireylerin evlilik uyumunun yüksek olduğu çalışmalar, kadın evli bireylerin evlilik uyumunun yüksek olduğu çalışmalar ve cinsiyetler arası herhangi bir farklılık bulunmayan çalışmalar bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde evlilik uyumu puanları ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunan pek çok çalışmaya rastlanmıştır (Acitelli and Antonucci, 1994; Markman and Hahlweg, 1993; Schumm et al., 1998; Lee, 1999; Rogers and Amato, 2000; Çakırlar, 2012; Görgülü, 2019). Şener ve Terzioğlu (2008) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre eşler arasında evlilik uyum puanları erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Özmen ve Atik (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda evli erkek bireylerin evlilikte uyumdan aldıkları puan, kadın evli bireylerin evlilikte uyumdan aldıkları puandan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Yıldız (2012) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin evlilik uyum

düzeyleri, kadınların evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek olarak bulgulanmıştır (Arz, 2018). İlericiler (2015) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin evlilik uyumu toplam puanları, kadınların evlilik uyumu toplum puanlarından daha yüksektir. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Literatür incelendiğinde kadınların evlilik uyumunun daha yüksek bulgulanıldığı çalışmalara rastlanmıştır (Baba, 2010; Goel and Narang, 2012). Çakmak Tolun (2015) yaptığı çalışmada kadın eşlerin evlilik uyumu düzeyleri erkek eşlerin evlilik uyumu düzeylerinden daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Literatür incelendiğinde cinsiyet ve evlilik uyumu arasında hiçbir ilişkiye rastlanmayan çalışmalarda mevcuttur (Wilkie and Ferree, 1998; Perrone et al., 2007; Açık, 2008; Çelik, 2009; Lafcı 2014; Akpınar, 2019). Yapılan çalışmalarda cinsiyet ve evlilik uyumu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Demiray (2006) yaptığı çalışmada evlilik uyumunu demografik değişkenlere göre incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda cinsiyet değişkeninin evlilik uyumu ile ilişkisi anlamlı olarak bulgulanmamıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Araştırma sonucuna göre evli erkek bireylerin evlilik uyum puanları, kadın evli bireylerin evlilik uyum puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde araştırma sonucu ile tutarlı ve araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu gibi araştırma sonucu ile tutarsız ve araştırma sonucunu desteklemeyen çalışmalarda mevcut bulunmaktadır. Ulaşılan sonuçlar üzerinde birbirinden farklı kültürel yapıların ve geleneksel faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. İnsanlar yetiştiği çevre itibari ile farklı cinsiyet rolleri ve sorumluluklar almaktadırlar. Kişilere yüklenen farklı roller ve sorumluluklar sonucunda evlilikten ve eşten beklentiler değişebilmektedir. Farklı kültürlerin etkisinde yetişme, geçmişten gelen öğretiler ve kişilik özellikleri ulaşılan bulguların nedeni olabileceği düşünülmektedir. Erkek bireylerin egemen olduğu toplumlarda erkek bireylerin evlilik yaşamında daha farklı şekillerde deneyimleyeceği, kadın bireylerin evlilik ile ilgili sorumluluklarının daha fazla olacağı varsayımı ile (Bernard, 1972; Denli, 2016) erkek bireylerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu

düşünülmektedir. Bu açıklamaların yanı sıra, kadınların çalışma hayatında da kendini göstermesi ile kadının sorumluluklarının artması ve iş, aile, evlilik yükünün çoğalmasının evlilik uyumunu olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Şener ve Terzioğlu (2002), yapılan çalışmalarda erkek evli bireylerin evlilik uyumu puanlarının, kadın evli bireylerin evlilik uyumundan düşük olmasının sebebini, kadınların evlilik ile ilgili beklentilerinin erkeklerden farklı olmasından, kadınların evlilik içi sorunları erkeklerden daha fazla önemsemesinden, kadınların aile içi konumlarından ve aile ilişkilerinin yapısından kaynaklı olabileceği şeklinde açıklamaktadır. Görgülü (2019) ise kadınların evlilik uyum puanlarının erkeklerden daha düşük olmasının sebebini, Türkiye’de bulunan ataerkil yapıdan ve kültürel özelliklerden kaynaklı olabileceği şeklinde açıklamaktadır.

Araştırmaya katılım sağlayan evli bireylerin algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında; % 9,1’i düşük gelir düzeyine, % 72,7’si orta gelir düzeyine, %18,2’si yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada, evlilik uyumu puanları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Bkz., Çizelge 9). Bu araştırmada bulgulara göre, yüksek gelir düzeyine sahip katılımcılarda evlilik uyumu puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmektedir.

Literatür incelendiğinde gelir düzeyi ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunan çalışmalar bulunmaktadır (Yıldırım, 1993; Kurdek, 1993; Kinnunen and Feldt, 2004; Bir Aktürk, 2006). Hoşgör (2013) tarafından yapılan çalışma sonucunda ekonomik durum ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve algılanan ekonomik durum ortanın üstünde ise evlilik uyum puanları, ekonomik durumlarını orta algılayan bireylerin evlilik uyum puanlarından daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Tozan (2019) tarafından yapılan çalışma sonucunda ekonomik durumu çok iyi-iyi olan bireylerin evlilik uyumu düzeyleri, ekonomik durumları orta-kötü olan bireylerin evlilik uyumu düzeylerinden daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Şendil ve Korkut (2008) yaptıkları çalışmada gelir durumu düşük olan evli çiftlerin gelir durumu iyi olan evli çiftlere göre daha düşük düzeyde çift uyumu düzeyi bulguladıkları, gelir durumu orta olan çiftlerin de iyi olan çiftlere göre

daha düşük düzeyde çift uyumu düzeyi gösterdikleri bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Literatür incelendiğinde gelir düzeyi ve evlilik uyumu arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamış çalışmalarda mevcuttur (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012; Çakmak Tolan, 2015; Arıkan, 2016; Abalı, 2017). Çakır (2008) tarafından yapılan çalışma sonucunda ulaşılan bulgulara göre gelir düzeyi ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir fark bulunamadığı bulgulanmıştır.. Akçadağ (2018) tarafından yapılan çalışma sonucunda, evlilik uyum düzeylerinde ekonomik durum değişkenine göre farklılık olmadığı bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Araştırma sonucuna göre, evlilik uyumu puanları gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Sonuçlara göre, yüksek gelir düzeyine sahip evli bireylerde evlilik uyumu puanlarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu sonucun evli bireylerin algıladıkları gelir düzeyinin yüksek olması durumunda, ekonomik güçlüklerin daha az olduğu evliliklerde bu sebep dolayısı ile psikolojik sıkıntıların daha az görüleceği ve bu durumun evlilik kalitesini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Kinnunen ve Feldt (2004) kötü ekonomik şartlara bağlı olarak yaşanan ekonomik zorlukların evli bireylerde psikolojik sıkıntıları arttırdığını ve evlilik uyumu düzeylerini azalttığını bulmuşlardır. Fox (1973) ise sosyoekonomik düzeyi yüksek olan evli çiftlerin birbirlerine karşı daha az düzeyde bağımlılık geliştirdiklerini bu sebeple, duygusal bağlılık ve karşılıklı ilginin artmış olduğunu, bu durumun da evlilik uyumu düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

5.2. Evlilik Doyumu Değişkeninin Cinsiyet ve Gelir Durumu Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya 192 erkek evli birey, 192 kadın evli birey toplamda 384 evli birey katılım sağlamıştır. Bu çalışmada, evlilik doyumu puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Bkz., Çizelge 7). Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik doyumu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmemektedir. İlgili alanyazın

incelendiğinde evlilik doyumu ve cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak, evli erkek bireylerin evlilik doyumunun yüksek olduğu çalışmalar, kadın evli bireylerin evlilik doyumunun yüksek olduğu çalışmalar ve cinsiyetler arası herhangi bir farklılık bulunmayan çalışmalar bulunmaktadır.

Literatür incelendiğinde cinsiyet ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu çalışmalar mevcut bulunmaktadır (Fowers, 1991; Shek, 1995; Gökmen, 2001; Bir Aktürk, 2006; Anar, 2011; Erdoğan, 2018). Cihan Güngör (2007) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumunu açıklama amaçlı bir model üzerine çalışılmıştır. Ulaşılan sonuca göre evlilik doyumu ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkek evli bireylerin evliliklerinden aldıkları doyumun kadın evli bireylerden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Literatür incelendiğinde cinsiyet ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalarda rastlanmaktadır (Hatipoğlu; 1993; Markestad et al., 1998; Güven, 2005; Çınar, 2008; Döner, 2015; Erden, 2016; Yanar Güngör, 2019). Berk (2009) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre cinsiyet değişkeni ile evlilikte doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmediği bulgulanmıştır. Berk (2009) bu sonucu evli öğretmen bireylerin sosyal beğenilirlik faktörü nedeni ile evlilik doyumunu daha olumlu yansıttıklarını ve genel evlilik doyumu düzeylerinin yüksek oluşu ile açıklamaktadır. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yürütülen çalışmada evlilik doyumu üzerine ilişkisel ve kişisel değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre cinsiyet değişkeninin evlilik doyumunu yordamadığı bulgulanmıştır. Duran Bozkurt (2014) tarafından yapılan çalışmada çalışan ve evli olan bireylerin tükenmişlik düzeyleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çalışan ve evli olan bireylerde cinsiyet değişkenine göre evlilikte doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Araştırma sonucuna göre, evlilik doyumu puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez; kültürel farklılıklar ve erkek egemen toplumda erkek evli

bireylerin evliliklerde de avantajlı olacağı düşünülerek belirlenmiştir. Ancak belirlenen hipotez araştırma bulguları ile desteklenmemektedir. Boerner et al. (2014) yaptıkları bir çalışmada yaşlı evli çiftlerin evlilik değerlendirmeleri ve evlilik doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucu ulaşılan bulgulara göre, erkek evli bireylerin evlilik ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri, bu durumun özellikle eşlerinin kendilerine yönelik davranışları ile ilgili maddelerde daha belirgin olduğu bulunmuştur. Sonuçlarda, evlilik ilişkisini olumlu değerlendirmenin iki cinsiyet içinde evlilik doyumunu yordadığı, olumsuz değerlendirmelerin ise özellikle evli erkek bireylerin evlilik doyumunu yordadığı bulgulanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda Boerner et al. (2014), evlilik doyumunda cinsiyet değişkeninin etkisi evlilik ilişkisinin hangi yönünün değerlendirildiği ile alakalı olarak farklılık göstereceği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, evlilik ilişkisi içerisinde hangi alanın değerlendirildiği ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Evlilik ile ilgili ilişkisel faktörlerin daha belirgin olduğu evlilik uyumu düzeyleri erkek evli bireylerde daha yüksek olarak bulgulanırken; evlilik ile ilgili kişisel faktörlerin daha belirgin olduğu evlilik doyumu cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık görülmediği düşünülmektedir. Her iki cinsinde kendi içsel süreçleri açısından evlilikle alakalı beklentilerinin karşılandığı ve evlilik doyumu düzeylerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan evli bireylerin algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında; % 9,1'i düşük gelir düzeyine, % 72,7'si orta gelir düzeyine, %18,2'si yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada, evlilik doyumu puanları ile gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Bkz., Çizelge 9). Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmemektedir.

Literatür incelendiğinde gelir düzeyi ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu çalışmalar mevcuttur (Yanar Güngör, 2019; Habibova, 2019). Taşköprü (2013) tarafından yapılan çalışmada gelir düzeyi düşük olan evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri, gelir düzeyi orta ve yüksek olan evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerine göre daha düşük olarak bulgulanmıştır. Demirli ve Kendir (2006) tarafından yapılan çalışmada anne baba tutumlarının evlilik doyumu üzerinde

etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre, gelir düzeyi yüksek olan evli çiftlerin diğer evli çiftlere göre evlilik doyumu düzeyleri daha yüksek olarak bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermemektedir.

Literatür incelemesi yapıldığında evlilik doyumu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalarda rastlanmaktadır. Hatipoğlu (1993) tarafından yapılan çalışmada gelir düzeyinin evlilik doyumunu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumunda etkili olan ilişkisel ve kişisel değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre gelir düzeyi değişkeninin evlilik doyumunu yordamadığı bulgulanmıştır. Anar (2011) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumu, iş doyumu ve toplumsal cinsiyet rollerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre hem evli hem çalışan bireylerin aylık alınan gelir düzeylerine göre evlilikte doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Evlilik doyumu ile ilgili yapılan araştırmalar kapsamında gelir düzeyi değişkeninin evlilik doyumu için tek başına yordayıcı olmadığı, gelir düzeyinin yanında evli bireylerin eğitim durumları, meslekleri, evlilik uyum düzeyleri gibi değişkenlerin gelir düzeyi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Anar, 2011).

Araştırma sonucuna göre, evlilik doyumu puanları ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez; yüksek gelir düzeyine sahip evli bireylerin yaşam şartlarının daha rahat olacağı bu durumdan evliliklerinin avantaj sağlayacağı ve evlilik doyum düzeyleri artacağı düşünülmüş ve belirlenmiştir. Aynı zamanda düşük gelir düzeyine sahip evli bireylerin ekonomik zorluklar nedeni ile geçim sıkıntısı yaşayacağı ve evlilik doyum düzeylerinin olumsuz etkileneceği düşünülmüş ve araştırma hipotezi belirlenmiştir. Araştırma sonucunun nedeninin gelir düzeyinin tek başına evlilik doyumunu yordamadığı, gelir düzeyi yanında diğer değişkenlerinde evlilik doyumu değişkeni üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

5.3. Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Depresyon Puanları Değişkenlerinin Travmatik Stres Belirti Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; evlilik uyumu ile TSSB ve depresyon arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Evlilik doyumu ile TSSB ve depresyon orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır (Bkz., Çizelge 36). Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde TSSB, depresyon, evlilik uyumu ve evlilik doyumu değişkenleri ile ilgili çalışmalarda tutarlılık görülmektedir.

Literatür incelendiğinde travma sonrası stres bozukluğu puanları arttıkça, evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanlarının azaldığı bulgununa rastlanan çalışmalar bulunmaktadır (Dekel and Solomon, 2006; Goff et al., 2007; Solomon et al., 2009; Klaric et al., 2011; Klaric et al., 2012; Levin et al., 2016; Itzhaky et al., 2017; Bakhurst et al., 2017) . Çalışmalara bakıldığında genel olarak eski savaş askerleri, eski savaş esirleri ve asker eşlerini inceleyen araştırmalar olduğu görülmektedir.

Jordon et al. (1992) tarafından savaş gazileri ile yapılan çalışmada; mevcut durumda TSSB'si olmayan savaş gazilerinin aile ve evlilik uyumları ile TSSB'si olan erkek savaş gazilerinin aile ve evlilik uyumları karşılaştırıldığında, TSSB'si olan gazilerin aile ve evlilik uyumlarında ciddi ve büyük sorunlar olduğu bulgulanmıştır. Aynı zamanda TSSB'si olan savaş gazilerinin aile içinde ve evliliklerinde şiddet içerikli davranışlarda artış olduğu bulgulanmıştır. TSSB'nin daha sorunlu evlilikler ile ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Dekel ve Solomon (2006) tarafından yapılan çalışmada eski savaş esirlerinin evlilik ilişkileri, travma sonrası stres bozukluğu, cinsel doyum ve saldırganlık üzerine inceleme yapılmıştır. Araştırmacılar savaş esirlerini serbest bırakıldıktan 3 yıl sonra incelemişlerdir. Araştırmaya katılanlar arasında TSSB tanısı alan 25 evli savaş esiri, TSSB olmayan 85 evli savaş esiri ve 104 evli savaş gazisi de kontrol grubunda katılım sağlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre TSSB'si olan savaş

esirlerinin evlilik uyumunun düşük olduğu bulgulanmıştır. Aynı zamanda fiziksel saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve cinsel doyum düzeylerinin daha düşük olduğu da bulgulanmıştır.

Goff et al. (2007) tarafından yapılan çalışmada konuşlanan askerlerde bireysel travma belirtilerinin evlilik doyumu üzerinde etkisi incelenmiştir. Kısa bir süre önce ailesine dönen 45 asker ile araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, askerlerde travma semptomlarının artması beraberinde uyku problemleri, cinsel problemler ve hem erkek askerlerde hemde kadın eşlerde evlilik doyumunda düşmeye neden olmaktadır. Travma semptomlarının artması düşük evlilik doyumunu önemli ölçüde yordamaktadır. Askerlerde bulunan bireysel travma semptomları evli bireylerin evlilik doyumunu olumsuz etkilemektedir.

Solomon et al. (2009) tarafından yapılan çalışmada evlilik uyumu ve travma sonrası stres belirtileri ile affetmenin aracı rolünü incelemişlerdir. Araştırmaya Yom Kippur Savaşı'nda esir düşen askerler üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, TSSB düzeyleri yüksek olan askerlerin evlilik uyum düzeyleri ve affetme düzeyleri daha düşük olarak bulgulanmıştır.

Klaric et al. (2011) tarafından yapılan çalışmada Bosna Hersek'te bulunan savaş gazilerinin ve eşlerinin evlilik kalitesi ve evlilik uyumu üzerine bir inceleme yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre TSSB evli bireylerin evlilik uyumu düzeylerinin düşüklüğü ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda evlilik uyumu düzeyleri; her iki eş için TSSB'si olan evli bireylerde, sadece savaş gazisi eşte TSSB'si olan ya da her iki eş içinde TSSB'si olmayan evli bireylerle karşılaştırıldığında çok daha düşük olarak bulgulanmıştır.

Klaric et al. (2012) yaptıkları çalışmada savaş sonrasında TSSB gelişen hastaların evlilik uyumu düzeyleri, savaş sonrasında TSSB geliştirmeyen hastaların evlilik uyumu düzeylerine göre daha düşük olarak bulgulanmıştır. Levin et al. (2016) yaptıkları çalışmada savaşta esir düşmüş askerlerde TSSB gelişmiş ise evlilik uyum düzeyleri, TSSB gelişmeyen askere kıyasla daha düşük olarak bulgulanmıştır. Itzhaky et al. (2017) savaş gazileri ile yaptıkları çalışmada travma sonrası stres

bozukluğu belirti ve bulguları arttıkça gazilerin evlilik uyum düzeylerinin düştüğü bulgulanmıştır.

Taşköprü (2013) evlilikte doyum ile ilgili yürüttüğü çalışmada geçmişte yaşanmış travmatik olaylar ile evlilik doyumunu arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulgulanmıştır. Ulaşılan bulgular sonucuna göre geçmişte travmatik olay yaşamayan katılımcıların evlilik doyum düzeyleri daha yüksek olarak bulgulanmıştır.

İlericiler (2015) tarafından yapılan evlilik uyumu üzerinde psikolojik travma, bağlanma, şemaların rolünü incelenmiştir. Araştırma içerisinde genel travmatik yaşantılar kapsamında yakın birinin kaybı, kaza ve doğal afet gibi olaylar; ilişkisel travmatik yaşantılar kapsamında aldatma, istismar ve şiddet gibi olaylar ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilişkisel ve genel travmatik yaşantılar ile evlilikte uyum arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Aynı zamanda ilişkisel travmatik yaşantıların evlilik uyumu düzeylerini negatif yönde yordadığı da bulgulanmıştır. Araştırma sonucu ulaşılan bir diğer bulgu ise evlilik uyumu alt ölçekleri olan çift doyumunu ve fikir birliği değişkenleri ile ilişkisel ve genel travmatik yaşantılar arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Bakhurst et al. (2017) tarafından yapılan çalışmada askeri çiftlerin travma belirtileri, ilişki doyumları ve iletişimleri üzerine incelemede bulunmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre, travmatik olaylara sıklıkla maruz kalan askerlerin ilişki doyumlarının düşük olduğu bulgulanmıştır. Aynı zamanda iletişimin, travma semptomları ve düşük ilişki doyumuna aracılık ettiği bulgulanmıştır.

Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar genel olarak savaş gazileri veya savaş esirleri ile yapılmış olsa da yaşanan travmatik olaylar sonucunda travma sonrası stres belirti ve bulgu düzeyleri yükseldikçe evlilik uyumu ve evlilik doyumunu düzeylerinin azalmakta olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında belirlenen üçüncü hipotez literatür çalışmaları ile tutarlıdır ve desteklenmektedir. Araştırma sonucunun sebebinin ise geçmiş travmatik yaşantıların bireylerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri nedeni ile evlilik kalitesinde belirleyici olan evlilik uyumu ve evlilik

doyumu düzeylerini etkileyeceği düşünülmektedir. Kişilerin yaşamış oldukları travmatik olaylar, bireyin diğer insanlarla ilişkilerini destekleyen ve şekillendiren kendilik yapılarında önemli etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü travmatik olaylar kişilerin yaşamış oldukları hayatta değişikliklere sebep olmakta ve genellikle hayatlarında kırılmaya sebep olmaktadır. Sonuç olarak travmatik yaşantıların ardından kişilerin benlikleri ve hayatları travma merkezli olarak yeniden oluşmaktadır (Dodson, 1996; Oflazoğlu ve Sabah, 2016). Bireyin çocukluk çağında veya geçmişinde yaşamış olduğu travmatik olayın ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin, farklı geçmişe sahip iki bireyin bir araya gelmesiyle oluşan evlilik hayatını da etkilediği düşünülmektedir.

Araştırma sonucu ulaşılan bulgulara göre travmatik stres belirti düzeyleri arttıkça ve depresyon puanları da artmaktadır (Bkz., Çizelge 36). Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmada travmatik olay yaşayan kişilerin travmatik stres belirtileri ile depresyonun ilişkisini incelemiştir. Ulaşılan bulgulara göre, travmatik stres belirti düzeyleri ve depresyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Travmatik stres belirti düzeyi arttıkça depresyon puanlarının da arttığı bulgulanmıştır. Travma sonrası stres bozukluğu hastalığının diğer psikiyatrik bozukluklarla görülme sıklığı oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. TSSB ile birlikte görülen en sık psikiyatrik rahatsızlıklar arasında majör depresyon gelmektedir, travmatik olaylardan sonra oldukça sık kendini gösteren bir rahatsızlıktır (Aker, 2012).

Araştırma sonucu bulgularına göre depresyon, evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, evlilik uyumu ile depresyon arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Evlilik doyumu ile depresyon orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır (Bkz., Çizelge 36).

Literatür incelendiğinde evlilik uyumu ve depresyon arasında anlamlı ilişki bulunan çalışmalar mevcuttur. Düzgün (2009) tarafından yapılan çalışmada evlilik uyumu düzeylerinin depresyon düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Güvener (2018) tarafından yapılan çalışmada evlilikleri uyumlu

ola çiftlerin depresyon düzeyleri, evlilikleri uyumsuz olan çiftlerin depresyon düzeylerine göre daha düşük olarak bulgulanmıştır. Araştırma sonucuna göre yüksek düzeyde evlilik uyumu düzeyine sahip bireylerin depresyon düzeyleri daha düşük olarak bulgulanmıştır. Literatür incelemesi yapıldığında depresyon ve evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki bulunan çalışmalar mevcuttur (Çelik, 2006; Özşirin; 2019). Öztahtacı (2017) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumu ve depresyon puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre, evlilik doyumu veya depresyon değişkenlerinden biri artarken diğerinin azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kanburoğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada depresyon puanları ve evlilikte doyum arasında anlamlı bir ilişki görüldüğü ve depresyon puanları yükseldikçe evlilik doyumu puanlarının azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Depresyonda olan bireyler kendilerini değersiz ve yetersiz duygular içerisinde hissederler. Bu duyguları yanında zihinsel ve fiziksel yorgunlukta hissetmektedirler (Hisli, 1988). Bu gibi duygular içerisinde olan ve yorgunluk çeken insanların yaşamdan aldıkları doyum da azalmaktadır ve yaşam kaliteleri düşmektedir. Evlilik ilişkisinin sağlıklı devam edebilmesi için her eşin birçok sorumluluk alması gerekmektedir. Depresyonda olan eşler üzerlerine düşen sorumlulukları içinde bulunduğu duygular ve yorgunlukları sebebi ile yerine getiremeyebilir, eşinden yeterli desteği görmeyebilir, bu durumda evlilik kalitelerinin bozulmasına sebep olabilir. Evlilik kalitesindeki azalmanın, depresif belirtilerde şiddetin artışı ile alakalı olduğu düşünülmektedir (Kurdek, 1998). Bu sebeplerden dolayı depresyon evlilik uyumu ve evlilik doyumu düzeylerini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Aynı zamanda bunun gibi sebepler ile evlilik uyumu ve evlilik doyumunun bozulması kişilerde depresyon ve çeşitli ruhsal sorunlara yol açabilmektedir. Evlilik ilişkilerinde bireylerin yaşadığı uyumsuzluk, kişiler için önemli ölçüde strese sebep olmaktadır ve depresyonun nedeni olabileceği gibi aynı zamanda devam etmesinde de mühim bir rolü bulunmaktadır (Kung, 2000).

5.4. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucu bulgularına göre; evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Bkz. Çizelge 36). Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmektedir.

İdiz (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucuna göre, evlilik uyumu ve ilişki doyumu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kaya (2017) tarafından yapılan çalışmada kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan evli kadın bireylerin mutluluk düzeyleri, evlilik uyumu ve evlilik doyumu düzeyleri üzerine bir incelemede bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre hem kırsal hem kentsel yerlerde yaşayan kadınların evlilik uyumu düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Özbek (2018) yaptığı çalışmada evli çiftlerin eş değerlendirmesi, evlilik uyumu, evlilik doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda evlilikte uyum puanlarının tek başına evlilik doyum puanlarını yordadığı sonucu bulgulanmıştır. Evlilik doyum puanlarındaki varyansın % 61,5'ini açıkladığı bulgulanmıştır.

Ünal ve Akgün (2019) tarafından yapılan çalışmada yakın ilişkiler üzerinde mizah tarzı, evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda evlilik uyumunun evlilik doyumuna kıyasla, mizah kullanımı ile daha yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebepten dolayı araştırmacılar evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramlarının farklılığına ilişkin çalışmaların artırılması önerisinde bulunmuştur.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre, evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen hipotez desteklenmektedir ve ilgili literatür çerçevesinde örnek verilen çalışmalar ile tutarlıdır. Evlilik uyumu, evli bireylerin ilgileri ve

değerleri açısından ne düzeyde anlaştığı ile ilgili ilişkisel bir deneyim iken (Spainer, 1976); evlilik doyumu, evli bireylerde eşin yakınlık, arkadaşlık ve cinsellik gibi ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığına yönelik sorgulamayı içeren kişisel olan bir yorumdur (Burr, 1970; Rusbult et al., 1998). Evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramı sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılan ancak evliliğin farklı noktalarına işaret eden kavramlar olduğu düşünülmektedir. Evlilik uyumu kavramı evli bireylerin evlilik ilişkisine yönelik konularda anlaşabilme durumlarına yönelik ilişkisel bir değerlendirme iken; evlilik doyumu kavramı evli bireylerde eşin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığına yönelik bireysel bir değerlendirme olduğu düşünülmektedir (Ünal ve Akgün, 2019).

Evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramları aynı zamanda evlilik ile ilgili değerlendirmeleri içermektedir. Evlilik uyumu yüksek olan evli bireylerin evlilik ilişkisinden memnun ve mutlu olduğu sonucuna varıldığında, bu durumda eş ile ilgili kişisel memnuniyet yani evlilik doyumu ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Evlilik doyumu yüksek olan evli bireylerin eşi ile ilgili memnuniyeti yüksek olacağından karşılıklı beklentiler karşılandığında evlilik uyumunun da yüksek olacağı düşünülmektedir. Evlilikte evlilik uyumu ve evlilik doyumu için gerekli ve ortak olduğu düşünülen faktörler iletişim, karşılıklı beklentiler, cinsellik gibi faktörler her iki eş içinde bireysel doyum sağladığında evlilik uyumu düzeyleri de artacaktır. Çiftler evlilik ilişkisi içerisinde iyi iletişim sağladıklarıyla, karşılıklı beklentiler karşılandığında, cinsel doyum her iki eş için de karşılandığında hem uyumlu hem doyumlu çiftler olacağı düşünülmektedir. Bu sebeplerden dolayı evlilik uyumu yüksek olan evli bireylerin aynı zamanda evlilik doyum düzeyi yüksek evli bireyler olacağı düşünülmektedir. Evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları farklı noktalara işaret etse de karşılıklı olarak birbirini yüksek düzeyde etkileyen bu iki kavramın arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki çıkması kaçınılmazdır.

5.5. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Değişkenlerinin Geçmiş Travmatik Yaşantılar Değişkenleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular neticesinde; evlilik uyumu değişkeni, daha önce şiddete maruz kalmış olmak ve fiziksel şiddete maruz kalma değişkenleri tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre, daha önce şiddete maruz kalmak ve fiziksel şiddete maruz kalmak düşük evlilik uyumu puanlarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Açıklayıcılık oranı %22 olarak tespit edilmiştir (Bkz., Çizelge 38). Evlilik doyumu değişkeni açısından bakıldığında, geçmiş travmatik yaşantıların evlilik doyumu üzerinde yordayıcı etkisi saptanmamıştır (Bkz., Çizelge 40). Araştırma kapsamında belirlenen hipotez kısmen desteklenmektedir.

Literatür incelendiğinde geçmişte şiddete maruz kalmış olmak ve fiziksel şiddete maruz kalmış olmak ile evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasında ilişkinin incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Şiddet ve evlilik üzerine yapılan birçok çalışma aile içi şiddet ve evlilik ilişkisi üzerine odaklanmıştır. Bu nedenle araştırma sonucu elde edilen bulgular şiddet ve evlilik üzerine literatürde var olan çalışmalar ile tartışılmıştır.

O'Leary et al. (1989) tarafından yapılan çalışmada evlilik içerisinde şiddet ve şiddetin evliliğe etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, saldırganlık evlilik uyumunu ve istikrarını belirgin bir şekilde düşürmektedir ve erkek evli bireylerin kadın evli bireylerden daha saldırgan olduğunu bulgulamışlardır.

Erbek ve ark. (2004) tarafından yapılan çalışmada kadına yönlendirilen fiziksel ve cinsel şiddet incelenmiştir. Üç grup ile çalışılan bu çalışmada toplum içerisinde evli bireyler, evlilik içinde bulunan sorunları nedeniyle danışma merkezine başvuruda bulunan, mahkeme yönlendirmesi ile danışma merkezine giden bireyler bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik içerisinde fiziksel ve cinsel şiddet bulunması evlilik yaşantı için olumsuz etkileri olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Ayrıca her üç grup içinde fiziksel ve cinsel şiddete en çok maruz kalan bireylerin, kadın evli bireyler olduğu bulgulanmıştır.

Stith et al. (2008) tarafından yapılan çalışmada aile içi şiddetin evlilik uyumu ve evlilik içerisinde geçimsizlik ile ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre çiftler arasında birbirlerine karşı uyguladıkları şiddet ve evlilik uyumu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

İdiz (2009) tarafından yapılan çalışma bir hastanede intihar girişimi ile başvuruda bulunan 60 evli kadın ve herhangi bir bölüme başvuran 60 evli kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evlilikte uyum ve aile içi şiddet anlamlı ve negatif yönde ilişkili olarak bulgulanmıştır. Sözel, duygusal, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Sözel şiddet, duygusal şiddet, fiziksel şiddet düzeyleri arttıkça evlilik uyumu ve ilişki doyumu düzeyleri azalmaktadır. Şiddetin türü fark etmeksizin aile içerisinde şiddet arttıkça evlilik uyumu ve ilişki doyumu azalmaktadır.

Çakır Parmaksızoglu (2011) tarafından yapılan çalışmada aile içerisinde şiddet mağduru olan ve boşanma sürecine giren kadın bireylerin travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili olan diğer bozuklukları incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evliliğinde eşinden şiddet gören 94 kadından 5 kişide kTSSB, 3 kişide TSSB ve 6 kişide majör depresyon tanı ölçütleri karşılanmıştır.

Pirinçcioğlu (2014) tarafından ev içinde şiddet mağduru olan kişilerde travma sonrası stres belirtilerinin yordayıcılarına ilişkin bir araştırma yapılmıştır. Araştırma en az bir aydır ya da daha uzun süredir şiddet görmemiş, konuk evinde kalan 106 kadın birey ile yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; şiddet mağduru bireylerde güncel yaşamda yaşanan korku ve hayata karşı çaresiz hissetmek, geçmiş travma yaşantısı, şiddete uğranılan süre, şiddet esnasında yaşanan korku ve kontrolü kaybetme düzeyi, aileden şiddet görmüş olma travma sonrası stres bozukluğunu yordayan faktörler olarak bulunmuştur. Bu bulgular sonucunda, ev içinde şiddet gören kadın bireylerin TSSB ve depresyon belirtileri için riskli bir grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt (2014) yaptığı çalışmada evlilikte uyum, aile içinde yaşanan eşler arası şiddet ve bağlanma stilleri üzerine inceleme yapılmıştır. Araştırmaya 100 erkek evli birey, 100 evli kadın bireyl katılım sağlamıştır. Araştırma sonucu bulgulara göre, evlilikte uyum ve eşler arasında şiddet arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik uyumunun aile içerisinde şiddetin yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır. Evlilik uyumun düşük olmasının evli bireylerin birbirine şiddet göstermesi ile ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayhan (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada aile içerisinde şiddete maruz kalan 200 kadın birey katılım sağlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, şiddet ve evlilik uyumu birbiri ile ilişkili olarak bulunmuştur. Kadın evli bireyler şiddete maruz kaldıkça depresyon düzeyleri artmakta olduğu, kendilerini yalnız hissettikleri ve evlilik uyum düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tav ve ark. (2018) yaptığı çalışmada aile içerisinde fiziksel olarak şiddete maruz kalmış evli kadın bireylerin eş uyumu, cinsel hayat kaliteleri ve klinik özellikleri üzerine bir inceleme yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, aile içerisinde şiddete maruz kalan evli kadınların evlilik uyumları ve cinsel hayat kalitelerinin belirgin bir şekilde düşük olduğu bulunmuştur. Aile içerisinde şiddete maruz kalmayan evli kadınlarda anlaşma, doyum ve uyum puanlarının yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Şimşek (2019) tarafından yapılan çalışmada şiddet mağduru olan ve konukevinde kalan kadın bireylerin ruhsal sağlık durumları ve psikolojik dayanıklılıkları üzerine inceleme yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çocukluğundan itibaren şiddete maruz kalan, kendi ailesinde şiddete maruz kalan, evlilik memnuniyeti az olan, ruhsal bozukluklar yaşayan, intihar girişiminde bulunan kadın bireylerin, ruhsal sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan Kısa Semptom Envanteri puanları yüksek olarak bulgulanmıştır.

Literatür incelendiğinde daha çok şiddet mağduru evli kadınlar üzerine çalışmalar olduğu görülmektedir. Şiddetin aile içerisinde görülmesi travmatik bir olay olarak insanın hem kendi hayatına hem de evlilik hayatının kalitesini belirleyen

evlilik uyumu ve evlilik doyumu düzeylerini de olumsuz etkilemesi beklenilir bir durumdur. Literatür çalışmaları da bu durumu desteklemektedir. Aile içerisinde eş şiddeti ve travma sonrası stres bozukluğu ile ilgili yapılan çalışmalar şiddet türü arttığı zaman travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin görülmesinde de artış olduğunu göstermektedir (Basile et al., 2004). Geçmişte şiddete maruz kalmış olmak ve geçmişte fiziksel şiddete maruz kalmış olmak TSSB puanlarını artırmakta ve evlilik uyumu puanlarını düşürmektedir. Şiddet mağduru olmak anksiyete, depresyon, yeme bozukluğu, TSSB ve psikoz gibi pek çok psikiyatrik rahatsızlık ile ilişkili olabilmektedir (Oram et al., 2013). Geçmiş yaşamında şiddete maruz kalan ya da şiddete tanıklık eden bireylerin yaşama daha güvensiz bir bakış açısıyla yaklaşacağı düşünülmektedir. Özellikle yaşadığı durumu travmatik olay olarak algılayan insanların hayatı travma merkezli olarak değişim göstermektedir. Şiddete maruz kalmış olmak ve fiziksel şiddete maruz kalmış olmak kişi tarafından travmatik olay olarak algılandığında kendilik algısı değişebilir, hayata ve insanlara karşı güveni sarsılabilir ve kişilerarası ilişkilerde çok önemli olan evlilik hayatı da olumsuz etkilenebilir. Şiddetin kişilerde ruhsal sağlık durumunu bozduğu çalışmalarla da desteklenmektedir. Aynı zamanda fiziksel şiddet insan elinden kaynaklanan travmatik olaylar grubuna girmekte ve bu grup travmatik olayların atlatılması daha zor olmaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı daha öncesinde şiddete maruz kalmış olmak ve fiziksel şiddete maruz kalmış olmanın kişilerin ruhsal sağlık durumunu olumsuz etkileyeceği, bu durumun evli bireylerin evlilik ilişkisini olumsuz etkileyeceği ve evlilik uyumunu düşüreceği düşünülmektedir.

6. SONUÇLAR

Araştırma evli bireylerin geçmiş travmatik yaşantılarının evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerinde etkisi incelenmiştir.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik uyumu puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre; evli erkek bireylerin evlilik uyumu puanları, evli kadın bireylerin evlilik uyumu puanlarından daha yüksek olarak bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik uyumu puanları ile algıladıkları gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre; algılanan gelir düzeyi yüksek olan evli bireylerin, evlilik uyumu puanları daha yüksek olarak bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu puanları ile algılanan gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik uyumu puanları ile TSSB puanları arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik uyumu puanları ile depresyon puanları arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu puanları ile TSSB puanları arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu puanları ile depresyon puanları arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, TSSB puanları ile depresyon puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin evlilik uyumu puanları ve evlilik doyumu puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre; evli bireylerin evlilik uyumu puanları ile evlilik doyumu puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin geçmiş travmatik yaşantılarının evlilik uyumu puanları üzerinde etkisi vardır. Elde edilen bulgulara göre; evlilik uyumu değişkeni, daha önce şiddete maruz kalmış olmak ve daha önce fiziksel şiddete maruz kalmış olmak değişkenleri tarafından anlamlı düzeyde yordanmaktadır. Daha önce şiddete maruz kalmış olmak ve daha önce fiziksel şiddete maruz kalmış olmak, düşük evlilik uyumu puanlarını anlamlı bir şekilde açıklamaktadır ve açıklayıcılık oranı %22 olarak saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin geçmiş travmatik yaşantılarının evlilik doyumu üzerinde etkisi yoktur. Elde edilen bulgulara göre; geçmişte yaşanan travmatik olayların evlilik doyumu puanları üzerinde yordayıcılık etkisi olmadığı bulunmuştur.

7. ÖNERİLER

- Ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri kanıtlanmış travmatik olayların bireylerin evlilik hayatını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.
- Travmatik yaşantılar ve evlilik üzerine sınırlı sayıda ve yüzeysel çalışmalara rastlanmıştır. Çalışmaların detaylandırılarak arttırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Özellikle yurt dışında travma ve evlilik üzerine yapılan çalışmalar savaş ve askerleri incelemektedir. Sivil hayatta bulunan bireyler üzerine travma ve evlilik çalışmalarının arttırılmasının literatüre ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramlarının farklı süreçlere odaklandığı düşünülmektedir. Bu süreçlere odaklanan çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Çift ve aile terapisi alanlarında ruhsal travmanın çiftler arasındaki ilişkide etkisinin değerlendirilmesi önemlidir. Evli bireylerin geçmiş travmatik yaşantılarının şimdiki durumlarına etkisi araştırılarak tedavi planı çizilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Travmaya ilgi günümüzde giderek artmaktadır. Bireysel travmatik yaşantılar kadar, çiftlerin travmalarının önemi artmalıdır.
- Travmada sosyal desteğin önemli olduğu bilimsel çalışmalarla desteklenmiştir. Travma çalışmalarında sosyal destek çalışmaların önemi artırmalıdır.

8. KAYNAKLAR

- Abalı C. (2017). Çocukluk Çağı Travmalarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Kalitesi Üzerinde Etkisi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Emre Sargın).
- Acat MB. (2012). Aile İçi Uyumlu Etkileşim. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- Acitelli LK., Antonucci, TC. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (4), 688-698.
- Açık Ö. (2008). Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Doç. Dr. Haluk Arkar).
- Akçadağ P. (2018). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Eylem Özten).
- Aker T., Önder, M. (2003). Psikolojik Travma ve Sonuçları. SUS Yayınları, İstanbul.
- Aker AT. (2012). Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım. Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi Yayını, Ankara.
- Akpınar TY. (2019). Bağlanma Stilleri ve Affetme Düzeyinin Evlilik Uyumuna Etkisi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özlem Altunsu Sönmez).
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2001). Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı, (DSM-IV-TR). Çeviren: E. Köroğlu. 4. Baskı. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı. DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı. Çeviren: E. Köroğlu. 5. Baskı. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Anar B. (2011). Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, (Danışman: Prof. Dr. Turan Akbaş).
- Andreasen NC. (1985). "Posttraumatic Stress Disorder", *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 4. Baskı. S. 918-924.
- Arıkan P. (2016). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilim Açısından İncelenmesi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Samuray Özdemir).
- Arz CE. (2018). Evli Bireylerde Evlilik Uyumunun Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Düzeyleri İle İlişkisi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: İpek Güzide Pur Karabulut).
- Ateş R. (2019). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve güç kavramı. Editör: Yavuzer, H. Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri. Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Aydın R. (2016). Travmaya Maruz Kalmış Kişilerde Travmatik Stres Belirtileri ve Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Diyarbakır Sur Örnekleme. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rıdvan Üney).
- Aygün AD. (2019). Kalp-Damar Hastanesi Çalışanlarında Görülen İkincil Travmatizasyon, Eş Duyum Yorgunluğu ve Tükenmişlik Belirtilerinin Sıklığı ile Bu Sorunlarla İlişkili Risk ve Koruyucu Faktörler: Siyami Ersek Örneği. İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Ahmet Tamer Aker).
- Ayhan S. (2017). Şiddete Uğrayan Kadınların Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin Evlilik Uyumlarına Etkisinin İncelenmesi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Samuray Özdemir).
- Baba E. (2010). Evli Çiftlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine Durmuş).
- Babaoğlu Akdeniz E. (2012). Meme kanseri olan evli kadın hastaların eşler arası uyum ve baş etme biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 53 – 60.
- Bakhurst M., McGuire A., Halford WK. (2017). Trauma symptoms, communication, and relationship satisfaction in military couples. *Family Process*, 57(1), 241–252.
- Baltaş A., Baltaş Z. (1996). Stres ve Başa Çıkma Yolları. 24. Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Baltaş Z., Steptoe A., Duman Y. (2008). Yabancılarla Yapılan Evliliklerin Kültürel Farklılıklar ve Psikolojik Sorunlar Açısından Değerlendirilmesi. 1. Uluslararası 4. Ulusal Hemşirelik Kongresi.
- Basile KC., Arias I., Desai S., Thompson MP. (2004). The differential association of intimate partner physical, sexual, psychological, and stalking violence and Posttraumatic Stress Symptoms in a nationally representative sample of women. *Journal of Traumatic Stress*, 17(5), 413–421.
- Başoğlu M., Şalcıoğlu E., Livanou M., Özeren M., Aker T., Kılıç C., Mestçioğlu Ö. (2001). A study of the validity of a screening instrument for traumatic stress in earthquake survivors in Turkey. *J Trauma Stress*, 14(3), 491-509.
- Batool SS., Khalid R. (2012). Emotional intelligence: a predictor of marital quality in Pakistani couples. *Pakistan Journal Of Psychological Research*, 27 (1), 65-88.
- Battal S., Özmenler N. (1997). Posttravmatik Stres Bozukluğu ve Akut Stres Bozukluğu. C. Güleç, E. Köroğlu, Editör. *Psikiyatri Temel El Kitabı*. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Bayraktar S. (2016). Psikolojik Travma. Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul.
- Bell RR. (1971). "Swinging"-The sexual exchange of marriage partners. *Sexual Behavior*, 1, 70-79.
- Berger R. (2015). Stress, Trauma and Posttraumatic Growth. 1. Baskı. New York: Routledge.
- Berk M. (2009). Evli Öğretmenlerin Yükleme Tarzları ve Evlilik Doyum Algılarının Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, (Danışman: Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç).
- Bernard J. (1972). *The Future of Marriage*. Bantam Books, New York.

- Berscheid E., Snyder M., Omoto A. M. (1989). The relationship closeness inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(5), 792.
- Bir Aktürk E. (2006). Marital Satisfaction in Turkish Remarried Families: Comparison Among Marital Status, Effect of Stepchildren and Contributing Factors. Middle East Technical University, The Graduate School Of Social Sciences, Unpublished Master's Thesis, Ankara, (Supervisor: Prof. Dr. Hülya Fışıloğlu).
- Birtchnell J., Kennard J. (1983). Does Marital maladjustment lead to mental illness? *Social Psychiatry*, 18(2), 79-88.
- Blum JS., Mehribian A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal Of Personality*, 67, 93-125.
- Boerner K., Jopp DS., Carr D., Sosinsky L., Kim SK. (2014). "His" and "Her" Marriage? The role of positive and negative marital characteristics in global marital satisfaction among older adults. *The Journals of Gerontology: Psychological Sciences and Social Sciences*, 69, 579-589.
- Boran F. (2003). *Aşk ve Evlilik*. Epsilon, İstanbul.
- Borg WR., Gall, M. (1979). *Educational Research: An Introduction* (3rd ed.). New York: Longman.
- Boylu ŞA. (2018). Evli Bireylerin Bilinçli Farkındalık Düzeyleri İle Evlilik Doyumu ve Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hanifi Parlar).
- Bozkurt A. (2014). Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri, Aile İçi Eşler Arası Şiddet ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. Gökhan Ersoy).
- Bozyel P. (2019). Şiddet Görüp Görmeme Durumuna Göre Evli Kadınların Evlilik Doyumu ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Karşılaştırılması. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, (Danışman: Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç)
- Bradbury TN., Fincham FD. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.
- Bradbury TN., Fincham FD., Beach SRH. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Bradbury TN., Karney BR. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (4): 862-879.
- Brown GR., Anderson B. (1991). Psychiatric morbidity in adult inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *American Journal of Psychiatry*, 148(1), 55-61.
- Budak S. (2019). *Psikoloji Sözlüğü*. 5. Baskı. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Burgess EW., Cottrell LS. (1998). *Predicting Success or Failure in Marriage*. Thommas Pres, Newyork.
- Burgess AW., Holmstrom LL. (1979) Adaptive Strategies and Recovery from Rape. In: Moos R.H. (eds) *Coping with Life Crises*. The Springer Series on Stress and Coping. Springer, Boston, MA.
- Burr WR. (1970). Satisfaction with various aspects of marriage over the life cycle: a random middle class sample. *Journal of Marriage and The Family*, 32, 29-37.

- Büyüköztürk Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı; İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. 1. Baskı. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Card JJ. (1983). Lives After Vietnam: The Personal Impact of Military Service.
- Carlson EB., Dalenberg CJ. (2000). A Conceptual framework for the impact of traumatic experiences. *Trauma, Violence & Abuse*, 1(1), 4-28.
- Ceylan FG. (1994). Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Beklenti ve Kriterleri. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, (Danışman: Yar. Doç. Dr. Ali Erkul).
- Chen Z., Tanaka N., Uji M., Hiramura H., Shika N. (2007). the role of personalities in the marital adjustment of Japanese Couples. *Social Behavior and Personality*, 35(4), 561-572.
- Cihan Güngör H. (2007). Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Yaşar Özbay).
- Claxton A., O'Rourke, N., Smith, J. Z., De Longis, A. (2011). Personality traits and marital satisfaction within enduring relationships: An intra-couple discrepancy approach. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29, 375-396
- Collins RS., Coltrane S. (1991). *Sociology of Marriage and the Family: Gender, Love and Property*. 3. Baskı. Chicago.
- Crowther JH. (1985). The relationship between depression and marital maladjustment: a descriptive study. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 173(4), 227-231.
- Coşgun E. (2019). Evlilik Uyumunun Çalışan Performansına Etkisi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Naci Ünal).
- Curun F. (2006). Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu).
- Çağ P., Yıldırım İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çakır S. (2008). Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Binnur Yeşilyaprak).
- Çakır Parmksızoğlu A. (2011). Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, (Danışman: Prof. Dr. A. Tamer Aker).
- Çakırlar A. (2012). Polislerde Evlilik Uyumunu Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, (Danışman: Prof. Dr. Ersin Altıntaş).
- Çakmak Tolan Ö. (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması: Diyarbakır İli Örneği. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya, (Danışman: Prof. Dr. Mustafa Kılıç).
- Çapkın M. (2012). Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması. Arel Üniversitesi

- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yar. Doç. Dr. Ferzan Curun).
- Çatal MT. (2019). Evli Bireylerin Evlilik Değerler, Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri Arasındaki İlişki. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun, (Danışman: Prof. Dr. Melek Kalkan).
- Çelebi BM. (2019). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları, Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Psikolojik İyi Oluşun Evlilik Doyumu Üzerinde Etkisi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Kocaeli, (Danışman: Doç. Dr. Aslıhan Polat).
- Çelik M. (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Adana, (Danışman: Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç).
- Çelik E. (2009). Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, (Danışman: Doç. Dr. A. Aykut Ceyhan).
- Çelik M., İnanç, Y.B. (2009). Evlilik doyum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. çukurova üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 18 (2), 247-269.
- Çelik M., Tümkaya S. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 223-238.
- Çınar L. (2008). Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Galip Yüksel).
- Davidson JRT., Foa EB. (1991). Diagnostic Issues in Posttraumatic Stress Disorder: Considerations for the DSM-IV. Journal of Abnormal Psychology, 100: 346-355.
- Davison GC., Neale M. (2004). Anormal Psikolojisi. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- De Jong JT., Komproe IH., Ommeren MV., et al. (2001). Lifetime events and Posttraumatic Stress Disorder in 4 postconflict settings. JAMA, 286: 555-562.
- Dehle C., Weiss RL. (2002). Associations between anxiety and marital adjustment. The Journal of Psychology, 136(3), 328-338.
- Dekel R., Solomon Z. (2006). Marital relations among former prisoners of war: contribution of posttraumatic stress disorder, aggression, and sexual satisfaction. Journal of Family Psychology, 20(4), 709-712.
- Demiray Ö. (2006). Evlilik Uyumunun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, (Danışman: Prof. Dr. Remzi Oto).
- Demirli C., Kendir ME. (2016). Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi. Education Sciences , 11 (3) , 96-113.
- Deniz D. (2019). Travma ve Stresörlerle İlişkili Bozukluklarda Psikolojik Dayanıklılık, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Çocukluk Çağı Travması İlişkisi. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kayseri, (Danışman: Prof. Dr. Saliha Demirel Özsoy).
- Denli ÖS. (2016). Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyum ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Orhan Aydın).

- Dodson KJ. (1996). Peak experiences and mountain biking: Incorporating the bike into the extended self. *Advances in Consumer Research*, 23: 317-322.
- Doğru G. (2019). Travma Yaşantısı Olan Bireylerde Travma Sonrası Bilişlerin, Travmaya Bağlı Suçluluğun ve Kontrol Odağının Obsesif-Kompulsif Bozukluk Belirtileri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Sedat Işıklı).
- Döner AÇ. (2015). Cinsel Mitlerin, Evlilik Doyumu ve Toplumsal Cinsiyet Roller Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Hüsnü Erkmén).
- Duran Bozkurt E. (2014). Evli ve Çalışan Bireylerin Tükenmişlik Düzeyleri İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben).
- Durmuş E., Baba E. (2014). Evli çiftlerin duygusal zekâ düzeyleri ile evlilik uyumlarının karşılaştırılması. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 352-369.
- Düzgün G. (2009). Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Şennur Tutarel Kışlak).
- Eiden RD., Teti DM., Corns KM. (1995). Maternal working models of attachment, marital adjustment, and the parent-child relationship. *Child Development*, 66, 1504-1518.
- Erbek E., Eradamlar N., Beştepe E., Akar H., Alpkan K. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4):196-204.
- Erbek E., Beştepe E., Akar H., Eradamlar N., Alpkan RL. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Erden AD. (2016). Kendini İzleme Tarzı, Yakın İlişkilerde Yaşanan Kaygı ve Algılanan Eş Davranışlarının Evlilik Doyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Emine Oya Sorias).
- Erdoğan S. (2018). Evli Bireylerin Evlilik Doyumu ve Merhamet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Doç. Dr. Mustafa Uslu).
- Erdoğan ŞA. (2010). Travma Yaşantısı Olan Üniversite Öğrencilerinin Baş Etme Becerilerini Geliştirmede Psikodramanın Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. A. Esra Aslan).
- Erdur Baker Ö. (2014). "Afetler, Travmalar, Krizler ve Travmatik Stres Tepkileri. Ö. Erdur-Baker ve T. Doğan (Eds.). Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım İçinde". Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları, Ankara.
- Erhan C. (2013). Travma ve Çocuk. Mutlu Çocuk Mutlu Yetişkin - Okul Döneminde Karşılaşılabilecek Problem Alanları ve Başa Çıkma Yöntemleri. Davranış Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkuş A. (2013). Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci. 4. Baskı. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Ersanlı K. (1990). Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Ersanlı K., Kalkan M. (2008). Evlilik ilişkilerini geliştirme (Kuram ve uygulama). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Faulkner RA., Davey M., Davey A. (2005). Gender-Related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *The American Journal Of Family Therapy*, 33(1), 61-83.
- Ferenczi S. (1934). Psikolojik Travma. 4. Baskı. Portakal, H. Çev. Editörü. Cem Yayınevi, İstanbul. 2018.
- Fışıloğlu H. (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*, 9(2), 215-222.
- Fidanoğlu O. (2006). Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Betül Aydın).
- Fidanoğlu O. (2007). Evlilik Uyumu ile Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Melda Karavuş).
- Fincham FD., Beach SR., Harold GT., Osborne LN. (1997). Marital satisfaction and depression: different causal relationships for men and women?. *Psychological Science*, 8(5), 351-356.
- Fincham FD., Bradbury TN. (1987). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 797-809.
- Fischer G., Riedesser P., (1998). *Lehrbuch der Psychotraumatologie*. München: Reinhardt Verlag.
- Fowers BJ. (1991). His and Her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24, 209-221.
- Fowers BJ. (1993). Psychology as public Philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Fox GL. (1973). Another look at the comparative resources model: assessing the balance of power in Turkish marriages. *Journal of Marriage and the Family*, 35(4), 718.
- Giddens A. (2006). *Sosyoloji*. Ayraç, İstanbul.
- Glass SP., Wright TL. (1985). Sex differences in type of extramarital involvement and marital dissatisfaction. *Sex Roles*, 12, 1101-1120.
- Glick ID., Clarkin JF., Kessler DR. (1987). *Mat Fam Therapy*. 3. Baskı. Grune and Stratton Inc., Orlando.
- Goel S., Narang, DK. (2012). Gender differences in marital adjustment, mental health and frustration reactions during middle age. *Journal of Humanities and Social Science*, 1, 42-49.
- Goel S., Narang DK., Koradia K, (2013). Marital adjustment and mental health among bank employees and Doctors During middle age in Delhi. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 3, 1-8.
- Goff BSN., Crow JR., Reisbig AMJ., Hamilton, S. (2007). The impact of individual trauma symptoms of deployed soldiers on relationship satisfaction. *Journal Of Family Psychology*, 21(3), 344-353.
- Gökmen A. (2001). Evli Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolcülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Gülden Güvenç).

- Görgülü M. (2019). Evli Bireylerin İletişimci Biçimleri ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hadiye Küçükkaragöz).
- Greeff AP. (2000). Characteristics of families that function well. *Journal of Family Issues*, 21(8), 948–962
- Gülerce A. (1996). Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gülsün M., Ak M., Bozkurt A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*, 1, 68-79.
- Gürsoy FÇ. (2004). Kaygı ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gündoğdu).
- Güven N. (2005). İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seher A. Sevim).
- Güvener M. (2018). Evlilik Uyum Durumuna Göre Çiftlerin Depresif Durumları ve Olumsuz Otomatik Düşünceleri Açısından Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Dr. Özlem Altunsu Sönmez).
- Habibova G. (2019). Çalışan Kadınlarda Evlilik Doyumunun Yordayıcısı Olarak Kişilerarası Yeterlilik ve İş-Aile Çatışmasını Yönetme Özyeterliliği. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, (Danışman: Doç. Dr. Nursel Topkaya).
- Haspolat A. (2019). Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme: Temel İnançlardaki Değişim, Ruminasyonlar ve Bilgece Farkındalığın Rolü. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Okan Cem Çırakoğlu).
- Hatipoğlu Z. (1993). The Role of Certain Demographic Variables and Marital Conflict in Marital Satisfaction of Husbands and Wives. Middle East Technical University, Unpublished Master Thesis, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Esin Tezer).
- Hazan C., Shaver PR. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22
- Hawkins DN., Booth A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long-term, low-quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 451–471.
- Hawkins JL., Johnsen K. (1969). Perception of Behavioral Conformity, Imputation of Consensus, And Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 31(3), 507-511.
- Hendrick SS. (1981). Self-Disclosure and Marital Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(6), 1150.
- Herbert C. (2016). Understanding Your Reactions to Trauma: A Guide for Survivors of Trauma and Their Families. *Travma Sonrası Psikolojik Tepkileri Anlamak: Travmaya Uğrayanlar ve Aileleri İçin Rehber*. 3. Baskı. Çevirenler: Azizlerli, N., Güneş, R., Psikonet Yayınları, İstanbul.
- Herbert C., Sungur MZ. (2011). Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Psikolojik Tepkileri Anlamak ve Kendi Kendine Yardım Etme Yöntemleri.

- Herman J. (1992). Trauma and Recovery. Travma ve İyileşme. Çeviren: Tosun, T. Literatür Kitabevi, İstanbul.
- Heyman RE., Sayers SL., Bellack AS. (1994). Global marital satisfaction versus marital adjustment: an empirical comparison of three measures. *Journal of Family Psychology*, 8(4), 432-446.
- Hirschberger G., Srivastava S., Marsh P., Cowan CP., Cowan PA. (2009). Attachment, marital satisfaction, and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16(3), 401-420.
- Hisli N. (1988). Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 22, 118-126.
- Hoşgör TE. (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları ile Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Ferda Aysan).
- Isaac R., Shah, A. (2004). Sex roles and marital adjustment in Indian Couples. *International Journal of Social Psychology*, 50(2), 129-141.
- Itzhaky L., Stein JY., Levin Y., Solomon Z. (2017). Posttraumatic Stress Symptoms and marital adjustment among Israeli combat veterans: the role of loneliness and attachment. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 9(6), 655.
- İdiz Z. (2009). Evlilik Uyum, Evlilik Yatırımı, Aile İçi Şiddet ve İntihar Girişimi Arasındaki İlişkilerin Sosyal Psikolojik Açıdan Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu).
- İlericiler NK. (2015). Evlilik Uyumunu Açıklamada Yakın İlişkilerde Bağlanma, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Psikolojik Travmanın Rolü. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Hatice Güneş).
- Jordan BK., Marmar CR., Fairbank JA., Schlenger WE., Kulka RA., Hough RL., Weiss DS. (1992). Problems in families of male Vietnam veterans with posttraumatic stress disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(6), 916-926.
- Kanburoğlu B. (2019). Evli Kadınlarda Evlilik Yaşı ve Evlenme Biçiminin Evlilik Doyumu ve Depresyon Düzeyine Etkisi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. Nazlı Balkır Neftçi).
- Kaplan S. (2002). Physical Abuse and Neglect. In: Editör: Lewis, M. Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook. Williams & Wilkins, Baltimore. 1208-1215
- Karancı AN., Aker AT., Işıklı S., Başbuğ-Erkan BB., Gül E., Güzel HY. (2012). Türkiye’de Travmatik Yaşam Olayları ve Ruhsal Etkileri. 1. Baskı. Matus Basımevi, Ankara.
- Karancı N., Işıklı S. Aker AT., (2009). Yetişkinlerde Travmatik Olay Yaşama Yoğunluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Travma Sonrası Gelişimin Değerlendirilmesi. TÜBİTAK SOBAG Projesi.
- Kastro RM. (1998). Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Gülsen Kozacıoğlu).

- Katz J., Beach SRH. (1997). Romance in the Crossfire: When do Women's depressive symptoms predict partner relationship dissatisfaction? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(3), 243-258.
- Kaya N. (2015). Sağlık Çalışanlarında Ruhsal Travmanın İncelenmesi (Van Depremi Örneği). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, (Danışman: Yard. Doç. Dr. Fuat Tanhan).
- Kaya N. (2017). Kırsal ve Kentsel Alanda Yaşayan Evli Kadınların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve İlişkilerde Mutluluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Firdevs Melis Cin).
- Keane T., Marshall A., Taft C. (2006). Posttraumatic Stress Disorder: Etiology, Epidemiology, and Treatment Outcome. *Annual Review of Clinical Psychology*, (2), 97-161.
- Keane TM., Scott WO., Chavoya GA., Lamparski DM., Fairbank JA. (1985). Social support in Vietnam veterans with posttraumatic stress disorder: A comparative analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(1), 95-102.
- Kılbitmez R. (2018). Çalışan Evli Kadınların Evlilik Doyumu Düzeylerinin Demografik Değişkenler ve Ev İçi İş Paylaşımı Üzerinden Yordanması. Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Gülüm).
- Kılıç C. (2003.) Ruhsal Travma Sonrası Stres Bozukluğu Gelişiminin Belirleyicileri. Editörler: Aker, AT., Önder, ME. *Psikolojik Travma ve Sonuçları*, 5 US Yayınları, 51-63.
- Kılıç SM. (2019). Evlilik Uyumu ve Doyumunun Yordayıcısı Olarak Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, (Danışman: Prof. Dr. Turan Akbaş).
- Kinnunen U., Feldt T. (2004). Economic stress and marital adjustment among couples: analyses at the dyadic level. *European Journal of Social Psychology*, 34, 519-532.
- Kirby JS. (2005). A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course. Unpublished Doctoral Dissertation, Department of Educational Leadership and Counseling Department, University of Louisiana, Monroe.
- Kitamura T., Aoki M., Fujino M., Ura C., Watanabe M., Fujihara S. (1998). Sex differences in marital and social-adjustment social psychol. *The Journal of Social Psychology*, 138(1), 26-32.
- Klaric M., Franciskovic T., Obrdalj EC., Petric D., Britvic D., Zovko N. (2012). Psychiatric and health impact of primary and secondary traumatization in wives of veterans with posttraumatic stress disorder. *Psychiatry Danub*, 24, 280-286.
- Klaric M., Franciskovic T., Stevanovic A., Petrov B., Jonovska S., Nemcic Moro I. (2011). Marital Quality and Relationship Satisfaction in War Veterans and Their Wives in Bosnia and Herzegovina. *European Journal Of Psychotraumatology*, 2(1), 8077.
- Kocabaşoğlu N. (2002). Anksiyete Bozuklukları. İlkay, E., Editör. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Yayın No: 240. Cerrahpaşa Psikiyatri, İstanbul.

- Koydemir S., Selşik ES., Tezer E. (2005). Evlilik uyumu ve mükemmeliyetçilik boyutları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 65-75.
- Koyuncu AB. (2019). Evli Bireylerde Öznel Mutluluk ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi. Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Turgay Şirin).
- Kubat DE. (2012). Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aslı Burçak Taşören).
- Kudiaki Ç. (2002). Cinsel Doyum ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Ceylan Tuğrul Daş).
- Kung WW. (2000). The intertwined relationship between depression and marital distress: elements of marital therapy conducive to effective treatment outcome. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(1), 51-63.
- Kurdek LA. (1993). Predicting marital dissolution: a 5 year prospective longitudinal study of newlywed couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 221-242.
- Kurdek LA. (1998). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality over the first 4 years of marriage for first-married husbands and wives. *Journal Of Family Psychology*, 12, (4), 494-510.
- Kurdek LA. (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. *Developmental Psychology*, 35(5), 1283-1296.
- Lafcı P. (2014). Evli Bireylerin Aşka İlişkin Tutumları ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şüheda Özben).
- Lauer RH., Lauer JC. (1986). Factors in long-term marriages. *Journal of Family Issues*, 7(4), 382-390.
- Lee SC. (1999). Marital satisfaction factors for Korean-Americans. Unpublished Doctoral Dissertation, Andrews University, USA.
- Levin Y., Greene T. ve Solomon Z. (2016). PTSD symptoms and marital adjustment among ex-POWs' wives. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 72.
- Litzinger S., Gordon KC. (2005). Exploring Relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(5), 409-424.
- Locke HJ., Wallace KM. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21(3), 251-255
- Locke HJ., Williamson RC. (1958). Marital adjustment: A factor analysis study. *American Sociological Review*, 23(5), 562-569.
- L'abate L. (1994). Why Evaluate Families. A Psychological Approach. Family Evaluation. Sage Publications. International Educational and Professional Publisher. Thousand Oaks, London. New Delhi. 1-18.
- Malkoç B. (2001). The Relationship Between Communication Patterns and Marital Adjustment. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Hürol Fışıloğlu).

- Markestad CL., Montgomery LM., Bartsch RA. (1998). Infertility and length of medical treatment effects on psychological, marital, and sexual functioning. *International Journal of Rehabilitation and Health*, 4(4), 233-243.
- Markman HJ., Hahlweg K. (1993). The Prediction and prevention of marital distress: An international perspective. *Clinical Psychology Review*, 13, 29-43.
- Nasim R., Nadan Y. (2013). Couples therapy with Childhood Sexual Abuse Survivors (CSA) and their partners: Establishing a context for witnessing. *Family Process*, 52(3), 368-377.
- Nelson BS., Wampler KS. (2000). Systemic effects of trauma in clinic couples: An exploratory study of secondary trauma resulting from childhood abuse. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(2), 171-184.
- Nemecsek S., Olsoni KR. (1999). Five-Factor personality and marital adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 27, 309-317.
- Nguyen T. P., Karney B. R. ve Bradbury T. N. (2017). Childhood abuse and later marital outcomes: Do partner characteristics moderate the association?. *Journal of Family Psychology*, 31(1), 82.
- Oflazoğlu S., Sabah Ş. (2016). Travmatik süreçlerde yaşanan sahiplik kayıpları ve benlik aşınması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 319-341.
- Oggins J., Veroff J., Leber D. (1993). Perception of marital interaction among black and white newlyweds. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(4), 862-873.
- Oram S, Trevillion K, Feder G, Howard LM. Prevalence of experiences of domestic violence among psychiatric patients: systematic review. *Br J Psychiatry* 2013; 202(2):94-99.
- Ozer EJ., Best SR., Lipsey TL., Weiss DS. (2003). Predictors of Posttraumatic Stress Disorder and symptoms in adults: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 129 (1), 52-73.
- O'Leary KD., Barling J., Arias I., Rosenbaum A., Malone J., Tyree A. (1989). Prevalence and stability of physical aggression between spouses: a longitudinal analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57(2), 263-268.
- Özbek CC. (2018). Evli Bireylerde Eş Değerlendirme, Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergun).
- Özgen H. (2019). Evli Kadınlarda Duygusal Zeka ve Evlilik Uyumu İlişkisi, Aile Danışmanlığı Merkezi Örneği. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, (Danışman: Doç. Dr. Murat Koç).
- Özgüven İE. (2012). Ailede İletişim ve Yaşam. PDREM Yayınları, Ankara.
- Özgüven İE. (2017). Evlilik ve Aile Terapisi. Nobel Yayınları, Ankara.
- Özmen O., Atik, G. (2010). Attachment styles and marital adjustment of Turkish Married individuals. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 367-371.
- Özşirin G. (2019). Evli Çocuklu Çiftler ile Evli Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Doyumu ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Uğur Tekin).
- Öztahtacı D. (2017). Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu, Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Depresyon Düzeyinin İlişkisinin İncelenmesi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi,

- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, (Danışman: Doç. Dr. Hanna Nita Scherler).
- Öztürk E. (2017). Travma ve Disosiyasyon: Disosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi ve Aile Dinamikleri. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.
- Öztürk O. (2002). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 9. Baskı. Nobel Tıp Kitabevi, Ankara.
- Öztürk MO., Uluşahin A. (2018). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 15. Baskı. Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara.
- Özügürlü K. (2013). Evlilik Raporu. Altın Kitaplar, İstanbul.
- Page AZ. (2004). Çocuk cinsel istismarı: cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. Türk Psikoloji Yazıları, (7), 103-113.
- Paradis A. ve Boucher S. (2010). Child maltreatment history and interpersonal problems in adult couple relationships. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19(2), 138-158.
- Perrone KM., Webb LK., Jackson ZV. (2007). Relationships between parental attachment, work and family roles, and life satisfaction. The Career Development Quarterly, 55(3), 237-248.
- Pirinçcioğlu T. (2014). Ev İçi Şiddet Mağdurlarında Travma Sonrası Stres Belirtilerinin Yordayıcılarına Yönelik Çok Faktörlü Bir Analiz. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. Ebru Şalcıoğlu).
- Polat D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Zehra Yaşın Dökmen).
- Polat O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı. 1. Baskı. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Randall AK., Bodenmann G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. Clinical Psychology Review, 29(2), 105-115.
- Rebello K., Silva Jr. MD., Brito RCS. (2014). Fundamental factorsin marital satisfaction: an assessment of Brazilian Couples. Psychology, 5(7), 777-784.
- Riggs DS. (2014). Traumatized relationships: Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder, fear of intimacy, and marital adjustment in dual trauma couples. Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 6(3), 201.
- Rogers ST., Amato, PR. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality? Social Forces, 79 (2), 731-753.
- Ruppert F. (2011). Trauma, Bonding and Family Constellations. Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları. Çeviren: Zengin, F. 3. Baskı. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Rusbult CE., Martz JM., Agnew CR. (1998). The investment model scale: measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. Personal Relationships, 5(4), 357-387.
- Sabatelli RM. (1988). Measurement Issues in Marital Research: A Review and Critique of Contemporary Survey Instruments. Journal of Marriage and the Family, 50, 891-915.
- Sadock BJ., Kaplan HI. (2004). Alkole Bağlı Bozukluklar. Editör; Abay, E. Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitabevleri, 79-88.

- Sadock B., Sadock V., Ruiz P. (2016). Kaplan & Sadock Psikiyatri Davranış Bilimleri/Klinik Psikiyatri. 11. Baskı. Çeviren: Bozkurt A. Güneş Tıp Kitapevleri, Ankara.
- Sağaltıcı E. (2013). Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması. Gaziantep Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Gaziantep, (Danışman: Yar. Doç. Dr. Gökay Alpak).
- Sancaktar N. (2016). Yeni Evlenen Ve Uzun Süredir Evli Olan Çiftlerin Evlilikte Problem Çözme Becerisi Düzeylerinin Öznel İyi Oluş ve Evlilik Doyumu Düzeyleri İle İlişkinin İncelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ebadi).
- Sardoğan ME., Karahan, TM. (2005). The effect of human relation skill training program for married couples on the level of marital adjustment of married couples. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences, 38(2), 89-10.
- Schafer RB. (1996). Self-Concept disconfirmation, psychological distress and marital happiness. Journal of Marriage And The Family, 167-177.
- Schumm WR., Webb FJ., Bollman SR. (1998). Gender and marital satisfaction: data from the national survey of families and households. Psychological Report, 83, 319-327.
- Scott RL., Cordova JV. (2002). The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. Journal of Family Psychology. 16, 199-208.
- Seedat S., Scott KM., Angermeyer MC., et al. (2009). Cross-National Associations Between Gender and Mental Disorders in the World Health Organization World Mental Health Surveys, Archives of General Psychiatry.
- Serin S. (2016). Eş Şiddetine Maruz Kalıp Sığınma Evinde Kalan Kadınlarda Bağlanma, Başa Çıkma ve Ruhsal Travma Arasındaki İlişki. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, (Danışman: Prof. Dr. A. Tamer Aker)
- Shek DTL. (1995). Gender differences in marital quality and well-being in chinese married adults. Sex Roles, 32, 699-715.
- Sokolski DM., Hendrick SS. (1999). Fostering Marital Satisfaction. Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology, 26(1).
- Solmaz AA. (2019). Evlilik Uyumunun, Kişilik Özellikleri ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Prof. Dr. Erdal Hamarta).
- Solomon Z., Dekel R., Zerach G. (2009). Posttraumatic Stress Disorder and marital adjustment: the mediating role of forgiveness. Family Process, 48(4), 546-558.
- Spanier GB. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. Journal of Marriage and the Family, 38, 15-28.
- Sprecher S. (2002). Sexual satisfaction in premarital relationships: associations with satisfaction, love, commitment, and stability. The Journal of Sex Research, 39, 190-196.
- Stith SM., Green NM., Smith DB., Ward DB. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: a meta-analytic review. Journal of Family Violence, 23(3), 149-160.

- Şafak Öztürk C., Arkar H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür Sempozyum*, 1(3), 16-24.
- Şendil G., Korkut Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şener A., Terzioğlu RG. (2002). Ailede Eşler Arasında Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Şener A., Terzioğlu G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13), 7-20.
- Şimşek S. (2019). Kadın Konukevlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınlarda Ruhsal Sağlık Durumu ve Psikolojik Dayanıklılığın İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Gülsüm Ançel).
- Tabachnick BG., Fidell, LS. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). Allyn & Bacon. Pearson Education, New York.
- Tabakçı Z., Parlar H. (2018). Etnik kökenin evlilik uyumuna etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*. 1 (2): 57-77.
- Tarhan N. (2019). Mutlu Evlilik Psikolojisi, Öncesiyle Sonrasıyla Evlilik. 28. Baskı. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Taşköprü M. (2013). Evlilik Doyumu İle Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma Ve Evlilik Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Betül Aydın).
- Tav AŞ., Gültekin BK., Sarıöz Arpacıoğlu B. (2018). Aile içi fiziksel şiddete maruz kalmış evli kadınlarda klinik özellikler, çiftlerarası uyum ve cinsel yaşam kalitesi. *Klinik Psikiyatri*, 21, 254-260.
- TDK, 2020. <https://sozluk.gov.tr/>. (Son erişim tarihi, 10.02.2020).
- Terry J., Kottman M. (1995). *Working With Families. Guidance and Counseling in the Elementary and Middle Schools*. SS. 254-281. Brown ve Benchmark Publishers.
- Tezer E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*; 3(2), 209-217.
- Tezcan M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. İmge Kitapevi, Ankara.
- Tozan SY. (2019). Çocukluk Çağı Travmalarının Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna Etkisi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Merve Çebi).
- Tutarel-Kışlak Ş. (1999). Evlilik uyum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1). 50-57
- Tutarel-Kışlak Ş., Çabukça F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2 (6).
- Tutarel-Kışlak Ş., Çavuşoğlu Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum*, 3(9), 61-68.
- Tutarel-Kışlak Ş., Göztepe I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 27-46.

- Türksoy N. (2003) Psikolojik Travma ve Tanım Sorunları. Editörler: Aker, AT., Önder, ME. Psikolojik Travma ve Sonuçları, 5 US Yayınları, 9-19.
- Twenge JM., Campbell WK., Foster CA. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583.
- Ünal Ö., Akgün S. (2019). Yakın ilişkilerde mizah tarzları, evlilik uyumu ve evlilik doyumu ilişkisi. *Nesne*, 7(15), 184-200.
- Üncü S. (2007). Duygusal Zeka ve Evlilik Doyumu İlişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Binnur Yeşilyaprak).
- Üstün MP., (2019). Türkiye'ye Sığınan Suriyeli Dul Kadınların, Depresyon, Travma, Benlik Saygısı ve Başa Çıkma Stilleri Açısından Dul Olmayan Mülteci Kadınlarla Karşılaştırılması. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahir Yeşildal).
- Van Der Kolk BA., Roth S., Pelcovitz D., Sunday S., Spinazzola J. (2005). Disorders of extreme stress: the empirical foundation of a complex adaptation to trauma. *J Trauma Stress*, 18:389-399.
- Vural-Batık M., Kalkan M. (2017). Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2630-2646.
- Wastel C. (2005). *Understanding Trauma and Emotion: Dealing With Trauma Using An Emotion-Focused Approach*. 1. baskı. Allen & Unwin, Avusturalya.
- Whisman MA. (2014). Dyadic perspectives on trauma and marital quality. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 6(3), 207.
- Wilcoxon SA., Hovestadt, AJ. (1985). Perceived similarity in family-of-origin-experiences and dyadic adjustment: a comparison across years of marriage. *Family Therapy*, 12 (2), 165-174.
- Wilkie JR., Ferree MM. (1998). Gender and Forress: Marital satisfaction in two earner couples. *Journal of Marriage and Family*, 60 (3), 577-595.
- Woods JS., (2000). Prevalance and patterns of Posttraumatic Stress Disorder in abused and posabused women. *Issues in Mental Health Nursing*, 21, 309-324.
- World Health Organization (2013). *Guidelines For The Management of Conditions That Are Specifically Related to Stres*. World Health Organization.
- Yanar Güngör Z. (2019). Evli Bireylerde Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Evlilik Doyumu ve Bağlanma Boyutları. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstiüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Metehan Çelik).
- Yalçın H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 250- 261.
- Yeşil A. (2018). Ruhsal Travmanın Alkol Etkisi Altında Araç Kullanma Riskine Etkileri. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üy. Yusuf Tunç Demircan, Prof. Dr. A. Tamer Aker).
- Yeşilyaprak B. (2005). Çalışan Anne ve Çocuk. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 23-28.
- Yıldız Y. (2012). Evliliğe İlişkin İnançların Evlilik Uyumunu Yordaması. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Yılmaz A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4), 1220.

- Yılmazçoban M. (2011). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 178-95
- Yiğit E. (2018). Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddet ile Evlilik Doyumu ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Kahraman).
- Yurdakök K., İnce O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (4), 423-433.
- Yücel FG. (2013). Examining The Relationship Between Projective Identification, Gender Roles, Conflict Resolution Styles and Marital Satisfaction. *Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayten Zara).
- Yücel D., Koydemir, S. (2015). Predictors of marital satisfaction in North Cyprus: exploring the gender effects. *Journal of Family Studies*, 21(2), 120-143.
- Zerach G., Levi-Belz Y., Michelson M., Solomon Z. (2017). The Role of Marital Adjustment in Suicidal Ideation Among Former Prisoners of War and Their Wives: A Longitudinal Dyadic Study. *Psychology of Violence*.
- Zeytinoğlu E. (2013). Evli Bireylerin Benlik Saygısı, Kıskançlık Düzeyi, Evlilikteki Çatışmalar ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Ferda Aysan).
- Xiaohe X., Whyte MK. (1990). Love matches and arranged marriages: A Chinese replication. *Journal Of Marriage And The Family*. 52(3): 709-722.

9. EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz: K () E ()
3. Mesleğiniz:
4. Eğitim Durumunuz:
a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Yüksek Okul e) Üniversite f) Yüksek Lisans
5. Gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz: a) Evet b) Hayır
6. Ailenizin geliri/maddi durumunun hangi düzeyde olduğunu düşünüyorsunuz?
a) Düşük b) Orta c) Yüksek d) Çok Yüksek
7. Evde kimlerle yaşıyorsunuz?:
a) Eşim ve ben
b) Eşim, ben ve çocuklar
c) Diğer (belirtiniz)
8. 1. Anneniz hayatta mı? a) Evet b) Hayır
9. Anne-Babanız: a) Beraberler b) Boşandılar/Ayrılar c) Vefat
10. Kaç kardeşsiniz?:
11. Evlilik süreniz?
a) 1 yıldan az b) 1-2 yıl arası c) 2-5 yıl arası d) 5-10 yıl arası e) 10 yıl ve daha fazlası
12. Evlenme Biçiminiz?
a) İsteyerek, Görücü usulü b) İstemeyerek, Görücü usulü c) Flört d) Kaçarak
13. Kaçınıcı evliliğiniz:
14. Eşiniz ile aranızdaki yaş farkı:
15. Çocuğunuz sayısı: a) Yok b) 1 c) 2 d) 3 e) 4 f) 5 ve üzeri
16. Genel bir sağlık probleminiz var mı?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
17. Alkol veya sigara da dahil bağımlılık yapan başka bir madde kullanıyor musunuz?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
18. Alkol veya sigara gibi bağımlılık yapan maddeleri bırakmak amacıyla herhangi bir tedavi girişiminiz oldu mu?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
19. Daha önce psikiyatrik tedavi görmenizi gerektiren bir sorun yaşadınız mı?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
20. Ailenizde tedavi gerektiren ruhsal bir hastalık geçiren yakınınız var mı?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
21. Çocuk olduğunuz zamanlarda kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar üstlendiniz mi?
a) Evet b) Hayır
22. Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size sürekli tokat attı, dövdü ya da başka biçimde saldırdı veya zarar verdi mi?
a) Evet b) Hayır
23. Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da başka birisi size aşağılayıcı, küçümseyici, onur kırıcı, tehdit edici tarzda davrandı mı?
a) Evet b) Hayır
24. Çocukluğunuzda ya da gençliğinizde, ebeveyniniz, bakıcınız ya da sizden en az 5 yaş büyük başka birisinin size cinsel amaçla dokunduğunu ya da kendisine dokunmasını istediği oldu mu?
a) Evet b) Hayır
25. Şiddete maruz kaldınız mı?
a) Evet b) Hayır
*Evetse, lütfen belirtiniz.
a) Sözel b) Fiziksel c) Cinsel
26. Trafik kazası (araba, tren, gemi, uçak) geçirdiniz mi?
a) Evet b) Hayır
27. Doğal felaket (deprem, sel vb.) yaşadınız mı?
a) Evet b) Hayır
28. Sizin için önemli bir kişi kaza, trafik kazası gibi bir nedenle öldü mü?
a) Evet b) Hayır
29. Sizin için önemli bir kişi intihar sonucu öldü mü?
a) Evet b) Hayır

30. Sizin için önemli bir kişi deprem, sel, yangın gibi afet/afetler sonucu öldü mü?
a)Evet b)Hayır
31. Sizin için önemli bir kişi ölümcül bir hastalık teşhisi aldı mı?
a)Evet b)Hayır
32. İsteğiniz dışında eşinizle uzun süre ayrılık yaşamak zorunda kaldınız mı?
a) Evet b)Hayır
33. Geçmişte eşinizden ayrılma/kopma noktasına geldiniz mi?
a) Evet b)Hayır
34. Eşinizle kıskançlık yüzünden kavga ettiğiniz oldu mu?
a) Evet b)Hayır
35. Eşiniz tarafından aldatıldınız mı?
a)Evet b)Hayır
36. Yukarıda ki olaylar dışında sizi korkutan, dehşete düşüren herhangi bir olay yaşadınız mı?
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)
37. Geçmişte kendinize zarar verici davranışlarınız oldu mu? (bedeninize, kollarınıza kesiler atmak, hayatınızı sonlandırmak gibi)
a) Hayır b) Evet (Açıklayın.....)

EK 2: Travmatik Stres Belirti Ölçeği

İsim: _____

Tarih : _____

TRAVMATİK STRES BELİRTİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda travmatik bir olaydan sonra birçok insanın yaşadığı bazı sorunlar sıralanmıştır. Lütfen SON BİR HAFTA İÇİNDE bu sorunların sizde olup olmadığını, varsa sizi ne derecede rahatsız ettiğini belirtiniz (uygun kolonun altına X koyunuz).

	HİÇ RAHAT SİZ ETMİY OR	BİRA Z	OLDUK ÇA	ÇOK RAHA TSİZ EDİY OR
1. Olayla ilgili bazı anıları /görüntüleri aklımdan atamıyorum.				
2. Bazen yaşadıklarım birdenbire gözlerimin önünden bir film şeridi gibi geçiyor ve sanki herşeyi yeniden yaşıyorum.				
3. Sık sık korkulu rüyalar görüyorum.				
4. O olay tekrar başıma gelecek korkusu ile bazı şeyleri kolaylıkla yapamıyorum.				
5. Hayata karşı ilgim azaldı.				
6. İnsanlardan uzaklaştığımı, onlara karşı yabancılaştığımı hissediyorum.				
7. Sanki duygularım ölmüş gibi geliyor.				
8. Uyumakta güçlük çekiyorum.				
9. Daha çabuk sinirleniyor ya da ökeleniyorum.				
10. Unutkanlık veya dikkatimi yaptığım işe toplamakta güçlük çekiyorum.				
11. Her an o olay tekrar olacak kaygısıyla tetikte duruyorum.				
12. Ani bir ses ya da hareket olduğunda irkiliyorum.				
13. Herhangi bir şey bana o olayla ilgili yaşadıklarımı hatırlatınca rahatsızlık duyuyorum.				
14. Yaşadığım olayla ilgili düşünceleri ve duyguları aklımdan atmaya çalışıyorum.				

15. Yaşadığım olayın bazı bölümlerini hatırlamakta güçlük çekiyorum.				
16. Yaşadığım olay her an ölebileceğimi farketirdiği için uzun vadeli planlar yapmak bana anlamsız geliyor.				
17. Herhangi bir şey bana o olayla ilgili yaşadıklarımı hatırlatınca çarpıntı, terleme, baş dönmesi, bedenimde gerginlik gibi fiziksel belirtiler oluyor.				
18. Kendimi suçlu hissediyorum.				
19. Kendimi üzüntülü ve kederli hissediyorum.				
20. Hayattan eskisi gibi zevk alamıyorum.				
21. Gelecekte umutsuzum.				
22. Zaman zaman aklımdan kendimi öldürme düşünceleri geçiyor.				
23. Gündelik işlerimi yapacak gücüm azaldı.				

□ King's College, London, 1999.

Bu ölçeğin telif hakları saklıdır. İzinsiz kullanılamaz.

EK 3: Evlilik Uyum Ölçeği

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

*

*

*

*

*

*

*

Çok Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak (X) şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığı mız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma(doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- ☐ Erkeğin susması ile
- ☐ Kadının susması ile
- ☐ Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- ☐ Hepsini
- ☐ Bazılarını
- ☐ Çok azını
- ☐ Hiç birini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- ☐ Dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini yapmayı tercih eder?

- ☐ Dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- ☐ Sık sık
- ☐ Arada sırada
- ☐ Çok seyrek
- ☐ Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz;

- ☐ Aynı kişiyle evlenirdiniz
- ☐ Farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- ☐ Hiç evlenmediniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- ☐ Hemen hemen hiçbir zaman
- ☐ Nadiren
- ☐ Çoğu konularda
- ☐ Her konuda

EK 4: Evlilik Doyum Ölçeği

Evlilik Doyum Ölçeği

Aşağıda evlilik ilişkiniz ile ilgili bir takım ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra yanındaki kutularda bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1. Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.	5	4	3	2	1
2. Ailelerimizin evliliğimize müdahale etmeleri ilişkimizi olumsuz etkiliyor.	5	4	3	2	1
3. Eşimin bedenini iyi tanırım.	1	2	3	4	5
4. Eşim cinsel açıdan yeterlidir.	1	2	3	4	5
5. Eşimin anne ve babasına evliliğinden daha çok önem vermesi beni mutsuz ediyor..	5	4	3	2	1
6. Eşimle olan cinsel yaşamımda ön sevişme önemli bir yer tutuyor.	1	2	3	4	5
7. Cinsel yönden eşimle uyumluyum	1	2	3	4	5
8.Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum.	5	4	3	2	1
9. Eşimle her ikimizde cinsel doyuma ulaşıyoruz	1	2	3	4	5
10. Bir topluluk içinde eşim beni komik duruma düşürür.	5	4	3	2	1
11. Eşimin ailesi ile birlikte yaşamak benim için bir kabustur.	5	4	3	2	1
12. Eşimin ailesinin etkisinde kalması evlilik ilişkimizi kötü etkiliyor	5	4	3	2	1
13.Eşimin ailesine hayır diyememesi beni mutsuz ediyor.	5	4	3	2	1

EK 5: Haliç Üniversitesi Etik Kurul Onayı

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

**SAYI : 218
KONU: Etik Kurul İzni**

29.11.2019

Sayın: Semanur Kurucak

Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapılmış olduğunuz başvuru incelenmiş olup, Dr. Öğr. Üye. Ash Yeşil'in danışmanlığında planladığınız "Evli Bireylerde Ruhsal Travmanın Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna Etkisi" isimli araştırmanız kurulumuzun 29.11.2019 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Melek Güneş YAVUZER
Etik Kurul Başkanı

EK: Etik Kurul Kararı

Sütlüce Mah. İmrâhor Cad. No:82 Beyoğlu- İSTANBUL
Tel: 0212 924 24 44/2704 Faks: 0212 343 08 78
etikkurul@halic.edu.tr / Internet: www.halic.edu.tr

10. ÖZGEÇMİŞ

Semanur Kurucak, tarihinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Sivas'ta tamamladı. Maltepe Üniversitesi Psikoloji bölümünden 2018 yılında yüksek onur derecesi ile mezun oldu. 2018 yılında başladığı Haliç Üniversitesi Klinik Psikoloji bölümü, tezli yüksek lisans eğitimine halen devam etmektedir.